

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
(ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ JEAN MONNET)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οι Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές ως μέτρα διαχείρισης των
οικοσυστημάτων σε Περιοχές εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας: Η
περίπτωση του Βορειοανατολικού Ατλαντικού

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πέλεγα Αριστούλα, Α.Μ. 1217Μ064

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Τσάλτας Γρηγόριος

ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Τριμελής επιτροπή

1. Τσάλτας Γρηγόρης, Ομότιμος Καθηγητής (Επιβλέπων)
2. Δημαδάμα Ζέφη
3. Ροδοθεάτος Γεράσιμος

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης

Δηλώνω ότι η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο *«Οι Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές ως μέτρα διαχείρισης των οικοσυστημάτων σε Περιοχές εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας: Η περίπτωση του Βορειοανατολικού Ατλαντικού»*, είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιεί την πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς τις απαραίτητες αναφορές. Επίσης, με αυτή τη δήλωση αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής.

Η δηλούσα
Πέλεχα Αριστούλα

Copyright © Πέλεχα Αριστούλα, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες	6
Ξενόγλωσσες.....	6
Ελληνικές	8
Κατάλογος πινάκων	9
Κατάλογος εικόνων – διαγραμμάτων	9
Περίληψη	10
Abstract	11
Εισαγωγή	12
Μέρος Α΄ Θαλάσσια Βιοποικιλότητα και Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές	17
Κεφάλαιο 1 ^ο : Οι μορφές της θαλάσσιας βιοποικιλότητας.....	17
1.1 Βιοποικιλότητα.....	17
1.1.1 Ορισμός βιοποικιλότητας	17
1.1.2 Επίπεδα και μεταβλητές βιοποικιλότητας	18
1.1.3 Διασύνδεση της βιοποικιλότητας με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	19
1.2. Θαλάσσια βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Δ. και οι μορφές της	20
1.2.1 Κυριότερα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε Π.Ε.Ε.Δ.....	21
Κεφάλαιο 2 ^ο : Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές σε Π.Ε.Ε.Δ.....	25
2.1 Γενικά χαρακτηριστικά Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών	25
2.1.1 Ορισμός	25
2.1.2 Η σημερινή εικόνα των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών.....	25
2.1.3 Συνεισφορά των Θ.Π.Π. στη Βιώσιμη Ανάπτυξη	28
2.2 Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας.....	29
2.2.1 Αιτιολογική βάση εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.	29
2.2.2 Οφέλη εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.	34
2.2.3. Εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης σε Π.Ε.Ε.Δ.....	36
2.2.4 Εφαρμογή του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού σε Π.Ε.Ε.Δ.	37
Μέρος Β΄ Το παγκόσμιο καθεστώς προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος: Υφιστάμενο πλαίσιο, προκλήσεις και μελλοντικές προοπτικές	40
Κεφάλαιο 3 ^ο : Παγκόσμιο και περιφερειακό πλαίσιο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.....	41
3.1 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας	41
3.1.1 Προβλέψεις της Σ.Δ.Θ. για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος	41

3.1.2 Προβλέψεις της Σ.Δ.Θ. για την ανοικτή θάλασσα	42
3.2 Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία	45
3.2.1 Επισκόπηση της Σ.Β.Π.	45
3.2.2 EBSA's - Ecologically or Biologically Significant Marine Areas	47
3.3 IMO - Διεθνής Οργανισμός Ναυσιπλοΐας.....	50
3.4 ISA - Διεθνής Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών.....	51
3.5 Περιφερειακοί Οργανισμοί Διαχείρισης της Αλιείας (RFMO's).....	52
3.6 Σύμβαση για τη Ρύθμιση της Φαλινοθηρίας - ICRW	53
3.7 Man and the Biosphere Programme	54
3.8 Σύμβαση Ραμσάρ	54
3.9 CITES.....	55
3.10 MARPOL	55
3.11 Θαλάσσιες Περιοχές Παγκόσμιας Κληρονομιάς	55
3.12 Σύμβαση της Βόννης.....	56
3.13 Σύστημα Περιφερειακών Θαλασσών	57
Κεφάλαιο 4° : Αποτίμηση παγκόσμιου πλαισίου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω ίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. – Προκλήσεις και προοπτικές.....	60
4.1 Αποτίμηση της Σ.Δ.Θ.....	60
4.2 Αποτίμηση της Σ.Β.Π.....	64
4.3 Αποτίμηση του παγκόσμιου πλαισίου.....	64
4.4 Η πρωτοβουλία της Θάλασσας των Σαργασσών	67
4.5 Προοπτικές για τη δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.....	68
4.6 Ένα νέο Εφαρμοστικό Σύμφωνο για τη Βιοποικιλότητα σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας (B.E.E.Δ.) υπό τη Σ.Δ.Θ.	71
Μέρος Γ' : Καθεστώς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης Βορειοανατολικού Ατλαντικού: Το καθεστώς της Σύμβασης OSPAR	75
Κεφάλαιο 5° : Καθεστώς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Σύμβασης OSPAR	75
5.1 Εισαγωγικά.....	75
5.2 Σύμβαση OSPAR	77
5.3 Επιτροπή OSPAR.....	80
5.4 Δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR.....	82
5.4.1. Η διαδικασία ορισμού και επιλογής Θ.Π.Π.....	83
5.4.2 Ορισμός Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ υπό το καθεστώς της Σύμβασης OSPAR.....	86

5.5 Το Δίκτυο Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR	88
5.6 Αποτίμηση του έργου προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος της OSPAR	97
Κεφάλαιο 6 ^ο : Περιφερειακό καθεστώς διακυβέρνησης του Βορειοανατολικού: Συνεργασία μεταξύ OSPAR και άλλων φορέων	103
6.1 Κυριότεροι οργανισμοί του περιφερειακού πλαισίου διακυβέρνησης του Βορειοανατολικού Ατλαντικού.....	104
6.1.1 NEAFC	104
6.1.2 NAMMCO	106
6.1.3 ICCAT	107
6.1.4 NASCO.....	107
6.1.5 ASCOBANS	107
6.2 Συνεργασία μεταξύ OSPAR και διεθνών φορέων	108
6.2.1 Αναγκαιότητα για συνεργασία	108
6.2.2 Συλλογική συμφωνία με τη NEAFC	111
6.3 Άλλες περιφερειακές πρωτοβουλίες	114
6.3.1 OSPAR και Αρκτική	114
6.3.2 OSPAR και Sargasso Sea Alliance.....	116
6.3.1 North-East Atlantic Regional EBSA Workshop	116
Συμπεράσματα	117
Βιβλιογραφία	123
Ελληνόγλωσση	123
Ξενόγλωσση	124
Ηλεκτρονικές πηγές	139

Συντομογραφίες

Ξενόγλωσσες

ABMT: Area-based Management Tools

ABNJ: Areas Beyond National Jurisdiction

ASCOBANS: Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas

BBNJ: Biodiversity Beyond National Jurisdiction

CBD: Convention on Biological Diversity

CCAMLR: Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources

CITES: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

CMS: Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals

COP: Conference of Parties

EBSA's: Ecologically or Biologically Significant Areas

FAO: United Nations Food and Agriculture Organization

GIS: Geographic Information Systems

HSMPA's: High Seas Marine Protected Areas

ICCAT International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas

ICES: International Council for the Exploration of the Sea

ICRW: International Convention for the Regulation of Whaling

IMCO: International Maritime Cooperation Organization

IMO: International Maritime Organisation

ISA: International Seabed Authority

IUCN: International Union for Conservation of Nature

IWC: International Whaling Committee

JAMP: Joint Assessment and Monitoring Programme

JNCC: Joint Nature Conservation Committee

LME's: Large Marine Ecosystems

MAB: Man and the Biosphere Programme

MARPOL: International Convention for the Prevention of Pollution from Ships

MGR: Marine Genetic Resources

MPA's: Marine Protected Areas

MSFD: Marine Strategy Framework Directive

MSR: Marine Scientific Research
NAFO: Northwest Atlantic Fisheries Organisation
NAMMCO: North Atlantic Marine Mammal Commission
NASCO: Οργανισμός για τη Διατήρηση του Σολωμού του Βόρειου Ατλαντικού
NEAES: North East Atlantic Environment Strategy
NEAFC: North-East Atlantic Fisheries Commission
PAME: Protection of the Arctic Marine Environment
PSSAs: Particularly Sensitive Sea Areas
QSR: Quality Status Report
RFMOs/As: Regional Fisheries Management Organisations and Arrangements
SBSTTA CBD: Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice
SEA: Strategic Environmental Assessment
UN: United Nations
UNCLOS: United Nations Convention on the Law of the Sea
UNEP: United Nations Environment Programme
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFSA: United Nations Fish Stocks Agreement
UNGA: United Nations General Assembly
VME's: Vulnerable Marine Ecosystems
WSSD: World Summit on Sustainable Development
WWF: World Wildlife Fund

Ελληνικές

- Α.Ο.Ζ.: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
- Β.Ε.Ε.Δ.: Βιοποικιλότητα σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας
- Γ.Σ. των Η.Ε. : Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών
- Δ.Δ.: Διεθνές Δίκαιο
- Δ.Δ.Θ.: Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας
- Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
- Θ.Γ.Π. :Θαλάσσιοι Γενετικοί Πόροι
- Θ.Ζ.Π. : Θαλάσσιοι Ζώντες Πόροι
- Θ.Π.Π.: Θαλάσσια Προστατευόμενη Περιοχή
- Θ.Χ.Σ: Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός
- Μ.Κ.Ο. : Μη Κυβερνητικός Οργανισμός
- Ο.Η.Ε. : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- Ο.Π.Θ.Π. : Οδηγία-Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Πολιτική
- Π.Ε.Ε.Δ.: Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας
- Π.Ο.Δ.Α: Περιφερειακός Οργανισμός Διαχείρισης Αλιείας
- Σ.Β.Α. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
- Σ.Β.Π.: Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία
- Σ.Δ.Θ.: Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας
- Σ.Π.Θ.: Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1 : Περίληψη των ενδιαιτημάτων σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, αντίστοιχες απειλές και προσδοκώμενο επίπεδο προστασίας σελ. 23

Κατάλογος εικόνων – διαγραμμάτων

Σχέση μεταξύ μεταβλητών βιοποικιλότητας	σελ. 18
Παγκόσμιος Χάρτης επίσημων Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών	σελ. 25
Θαλάσσιος Χωρικός Σχεδιασμός: προς την εξισορρόπηση των χρήσεων του ωκεανού	σελ. 37
Περιοχές δικαιοδοσίας των Π.Ο.Δ.Α.	σελ. 51
Θαλάσσιες Περιοχές Παγκόσμιας Κληρονομιάς	σελ. 55
Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών και Σχέδια Δράσης με και χωρίς δικαιοδοσία για προστασία των Π.Ε.Ε.Δ.	σελ. 57
Παγκόσμια γεωγραφική αποτύπωση των 64 LME's	σελ. 58
Υπηρεσίες, Προγράμματα και συναφείς οργανισμοί του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με σύνολα κριτηρίων για τον ορισμό σημαντικών θαλάσσιων περιοχών που χρήζουν ειδικής διαχείρισης	σελ. 64
Γεωγραφική έκταση της Σύμβασης OSPAR και θαλάσσιες περιοχές της	σελ. 77
Το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR το 2017	σελ. 84
Γεωγραφική απεικόνιση των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. υπό το καθεστώς της OSPAR	σελ. 87
Γεωγραφική θέση της Milne Seamount Complex MPA	σελ. 89
Γεωγραφική θέση της Charlie-Gibbs South MPA	σελ. 90
Γεωγραφική θέση της Altair Seamount High Seas MPA	σελ. 91
Γεωγραφική θέση της Antialtair Seamount High Seas MPA	σελ. 92
Γεωγραφική θέση της Josephine Seamount High Seas MPA	σελ. 93
Γεωγραφική θέση της MAR North of the Azores High Seas MPA	σελ. 94
Γεωγραφική θέση της Charlie-Gibbs North High Seas MPA	σελ. 95
Γεωγραφική περιοχή κάλυψης της NEAFC	σελ. 103
Κλειστές περιοχές προς την αλιεία για την προστασία των VME's	σελ. 105
Γεωγραφική κάλυψη της ASCOBANS	σελ. 107
Κοινό σχέδιο διαχείρισης των Θ.Π.Π. εκτός εθνικής δικαιοδοσίας στο βορειοανατολικό Ατλαντικό από αρμόδιους φορείς σε περιφερειακό επίπεδο	σελ. 110
Σύγκριση παγκόσμιας και περιφερειακής προσέγγισης	σελ. 119

Περίληψη

Οι θαλάσσιες περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας καλύπτουν πάνω από το 64% της παγκόσμιας επιφάνειας των ωκεανών, ενώ περιέχουν πολύτιμους βιολογικούς πόρους, οι οποίοι χρήζουν προστασίας, ώστε να διασφαλιστεί η ανάσχεση της απώλειας της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στους ωκεανούς. Σημαντικό εργαλείο για την προστασία και διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας αποτελούν οι Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές, οι οποίες μέσω κατάλληλου ορισμού, αποτελεσματικής διαχείρισης και χρηστής διακυβέρνησης μπορούν να πραγματοποιήσουν τους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζει στην κριτική ανάλυση των πολυμερών θεσμικών πλαισίων που περιλαμβάνουν την εγκαθίδρυση Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, μέσω της αποτίμησης της αποτελεσματικότητας τους ως προς τον στόχο δημιουργίας ενός αντιπροσωπευτικού δικτύου τέτοιων περιοχών, αλλά κυρίως μέσω του εντοπισμού των κενών διακυβέρνησης που παρουσιάζονται. Κύρια επιδίωξη της αποτελεί η επισήμανση πεδίων που χρήζουν βελτίωσης ώστε να πραγματοποιηθεί η δημιουργία ενός παγκόσμιου αντιπροσωπευτικού δικτύου Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών, ως συστατικό στοιχείο διατήρησης και βιώσιμης χρήσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στο σύνολό της.

Στο πρώτο μέρος παρατίθενται δεδομένα που αφορούν τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και την απώλεια της, καθώς και η συνεισφορά των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στη βιώσιμη χρήση της. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται το υπάρχον διεθνές θεσμικό πλαίσιο που αποτελεί τη νομική βάση για την εγκαθίδρυση Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών και αντιπροσωπευτικών και διασυνδεδεμένων δικτύων τους στην ανοικτή θάλασσα. Επίσης γίνεται αναφορά στις τρέχουσες εξελίξεις σχετικά με τη διασφάλιση διατήρησης και προστασίας της Βιοποικιλότητας Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας μέσω της διαδικασίας ανάπτυξης ενός νέου νομικά δεσμευτικού εργαλείου υπό τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τέλος, στο τρίτο μέρος της εργασίας παρατίθεται η μελέτη περίπτωσης του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, η οποία αποτελεί πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης OSPAR, όπου θα πραγματοποιηθεί παράθεση των ειδικών σχετικών διατάξεων σχετικά με την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ενός οικολογικά συνεκτικού δικτύου Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας.

Λέξεις κλειδιά: Βιοποικιλότητα, Θαλάσσιο περιβάλλον, Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές, Περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, Σύμβαση OSPAR

Abstract
**Marine Protected Areas as Ecosystem Management Measures in Areas Beyond National
Jurisdiction: The Northeast Atlantic Case Study**

Aristoula Pelecha

Marine areas beyond national jurisdiction account for more than 64% of the world ocean coverage, while containing valuable biological resources in need of protection, to ensure the prevention of marine biodiversity loss in the oceans. Marine Protected Areas constitute an important tool for the protection and conservation of marine biodiversity, which can actualize Sustainable Development goals through appropriate designation, effective management and good governance at a global, regional and national level.

This paper focuses on a critical analysis of the multilateral institutional frameworks which encompass the establishment of Marine Protected Areas in Areas Beyond National Jurisdiction, by assessing their effectiveness in terms of creating a representative network of Marine Protected Areas, as well as identifying the governance gaps they may present. Its main aim is the identification of components in need of amelioration, in order to achieve the goal of a global representative network of Marine Protected Areas, as a key component for the overall conservation and sustainable use of marine biodiversity.

The first part provides data on marine biodiversity and its loss as well as the contribution of Marine Protected Areas to its sustainable use. The second part presents the current international institutional framework that constitutes the legal basis for the establishment of Marine Protected Areas and their related representative and interconnected networks in the High Seas. Current developments in ensuring the conservation and protection of Biodiversity Beyond National Jurisdiction (BBNJ) through the process of developing a new legally binding instrument under the Convention on the Law of the Sea are also presented. Finally, in the third part of the paper, the Northeast Atlantic case study, which is also subject to the regional regime set out by the OSPAR Convention, is presented by providing a summary of the specific provisions related to the first attempt to create an ecologically coherent network of Marine Protected Areas in the High Seas.

Keywords: Biodiversity, Marine environment, Marine Protected Areas, Areas Beyond National Jurisdiction, OSPAR Convention

Εισαγωγή

Οι θαλάσσιες περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας αντιπροσωπεύουν περίπου το 64% της επιφάνειας του ωκεανού, συμπεριλαμβανομένης της ανοικτής θάλασσας και του βαθύ πυθμένα που βρίσκεται πέρα από τα όρια των υφαλοκρηπίδων των παράκτιων κρατών¹. Φιλοξενούν πολύπλοκα φυσικά συστήματα με σπουδαία συνεισφορά στη διατήρηση της ζωής στον πλανήτη ενώ παρέχουν ζωτικές οικοσυστημικές υπηρεσίες². Έχουν επίσης διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στους πολιτισμούς των ναυτικών λαών, οι οποίοι για χιλιετίες έχουν χρησιμοποιήσει τους πόρους των ωκεανών για τη φυσική και πνευματική τους υποστήριξη³.

Η βιοποικιλότητα στις περιοχές αυτές απειλείται από την εντατικοποίηση και την επέκταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε μέχρι πρότινος μη προσβάσιμες περιοχές αλλά και από τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της οξίνισης των ωκεανών.⁴ Διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες επηρεάζουν τον θαλάσσιο βυθό, μέσω πρόκλησης φυσικών διαταραχών, όπως η χρόνια ναυτιλία και αλιεία. Άλλες δυνητικά επιβλαβείς δραστηριότητες είναι εκμετάλλευση των κοιτασμάτων του θαλάσσιου βυθού, οι τεχνητές προσχώσεις, οι λιμενικές εργασίες, η διάθεση στερεών αποβλήτων (συμπεριλαμβανομένων των υλικών βυθοκόρησης), η θαλάσσια εξόρυξη άμμου και χαλικιού, η τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών και οι εργασίες στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ο μετριασμός των δυσμενών επιπτώσεων από τις πιέσεις που ασκούνται στο θαλάσσιο περιβάλλον αναμένεται να οδηγήσει στη βελτίωση των συνθηκών για τα θαλάσσια είδη και ενδιαιτήματα. Οι χρήσεις και δραστηριότητες που ασκούνται στον θαλάσσιο χώρο μπορούν να ομαδοποιηθούν στις εξής κατηγορίες⁵:

- δραστηριότητες σχετικές με τη ναυτιλία και τη ναυσιπλοΐα, (εμπόριο, μεταφορές) όσο και για στρατιωτικούς σκοπούς.
- παραγωγικές δραστηριότητες π.χ. εκμετάλλευση θαλάσσιων πόρων (όπως είναι η αλιεία, η εξόρυξη υδρογονανθράκων κ.ο.κ.).

¹ Soden, D., Brent, R., Steel (1999) Handbook of Global Environmental Policy and Administration, CRC Press

² Rogers AD, Sumaila UR, Hussain SS, Baulcomb C. (2014). The high seas and us: understanding the value of high-seas ecosystems. Global Ocean Commission, Oxford.

³ Malo D. (1951). Hawaiian Antiquities (Moolelo Hawaii). Translated by Emerson NB. Bishop Museum Special Publication 2, Bishop Museum Press: Honolulu

⁴ Census of Marine Life (2011), “Scientific results to support the sustainable use and conservation of marine life – A summary of the Census of Marine Life for decision-makers”, 16p.)

⁵ Smith, H., Maes, F., Stojanovic, T. Ballinger, R. (2011) “The integration of land and marine spatial planning”. Journal of Coastal Conservation and Planning, (15) 2, pp. 291-303.

- δραστηριότητες σχετικές με την αναψυχή, την έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το υφιστάμενο σύστημα προστασίας της βιοποικιλότητας στις περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας (Π.Ε.Ε.Δ.) παρουσιάζει ελλείψεις σε κοινούς στόχους, αρχές και πρότυπα, συντονισμό, γεωγραφική κάλυψη καθώς και σε πλαίσια λογοδοσίας που απαιτούνται για την εξασφάλιση ολιστικής διατήρησης, επιβολής ή ευρείας συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών⁶. Ωστόσο, οι τομεακές δραστηριότητες τελούν υπό καθεστώς μεμονωμένης διαχείρισης με περιορισμένες σωρευτικές επιπτώσεις⁷. Επίσης παρατηρούνται κενά χωρικής κάλυψης, καθώς οι περιφερειακές συμβάσεις και συμφωνίες για τη συμφωνία του θαλάσσιου περιβάλλοντος καλύπτουν μικρό μόνο μέρος της ανοικτής θάλασσας⁸. Πλήθος διεθνών Διασκέψεων και οργάνων έχουν διατυπώσει την ανάγκη εγκαθίδρυσης Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών όπως η Σ.Β.Π., το Έγγραφο Αποτελεσμάτων της WSSD (Rio+20) «Το μέλλον που θέλουμε»⁹ και η Ατζέντα 21¹⁰. Επιπλέον, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών έχει απευθύνει επανειλημμένα έκκληση στα κράτη για ενσωμάτωση των Θ.Π.Π. ως εργαλείο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος¹¹.

Το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών οφείλει να αντιμετωπίσει την πρόκληση της ολοκλήρωσης, καθώς 21 φορείς (υπηρεσίες, προγράμματα, ταμεία, τμήματα) του Ο.Η.Ε. ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με τη διακυβέρνηση των ωκεανών. Η ενδυνάμωση και η προώθηση του συντονισμού και της συνέχειας μεταξύ των φορέων αυτών επιβάλλεται προς τον στόχο μίας νέας πιο αποτελεσματικής διακυβέρνησης των ωκεανών.

Ο κρίσιμος ρόλος του ωκεανού στη επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης οδήγησε στη δημιουργία του Σ.Β.Α. 14, με σκοπούς:

- τη μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης και των θαλάσσιων αποβλήτων

⁶ Ban, N. C., Bax, N. J., Gjerde, K. M., Devillers, R., Dunn, D. C., Dunstan, P. K., Hobday, A. J., Maxwell, S. M., Kaplan, D. M., Pressey, R. L., Ardron, J. A., Game, E. T. and Halpin, P. N. (2014), Systematic Conservation Planning: A Better Recipe for Managing the High Seas for Biodiversity Conservation and Sustainable Use. Conservation Letters, 7: 41-54.

⁷ Druel E, Gjerde KM. 2014. Sustaining marine life beyond boundaries: options for an implementing agreement for marine biological diversity beyond national jurisdiction under the United Nations Convention on the Law of the Sea. Marine Policy 49: 90–97

⁸ Warner R, Gjerde K, Freestone D. 2013. Regional governance for fisheries and biological diversity. In Governance for Fisheries and Marine Conservation: Interactions and Coevolution, Garcia S, Charles T, Rice J (eds). Wiley Blackwell: Chichester; 211–224.)

⁹ “The Future We Want”: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf>

¹⁰ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

¹¹ UNGA Resolution 68/70 (n 24), paragraphs 208–213; UNGA Resolution 67/78 (n 53), paragraphs 192–198.

- τον τερματισμό της καταστροφής θαλάσσιων οικοτόπων, λαμβάνοντας υπόψη και την οξίνιση των ωκεανών
- την προώθηση της βιώσιμης εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων
- την αντιμετώπιση της παράνομης αλιείας και υπεραλίευσης
- τη διασφάλιση πλήρους και ολοκληρωμένης εφαρμογής του περιφερειακού και διεθνούς πλαισίου για τους ωκεανούς και τις θάλασσες, και τη δημιουργία Θ.Π.Π.

Η δημιουργία ενός Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης ειδικά για τους ωκεανούς κατέστη αναγκαία προκειμένου να καλυφθούν γνωστικά κενά όσον αφορά τους φυσικούς πόρους, τα οικοσυστήματα και τις γεωφυσικές ιδιότητες και αποτελέσματα της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής, αλλά και προκειμένου να εκτιμηθεί οι διασυνδέσεις μεταξύ των φυσικών και των κοινωνικοοικονομικών συστημάτων. Οι παραπάνω στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μέσω της οικοδόμησης των κοινωνικοοικονομικών όρων προς την κατεύθυνση της αλλαγής, δηλαδή ενισχύοντας την υποδομή σε ανθρώπινο και τεχνικό επίπεδο, μέσω της εντατικοποίησης της επιστημονικής θαλάσσιας έρευνας και της μεταφοράς τεχνολογίας.

Παγκόσμιο κοινό στόχο αποτελεί η διατήρηση και προστασία της παγκόσμιας θαλάσσιας βιοποικιλότητας μέσω της διατήρησης και προστασίας των συστατικών της στοιχείων με ένα βιογεωγραφικά αντιπροσωπευτικό δίκτυο οικολογικά συνεκτικών περιοχών. Παρατηρούνται επομένως πρωτοβουλίες σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο για τη δρομολόγηση διαδικασιών για τον ορισμό και διαχείριση Θ.Π.Π. με σχετικά καλά αποτελέσματα.¹²

Τα κράτη που έλαβαν μέρος στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2002 συμφώνησαν στη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου Θ.Π.Π.¹³ μέχρι το 2012, ενώ οι τρεις προϋποθέσεις που τέθηκαν για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν οι εξής:

- το δίκτυο Θ.Π.Π. να είναι αντιπροσωπευτικό και συνεκτικό
- να είναι εναρμονισμένο με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου και
- να στηρίζεται στην επιστημονική τεκμηρίωση.

Οι τρεις αυτές προϋποθέσεις έθεσαν και συνεχίζουν να θέτουν σειρά ζητημάτων, καθώς η επιστημονική γνώση για το θαλάσσιο περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα που παρουσιάζει αλλά και τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων κρίνεται περιορισμένη, ιδιαίτερα σε σύγκριση με το

¹² Μπάλιας Γ. (2010), Οι διεθνείς και ευρωπαϊκές ρυθμίσεις σχετικά με τον καθορισμό και τη διαχείριση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, ΠερΔικ 3/2010

¹³ Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (Johannesburg, 4 September 2002, www.unep.org (JPOI), Para. 32(c).)

χερσαίο περιβάλλον και τα οικοσυστήματά του¹⁴. Επίσης, το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (Δ.Δ.Θ.), εκτός από τα παρεπόμενα ερμηνευτικά ζητήματα που δημιουργεί λόγω της οριοθέτησης χωρικών ζωνών για τα παράκτια κράτη, παρουσιάζει ελλείψεις όσον αφορά μηχανισμούς αποτελεσματικής εφαρμογής και ελέγχου.¹⁵

Το 2010 τα συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία υιοθέτησαν το στόχο 11 της Aichi¹⁶ ο οποίος απαιτεί από τα κράτη τη διατήρηση του 10% τουλάχιστον των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών μέσω συστημάτων Θ.Π.Π. και άλλων αποτελεσματικών μέτρων διατήρησης έως το 2020.¹⁷ Ο στόχος αυτός επανεπιβεβαιώθηκε στο έγγραφο έκθεσης «Το μέλλον που θέλουμε»¹⁸ το οποίο συμφωνήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας (Ρίο + 20) και στη συνέχεια εγκρίθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη με Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών¹⁹ (Γ.Σ. των Η.Ε.) Ο στόχος διατήρησης τουλάχιστον του 10% των χερσαίων και θαλάσσιων περιοχών βρίσκεται σε πορεία επίτευξης, παρά το γεγονός ότι η ανοικτή θάλασσα και οι περιοχές του ωκεάνιου βυθού, συμπεριλαμβανομένων περιοχών εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, δεν καλύπτονται επαρκώς. Στρατηγική-κλειδί για την επίτευξη του στόχου θεωρείται η επέκταση των δικτύων προστατευόμενων περιοχών και άλλων μέτρων διατήρησης ώστε να είναι πιο αντιπροσωπευτικές των οικολογικών περιοχών του πλανήτη, όπως ο ωκεάνιος βυθός και οι οικοτόποι των ωκεανών και όπου περιλαμβάνονται μοναδικοί πληθυσμοί απειλούμενων ειδών²⁰. Πιο πρόσφατα, το 2014, το World Parks Congress της IUCN έκανε έκκληση το 30% του ωκεανού να γίνει ζώνες υψηλής προστασίας (no-take zones).²¹

Πρωταρχικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι η εκτίμηση και αξιολόγηση του πολυμερούς θεσμικού πλαισίου που διέπει τη διαχείριση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω της εγκαθίδρυσης Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών (Marine Protected Areas,

¹⁴ Carden, K., Bridging the Divide: The Role of Science in Species Conservation Law, Harvard Environmental Law Review, vol. 30, 2006, σ. 165

¹⁵ Sand, P.H. (1999) Transnational Environmental Law: Lessons in Global Change, The Hague, Kluwer Law International, p.13.

¹⁶ <https://www.cbd.int/sp/targets/>

¹⁷ UNEP. 2010. Decision Adopted by the COP to the CBD at Its 10th Meeting, UNEP/CBD/COP/DEC/X/29.

¹⁸ A/RES/66/288 Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012 “The future we want”

¹⁹ A/RES/ 67/203 - Implementation of Agenda 21, the Programme for the Further Implementation of Agenda 21 and the outcomes of the World Summit on Sustainable Development and of the United Nations Conference on Sustainable Development

²⁰ Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2014) Global Biodiversity Outlook 4. Montréal, 155 pages. Strategic Plan for Biodiversity 2011–2020

²¹ http://cmsdata.iucn.org/downloads/promise_of_sydney_theme_marine.pdf

MPA's) σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας (Areas Beyond National Jurisdiction, ABNJ) και η αποτίμηση της επίτευξης του στόχου ενός παγκόσμιου συνεκτικού δικτύου Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών. Στο πρώτο μέρος αναφέρονται επιγραμματικά ορισμένες μορφές ενδιατημάτων των ωκεανών και πραγματεύεται η συνεισφορά των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών στη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας. Επίσης γίνεται μια επισκόπηση των εννοιών της οικοσυστημικής προσέγγισης και του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού. Στο δεύτερο μέρος, πραγματοποιείται μια ανασκόπηση του υφιστάμενου διεθνούς θεσμικού πλαισίου που αποτελεί τη νομική βάση για την εγκαθίδρυση Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών και αντιπροσωπευτικών και διασυνδεδεμένων δικτύων τους στην ανοικτή θάλασσα καθώς επίσης αναφέρονται οι τρέχουσες εξελίξεις προς τη δημιουργία διεθνούς πλαισίου για την προστασία της Βιοποικιλότητας Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας. Τέλος, στο τρίτο μέρος παρατίθεται η μελέτη περίπτωσης του καθεστώτος της Σύμβασης OSPAR, ως πρωτοπόρο παράδειγμα εγκαθίδρυσης διασυνδεδεμένου δικτύου Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας.

Μεθοδολογία

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας έχει πραγματοποιηθεί μέσω της επισκόπησης της σχετικής ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, ενώ οι βιβλιογραφικές πηγές που έχουν μελετηθεί είναι τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς, μεταξύ άλλων, διακηρύξεις, συμβατικά κείμενα, βιβλία, επιστημονικά άρθρα σε βιβλία ή επιστημονικά περιοδικά, μελέτες και πρακτικά συνεδρίων.

Μέρος Α΄ Θαλάσσια Βιοποικιλότητα και Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές

Κεφάλαιο 1^ο : Οι μορφές της θαλάσσιας βιοποικιλότητας

1.1 Βιοποικιλότητα

1.1.1 Ορισμός βιοποικιλότητας

Ο όρος βιολογική ποικιλότητα, ο οποίος αποδίδεται στον Αμερικανό βιολόγο Dr. Thomas Eugene Lovejoy, προτάθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 και αφορά στην ποικιλία της ζωής σε όλες της μορφές, τα επίπεδα και τους συνδυασμούς τους²².

Σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλομορφία του 1992, ως Βιολογική ποικιλομορφία (βιοποικιλότητα) ορίζεται: «η ποικιλία των ζώντων οργανισμών πάσης προελεύσεως περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, και των χερσαίων, θαλασσίων και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και οικολογικών συμπλεγμάτων των οποίων αποτελούν μέρος, περιλαμβάνεται εδώ η ποικιλομορφία των ειδών, μεταξύ ειδών και οικοσυστημάτων.²³»

Με βάση με το προοίμιο της Σ.Β.Π., η βιοποικιλότητα είναι κρίσιμης σημασίας για την εξέλιξη και τη διατήρηση των συστημάτων διατήρησης της ζωής στη βιόσφαιρα, με εγγενή οικολογική, γενετική, κοινωνική, οικονομική, επιστημονική, εκπαιδευτική, πολιτιστική, ψυχαγωγική και αισθητική αξία και η διατήρησή της είναι ένα ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος για όλη την ανθρωπότητα. Από μία ανθρωποκεντρική άποψη, η βιοποικιλότητα είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση τροφικής ασφάλειας και επάρκειας, τη μείωση της ευαλωτότητας, τη διασφάλιση καλού επιπέδου υγείας και το ευ ζην. Επίσης παρέχει ενεργειακή ασφάλεια, διατηρεί και συγκρατεί τους κοινωνικούς δεσμούς, διασφαλίζει την παροχή νερού και παρέχει βιώσιμα μέσα βιοπορισμού.²⁴

Η βιοποικιλότητα έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε ένα από τα κύρια αντικείμενα των προσπαθειών προστασίας του περιβάλλοντος, εκ μέρους των διεθνών οργανισμών. Στην Παγκόσμια Διάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992 αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα θέματα των συζητήσεων, οι οποίες μάλιστα κατέληξαν στην υπογραφή διεθνούς σύμβασης

²² Μαρδύρης Θ. Α., Γρηγορίου Μ και Ευαγγέλου Α. (2008) 'Περιοχές με Ιδιαίτερη Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα, Πανίδα', Εκπαιδευτικό Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το 'Πρόγραμμα Ανοικτών Περιβαλλοντικών Τάξεων – Καλλιστώ', Διαθέσιμο στο www.e-yliko.gr/htmls/perivallon/kallisto_files/Biopoik.pdf

²³ Πλήρες κείμενο της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία διαθέσιμο στο: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

²⁴ Millennium Ecosystem Assessment-Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis' (2005) <http://www.unep.org/maweb/documents/document.354.aspx.pdf>

για την προστασία της²⁵. Το πλαίσιο που θέτει η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία θα αναφερθεί εκτενώς σε επόμενο κεφάλαιο, ιδιαίτερα όσον αφορά τη θαλάσσια βιοποικιλότητα.

1.1.2 Επίπεδα και μεταβλητές βιοποικιλότητας

Η βιολογική ποικιλότητα ή βιοποικιλότητα αναφέρεται στην ποικιλία μορφών της ζωής, δηλαδή τα διάφορα ζώα, φυτά και μικροοργανισμούς, τα γονίδια που περιέχονται σε αυτά και τα οικοσυστήματα που σχηματίζουν. Η βιοποικιλότητα εξετάζεται συνήθως σε τρία επίπεδα: τη γενετική ποικιλότητα, την ποικιλότητα των ειδών και την ποικιλότητα των οικοσυστημάτων, τα οποία αντιστοιχούν στα επίπεδα οργάνωσης της ζωής. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι μία ενιαία έννοια, καθώς η διατήρηση των οικοσυστημάτων εξαρτάται από τη διατήρηση των ειδών η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από τη διατήρηση των κληρονομικών χαρακτηριστικών τους²⁶.

Η γενετική ποικιλότητα αναφέρεται στο πλήθος των κληρονομικών χαρακτηριστικών, τα οποία κωδικοποιούνται μέσω των γονιδίων, ενός είδους. Όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος τους, τόσο μεγαλύτερη είναι η ικανότητα επιβίωσης του είδους στην έκθεση σε παράγοντες όπως οι ασθένειες και οι κλιματικές μεταβολές. Η ποικιλότητα των ειδών αναφέρεται στο πλήθος των ειδών που ενδημούν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, με παραμέτρους τον πληθυσμό τους, τα μεγέθη των ατόμων τη βιομάζα και την πληθυσμιακή κυριαρχία των ειδών. Μια άλλη προσέγγιση της ποικιλότητας των ειδών είναι ο αριθμός των λειτουργιών που επιτελούνται σε ένα οικοσύστημα, ή αριθμός των οικοθέσεων. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ειδών σε ένα οικοσύστημα τόσο πιο πυκνό δίκτυο τροφικών πλεγμάτων δημιουργείται, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη απρόβλεπτων συνεπειών σε περίπτωση εξαφάνισης ενός είδους και τη σπουδαιότητα της διατήρησης της ποικιλότητας των ειδών για τη βιώσιμη διαχείριση της βιοποικιλότητας μιας περιοχής. Η ποικιλότητα των οικοσυστημάτων αναφέρεται στο πλήθος των οικοσυστημάτων που απαντώνται σε μία συγκεκριμένη περιοχή, ενώ επίσης αναγνωρίζεται και η σημασία του τρόπου κατανομής τους για τη σύνθεση της βιολογικής ταυτότητας μίας περιοχής²⁷.

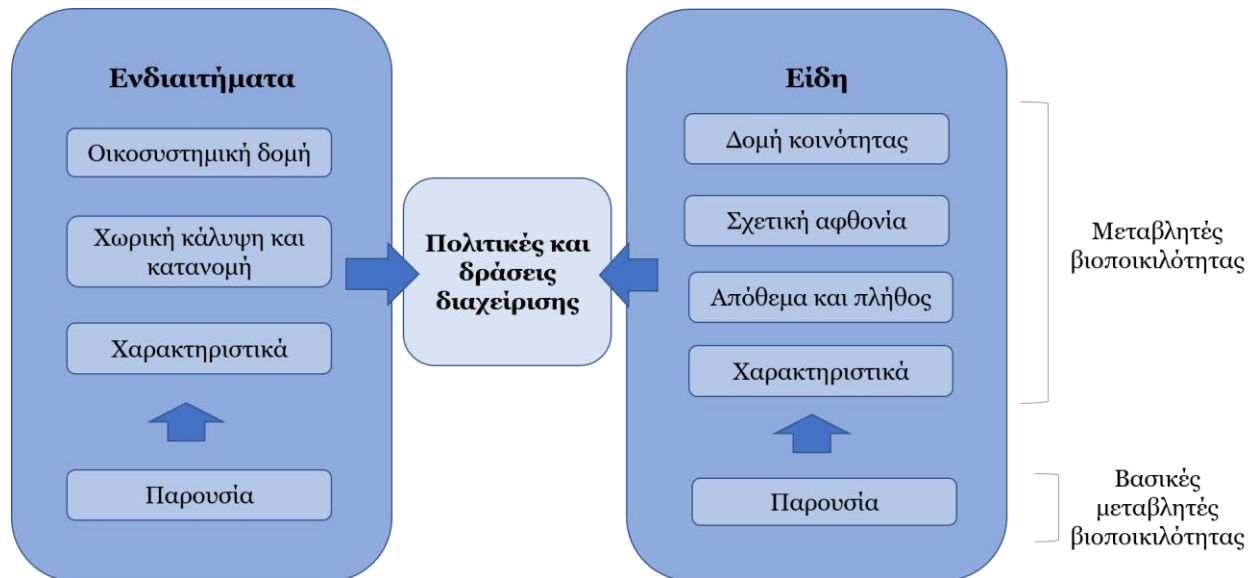
Ως ενδιαίτημα ορίζεται «ο χώρος ή ο τύπος του χώρου όπου ζει κατά φυσικό τρόπο ένας οργανισμός ή ένας πληθυσμός». Τα ενδιαίτηματα και τα είδη αποτελούν δύο συμπληρωματικά σύνολα μεταβλητών βιοποικιλότητας με οικολογικούς δείκτες. Η πιο βασική μεταβλητή σε κάθε

²⁵ Χατζημπίρος, Κ. (2001) Οικολογία: Οικοσυστήματα και προστασία του περιβάλλοντος, Γ΄ έκδοση, Αθήνα: Συμμετρία

²⁶ Κατσακιώρη, Μ., Βασάλα Π., Φλογαΐτη Ε., (συντονίστριες έκδοσης). 2008. Εκπαιδευτικό Υλικό «Προστατευόμενες περιοχές» Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Θέρμη.

²⁷ όπ.π.

υποσύνολο είναι η παρουσία τους, η οποία αποκτά προστιθέμενη αξία με τη γνώση των επιπλέον χαρακτηριστικών, όπως η αφθονία ή η χωρική κάλυψη των ειδών και των ενδιαιτημάτων.

Σχέση μεταξύ μεταβλητών βιοποικιλότητας

Προσαρμογή από: Asaad, Irawan & Lundquist, Carolyn & V Erdmann, Mark & Costello, Mark. (2016). *Ecological criteria to identify areas for biodiversity conservation. Biological Conservation.*

1.1.3 Διασύνδεση της βιοποικιλότητας με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η διατήρηση και η βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας στα θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα αποτελούν βασική πτυχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η βιοποικιλότητα είναι ο θεμέλιος λίθος όλων των αλιευτικών δραστηριοτήτων και υδατοκαλλιεργειών. Η διασφάλιση της διατήρησης των ιχθυοποθεμάτων στην ανοικτή θάλασσα και η προστασία της βιοποικιλότητας εκτός εθνικής δικαιοδοσίας αποτελεί συλλογική ευθύνη της διεθνούς κοινότητας²⁸. Η Γενική Συνέλευση των ΗΕ αναγνωρίζοντας την ευαλωτότητα της βιοποικιλότητας των βαθέων υδάτων, έκανε έκκληση στη διεθνή κοινότητα το 2002 να λάβει σοβαρά υπόψη τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται η βιοποικιλότητα σε θαλάσσια όρη και άλλες περιοχές βαθέων υδάτων. Πιο συγκεκριμένα, η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WSSD) του 2002 είχε ως σκοπό την

²⁸ Matthew G. (2004). High Seas Bottom Trawl Fisheries and their Impacts on the Biodiversity of Vulnerable Deep-Sea Ecosystems: Options for International Action. Executive Summary. IUCN, Gland, Switzerland.

αντιμετώπιση κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προβλημάτων με ολοκληρωμένο τρόπο²⁹. Τα αποτελέσματα της Διάσκεψης συνοψίζονται σε δύο βασικά έγγραφα, στη Δήλωση του Γιοχάνεσμπουργκ³⁰ και το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ³¹. Η Δήλωση του Γιοχάνεσμπουργκ κάνει ανασκόπηση της πορείας της Σύμβασης του Ρίο όσον αφορά τη Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WSSD) του Γιοχάνεσμπουργκ και επαναδιατυπώνει την παγκόσμια δέσμευση για βιώσιμη ανάπτυξη³². Το Σχέδιο Εφαρμογής έχει σχεδιαστεί ως πλαίσιο δράσης για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που είχαν αρχικά συμφωνηθεί στη Σύμβαση του Ρίο³³. Επίσης, προωθεί την αειφόρο ανάπτυξη ως ολοκληρωμένη έννοια που συνυπολογίζει ευρύτερες κοινωνικές και αναπτυξιακές ανάγκες.

1.2. Θαλάσσια βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Α. και οι μορφές της

Η καταγραφή των πόρων της βιοποικιλότητας και των εκμεταλλεύσιμων ζώντων πόρων, που εκτείνονται πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, καθώς και του επιπέδου απειλής αυτών των πόρων, έχει δύο βασικά οφέλη: α) συνεισφέρει στην καλύτερη εκτίμηση του τύπου και της έκτασης προστασίας των πόρων αυτών και β) διευκολύνει την εστίαση στα στοιχεία νομοθεσίας και διακυβέρνησης που απαιτούνται ώστε να χαίρουν αποτελεσματικής προστασίας και διαχείρισης. Στους πιο πολύτιμους απειλούμενους πόρους της ανοικτής θάλασσας περιλαμβάνονται³⁴:

- οι υδροθερμικές πηγές
- τα θαλάσσια όρη
- οι τάφροι βαθέων υδάτων
- οι κοραλλιογενείς ύφαλοι βαθέων υδάτων
- τα υποθαλάσσια φαράγγια
- τα θαλάσσια πτηνά
- τα κητοειδή και

²⁹ Cordonier-Segger, M.C. and Khalfan A. (eds.) (2004). Sustainable Development Law: Principles, Practices and Prospects (Oxford: Oxford University Press)

³⁰ Johannesburg Declaration on Sustainable Development, in Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, South Africa, 26 Aug.–4 Sept. 2002, A/CONF.199/20, New York, UN, 2002.)

³¹ Johannesburg Plan of Implementation, Report of the World Summit on Sustainable Development, A/CONF.199/20 or: <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm>.

³² Voigt, C. (n.d.). Sustainable Development as a Principle of International Law. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. doi: <https://doi.org/10.1163/ej.9789004166974.i-428>

³³ Cordonier-Segger, M.C. and Khalfan A. (eds.) (2004). Sustainable Development Law: Principles, Practices and Prospects (Oxford: Oxford University Press)

³⁴ WWF/IUCN (2001). The status of natural resources on the high-seas. WWF/IUCN, Gland, Switzerland.

- τα ιχθυαποθέματα ανοικτής θάλασσας.

Ο καθορισμός του απαραίτητου επιπέδου προστασίας είναι απαραίτητος, καθώς δεν υπάρχει μια λύση πανάκεια για όλες τις περιπτώσεις. Επιπροσθέτως, το επίπεδο προστασίας δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στην παρουσία και τη σπουδαιότητα πόρων, αλλά και στην πιθανότητα απειλής τους. Αναμένεται συσχέτιση μεταξύ της αξίας του πόρου και της ευπάθειας του, οπότε η παρουσία ενός πόρου δυνητικά αποτελεί ένδειξη της αναγκαιότητας κάποιου βαθμού προστασίας. Αντίστοιχα, ο τύπος της απειλής θα είναι επίσης ένας παράγοντας που καθορίζει το είδος της απαιτούμενης νομοθετικής προστασίας ή διαχείρισης³⁵.

1.2.1 Κυριότερα ενδιαίτηματα που απαντώνται σε Π.Ε.Ε.Λ.

Υδροθερμικές πηγές (Hydrothermal vents): σχηματίζονται στα μεσο-ωκεάνια ρήγματα κατά την έξοδο της λάβας από τη γη και δημιουργούνται κατά την είσοδο του θαλασσινού νερού στον φλοιό, κατόπιν της θέρμανσης του από το μάγμα και την επιστροφή του στον ωκεανό μέσω ενός θερμού σωληνοειδούς ανοίγματος, μεταφέροντας μαζί του μεταλλικά στοιχεία.³⁶ Οι υδροθερμικές πηγές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω των μικροοργανισμών που ενδημούν σε αυτές και των θαλάσσιων οργανισμών που τροφοδοτούνται με χημειosύνθεση και εξαρτώνται από αυτούς λόγω της απουσίας φωτός και των ιδιαίτερων συνθηκών, όπως η ανάπτυξη πολύ υψηλών θερμοκρασιών (πάνω από 300 βαθμούς Κελσίου) και η πολύ πίεση εξαιτίας του μεγάλου βάθους, καθώς και η εξαιρετική αλμυρότητα και τοξικότητα λόγω των μετάλλων που βγαίνουν από το έδαφος. Παρά την ύπαρξη αυτών των ακραίων συνθηκών, η βιομάζα των οργανισμών γύρω από τις υδροθερμικές πηγές φέρεται να είναι πολύ υψηλή και αποτελούμενη από ενδημικά είδη. Έχει ανακαλυφθεί ότι το 80% με 90% των ειδών που ζουν γύρω από τις υδροθερμικές πηγές ενδημούν μόνο στα συγκεκριμένα οικοσυστήματα και πρόκειται κυρίως για ασπόνδυλα μαλάκια και αρθρόποδα, καθώς και ορισμένα είδη ψαριών και χταποδιών. Οι οργανισμοί αυτοί αποκαλούνται hydrothermal vent thermophiles και hyperthermophiles (extremophiles), ενώ επίσης παρουσιάζουν ιδιότητες όπως αντοχή σε ιδιαίτερα υψηλές θερμοκρασίες και λόγω αυτού μπορούν να αξιοποιηθούν σε μεταλλάξεις του DNA, ως συντηρητικά τροφίμων και άλλες χρήσεις. Η χημική ισορροπία του θαλάσσιου περιβάλλοντος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις υδροθερμικές πηγές ενώ

³⁵Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) A strategic approach to protecting areas on the high-seas, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal Aspects, Vilm, Germany

³⁶ Aricò, S. and Salpin, C. (2005). Bioprospecting of Genetic Resources in the Deep Seabed: Scientific, Legal and Policy Aspects. United Nations University.)

υπολογίζεται ότι πάνω από 55 δε βρίσκονται υπό κρατική δικαιοδοσία.³⁷ Δυνητικές απειλές για τις υδροθερμικές πηγές αποτελούν η εντατική επιστημονική έρευνα (bioprospecting, οι σημαντικές βιοτεχνολογικές δυνατότητες των extremophiles καθώς και το πιθανό συμφέρον εμπορικής εκμετάλλευσης.

Θαλάσσια όρη (seamounts) ηφαιστειακής / τεκτονικής προέλευσης: χρησιμεύουν ως σημαντικά ενδιαίτηματα, ως περιοχές εκτροφής και αναπαραγωγής για πολλά είδη βαθέων υδάτων, όπως καρχαρίες, θαλάσσιες χελώνες, θαλάσσια θηλαστικά, θαλάσσια πτηνά και βενθικοί οργανισμοί. Σχηματίζονται βιολογικά hotspots στα κορυφαία και ανώτερα τμήματα τους με ιδιαίτερη, άφθονη και ποικίλη πανίδα, και μερικές φορές αποτελούν πεδίο ανακάλυψης πολλών νέων ειδών. Πιθανή αλληλεπίδραση με την ανώτερη στήλη ύδατος. Απειλές για τα οικοσυστήματα που παρουσιάζουν τα θαλάσσια όρη αποτελούν η σημαντική εμπορική αλίευση και το πιθανό συμφέρον εμπορικής εκμετάλλευσης (μεταλλεύματα).

Κοραλλιογενείς ύφαλοι ψυχρών υδάτων: μπορεί να είναι ηλικίας πολλών εκατοντάδων έως χιλιάδων ετών. Λόγω της ηλικίας τους και των αργών ρυθμών ανάπτυξης που παρουσιάζουν, περιέχουν πολύτιμες ενδείξεις για την κλιματική αλλαγή και μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν ως σημαντικά κέντρα ειδοπλασίας στα βαθιά ύδατα. Πρόσφατες παλαιοκλιματολογικές έρευνες έχουν φέρει στο φως τις τεράστιες δυνατότητες των κλιματολογικών ενδείξεων που βρίσκονται στους σκελετούς των κοραλλιών ψυχρών υδάτων, καθώς απαντώνται σε όλους τους ωκεανούς και όλες τις βαθυμετρίες, από τη στάθμη της θάλασσας μέχρι και 4 χλμ. κάτω από την επιφάνεια³⁸. Το μέγεθος τους μπορεί να ανέρχεται από μεμονωμένες αποικίες (δεκάδες εκατοστά) έως εκτεταμένες επιφάνειες 10χλμ.. Αποτελούν ενδιαίτημα για μεγάλη ποικιλία συναφών ειδών. Έχουν καταγραφεί εμφανείς εκτεταμένες ζημιές από την αλιεία με τράτα βαθέων υδάτων, αλλά και από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, ενώ πιθανή απειλή αποτελεί το ενδιαφέρον για βιοτεχνολογικές δυνατότητες.

Τάφροι βαθέων υδάτων (Deep-sea trenches): αποτελούν τις βαθύτερες περιοχές του πλανήτη. Είναι λίγες σε αριθμό (37), αλλά μεγάλες σε μήκος (χιλιάδες χλμ.), ενώ οι περισσότερες απαντώνται βρίσκονται εντός των Α.Ο.Ζ. Χαρακτηρίζονται από ενδημική πανίδα, προσαρμοσμένη σε ακραίες υδροστατικές πιέσεις. Πιθανές απειλές αποτελούν το ενδιαφέρον για βιοτεχνολογικές

³⁷ Leary, D. K. (2004). Bioprospecting and the genetic resources of hydrothermal vents on the high seas: what is the existing legal position, where are we heading and what are our options? *Macquarie Journal of International and Comparative Environmental Law*, 1(Vol. 1), 137-178

³⁸ Convention on Biological Diversity, (2009) Azores Scientific Criteria and Guidance for identifying ecologically or biologically significant marine areas and designing representative networks of marine protected areas in open ocean waters and deep-sea habitats

δυνατότητες, το ενδιαφέρον χρήσης ως χώροι απόθεσης απορριμμάτων καθώς και η άμεση επιρροή από πηγές χερσαίας ρύπανσης

Πολυμεταλλικοί κόνδυλοι: δυνητικά εμφανίζονται σε τεράστια πεδία στον ωκεάνιο πυθμένα. Παρέχουν ένα σκληρό υπόστρωμα για τα είδη επιπανίδας, αυξάνοντας την τοπική ποικιλομορφία. Δυνητική απειλή αποτελεί η πιθανή εμπορική εκμετάλλευσή τους.

Ψυχρές διαφυγές (Cold seeps) και διαφυγές ρευστών από κρατήρες (rockmarks): είναι ψυχρές τοποθεσίες διαφυγής ρευστού από τον βυθό, οι οποίες παρουσιάζονται σε μια ευρεία ποικιλία φυσιογραφικών και γεωλογικών σκηνικών. Τυπικά αποτελούν ενδιαίτημα άφθονων χημειοσυνθετικών πληθυσμών εξαιρετικά εξειδικευμένης πανίδας, σχετικά μικρής ποικιλομορφίας, αλλά υψηλού ενδημισμού. Πιθανές απειλές είναι το ενδιαφέρον για βιοτεχνολογικές δυνατότητες και η σύνδεση τους με εκμετάλλευση πετρελαίου βαθέων υδάτων.

Ένυδρα αέρια: παγωμένα αέρια μεθανίου, που είναι ευρέως διαδεδομένα σε περιβάλλοντα βαθέων υδάτων, ενώ οι γνώσεις για τη συνδεδεμένη πανίδα είναι ελάχιστες. Πιθανές απειλές αποτελούν το ενδιαφέρον για βιοτεχνολογικές δυνατότητες αλλά και το σημαντικό ενδιαφέρον για άμεση εκμετάλλευση.

Υποθαλάσσια φαράγγια³⁹: συνηθισμένο στοιχείο των βαθέων υδάτων που διασχίζουν τις ηπειρωτικές κατωφέρειες που λειτουργούν ως παγίδες για την οργανική ύλη καθώς επηρεάζουν τις τοπικές ροές νερού. Αποτελούν βιολογικά hotspots με ενισχυμένους βενθικούς πληθυσμούς, όπου μπορούν να ενισχυθούν οι πληθυσμοί ψαριών (και ενδεχομένως κητοειδών). Απειλές αποτελούν η εμπορική αλιεία (παγίδα και παραγάδι) αλλά και οι άμεσες επιπτώσεις από χερσαίους ρύπους.

Θαλάσσια πτηνά: περίπου το 22% των θαλάσσιων πτηνών παγκοσμίως είναι απειλούμενα είδη, ενώ πολλά θαλάσσια πτηνά έχουν χαμηλούς ρυθμούς αναπαραγωγής. Η πελαγική και βενθοπελαγική αλιεία με παραγάδι είναι η μεγαλύτερη απειλή για τα θαλάσσια πτηνά

Κητοειδή: ορισμένα είδη μεταναστεύουν και διανύουν χιλιάδες μίλια κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Η θνησιμότητα των φαλαινών προέρχεται κυρίως από τη φαλαινοθηρία και την αλιεία, ενώ μέθοδοι μοριακής γενετικής δείχνουν σοβαρές παράνομες πωλήσεις προϊόντων φάλαινας.

³⁹ Convention on Biological Diversity, (2009) Azores Scientific Criteria and Guidance for identifying ecologically or biologically significant marine areas and designing representative networks of marine protected areas in open ocean waters and deep-sea habitats

Διασυνοριακά ιχθυαποθέματα⁴⁰: Η υπεραλίευση στην ανοικτή θάλασσα έχει εντατικοποιηθεί τα τελευταία χρόνια. Ορισμένα είδη βαθέων υδάτων έχουν κύκλους ζωής που τα καθιστούν πολύ ευάλωτα στην εκμετάλλευση και την υπεραλίευση. Τα αλιευτικά σκάφη ανοικτής θάλασσας συνήθως δε χρησιμοποιούν επιλεκτικό εξοπλισμό αλιείας με αποτέλεσμα την έξαρση της ατυχηματικής αλίευσης (by-catch).

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται τα κυριότερα ενδιαίτηματα σε Π.Ε.Ε.Δ., οι απειλές και το προσδοκώμενο επίπεδο προστασίας.

Πίνακας 1 : Περίληψη των ενδιαιτημάτων σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, αντίστοιχες απειλές και προσδοκώμενο επίπεδο προστασίας

<u>Κρίσιμα ενδιαίτηματα</u>	<u>Ανθρώπινες επιδράσεις / απειλές</u>	<u>Ζώνη προστασίας</u>
Υδροθερμικές πηγές	Εξόρυξη μεταλλευμάτων	Βενθική
Cold-water seeps	Εκμετάλλευση υδρογονανθράκων	Βενθική
Deep-sea trenches	Απόρριψη αποβλήτων και άλλων υλών	Θαλάσσιες οδοί
Περιοχές προστασίας και αναπαραγωγής θαλασσοπουλίων	Αλιεία / ρύπανση	Πελαγική αλιεία
Hotspot κητοειδών	Ατυχηματική αλίευση / ναυσιπλοΐα / φαλινοθηρία/ σεισμικές δοκιμές	Πελαγική αλιεία / θαλάσσιες οδοί / γεωλογικά χαρακτηριστικά
Θαλάσσια όρη	Υπεραλίευση / καταστροφή ενδιαιτημάτων	Βενθική / πελάγια αλιεία
Κοράλλια ψυχρών υδάτων	Καταστρεπτικές αλιευτικές τεχνικές	Βενθοπελαγική / βενθική αλιεία
Κόνδυλοι μαγγανίου	Εκσκαφή βαθέων υδάτων	Βενθική
Ζώνες ένυδρων αερίων	Εκμετάλλευση μεθανίου	Γεωλογικά χαρακτηριστικά / βενθική
Διασυνοριακές περιοχές αναπαραγωγής / νεοσσών	Αλιεία / ρύπανση / εξερεύνηση και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων	Βενθική / Βενθοπελαγική / Πελαγική

Πηγή: Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) *A strategic approach to protecting areas on the high-seas, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal Aspects*, Vilm, Germany

⁴⁰ Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) *A strategic approach to protecting areas on the high-seas, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal Aspects*, Vilm, Germany

Κεφάλαιο 2^ο : Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές σε Π.Ε.Ε.Δ.

2.1 Γενικά χαρακτηριστικά Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών

2.1.1 Ορισμός

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σ.Β.Π., ως Προστατευόμενη Περιοχή ορίζεται «μια γεωγραφικά οριοθετημένη περιοχή της οποίας ο χαρακτηρισμός ή η κανονιστική ρύθμιση και η διαχείριση αποσκοπούν στην επίτευξη ειδικών στόχων προστασίας⁴¹». Ο ορισμός αυτός παρέχει τη βάση για τους ορισμούς των προστατευόμενων περιοχών, χερσαίων και θαλάσσιων, που δίνονται από άλλους διεθνείς φορείς κι οργανισμούς, όπως η Διεθνής Ένωση Προστασίας της Φύσης (IUCN) και οι Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών.

Παγκοσμίως έχουν ιδρυθεί αρκετές Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές (Θ.Π.Π.) και Θαλάσσια Πάρκα με σκοπό την επίτευξη στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως η προστασία της βιοποικιλότητας, η ενίσχυση της αλιείας και η προώθηση της επιστημονικής έρευνας.

Σύμφωνα με την IUCN⁴², ως **θαλάσσια και χερσαία προστατευόμενη περιοχή** ορίζεται:

«κάθε οριοθετημένη περιοχή που είναι μέσα ή κοντά σε θαλάσσιο περιβάλλον, μαζί με τα συναφή νερά, την πανίδα, τη χλωρίδα, τα ιστορικά χαρακτηριστικά, δεδομένου, ότι η θαλάσσια ή/και η χερσαία βιοποικιλότητα βρίσκεται σε ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας από το εγγύτερο περιβάλλον» και ως **θαλάσσιο πάρκο** ορίζεται:

«κάθε θαλάσσια και υποθαλάσσια περιοχή μαζί με τα ύδατα, την πανίδα, τη χλωρίδα, τα ιστορικά και πολιτιστικά της στοιχεία, η οποία έχει δεσμευτεί από το νόμο ή άλλα αποτελεσματικά μέσα να προστατεύει κάποιο μέρος ή όλο το περιβάλλον που περικλείει».

2.1.2 Η σημερινή εικόνα των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών

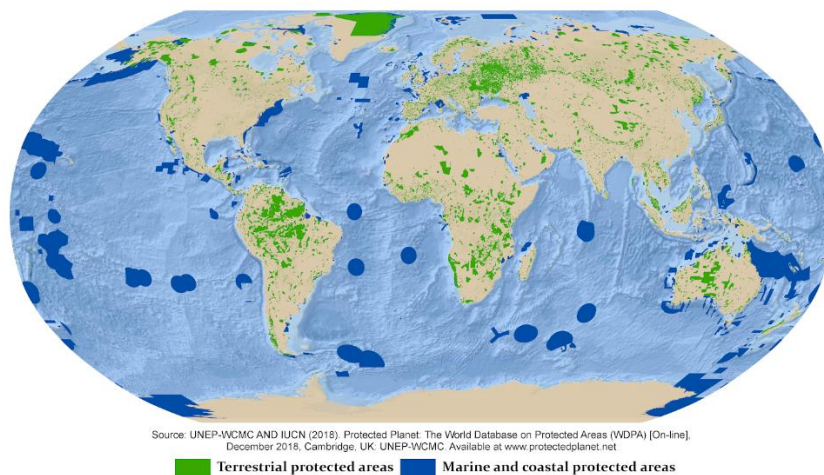
Οι πρώτες Θ.Π.Π. εγκαθιδρύθηκαν στις αρχές του 20ου αιώνα. Έχουν εξαπλωθεί πολύ γρήγορα καθώς ενώ επί του παρόντος ο αριθμός τους αγγίζει τις 15.354 παγκοσμίως, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δεδομένα⁴³ με συνολική έκταση ίση με 26,964,896 τ.χλμ. ή 7.44% της συνολικής ωκεάνιας έκτασης.

⁴¹ <https://www.cbd.int/protected/pacbd/>

⁴² Kelleher, G. (1999). Guidelines for Marine Protected Areas. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

⁴³ UNEP-WCMC (2018). Protected areas map of the world, October 2018 Available at: www.protectedplanet.net

Protected Areas of the world

Παγκόσμιος Χάρτης επίσημων Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών

Πηγή: UNEP-WCMC (2018). Protected areas map of the world, October 2018 Available at: www.protectedplanet.net

Η εγκαθίδρυση προστατευόμενων περιοχών αποτελεί μία καίρια στρατηγική για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.⁴⁴ Υπάρχουν διεθνώς πολλές πρωτοβουλίες για τον ορισμό δυνητικών προστατευόμενων περιοχών για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας⁴⁵, οι αντικειμενικοί σκοποί των οποίων ποικίλλουν από την προστασία των περιοχών λόγω συγκεκριμένων ειδών, έως την ανάπτυξη δικτύου περιοχών με σκοπό τη γενική προστασία της βιοποικιλότητας.⁴⁶ Ως αποτέλεσμα, σε πολλές γεωγραφικές περιοχές εφαρμόζονται επίσημα μέτρα προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας⁴⁷

⁴⁴ Rodrigues, A.S.L., Akçakaya, H.R., Andelman, S.J., Bakarr, M.I., Boitani, L., Brooks, T.M., Chanson, J.S., Fishpool, L.D. C., Da Fonseca, G.A.B., Gaston, K. J., Hoffmann, M., Marquet, P.A., Pilgrim, J.D., Pressey, R.L., Schipper, J., Sechrest, W., Stuart, S.N., Underhill, L.G., Waller, R.W., Watts, M.E.J., & Yan, X. (2004). Global gap analysis: Priority regions for expanding the global protected-area network. *BioScience*, 54(12), 1092-1100.

⁴⁵ Ricketts, T.H., Dinerstein, E., Boucher, T., Brooks, T.M., Butchart, S. H., Hoffmann, M., Lamoreux, J.F., Morrison, J., Parr, M., & Pilgrim, J.D. (2005). Pinpointing and preventing imminent extinctions. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 102(51), 18497-18501.

⁴⁶ Clark, M. R., Rowden, A.A., Schlacher, T.A., Guinotte, J., Dunstan, P.K., Williams, A., O'Hara, T.D., Watling, L., Niklitschek, E., & Tsuchida, S. (2014). Identifying Ecologically or Biologically Significant Areas (EBSA): A systematic method and its application to seamounts in the South Pacific Ocean. *Ocean & Coastal Management*, 91, 65-79. doi: DOI 10.1016/j.ocecoaman.2014.01.016

⁴⁷ Langhammer, P.F., Bakar, M.I., Bennun, L.A., Brooks, T.M., Rob P. Clay, Darwall, W., Silva, N.D., Edgar, G.J., Eken, G., Fishpool, L.D. C., Fonseca, G.A.B. d., Matthew N. Foster, Knox, D.H., Matiku, P., Radford, E.A., Rodrigues, A.S.L., Salaman, P., Sechrest, W., & Tordoff, A.W. (2007). Identification and gap analysis of key biodiversity areas: Targets for comprehensive protected area systems: IUCN. Gland - Switzerland.

Ενώ υπάρχουν επί του παρόντος πολλές χιλιάδες Θ.Π.Π., είναι γεγονός ότι είναι διασκορπισμένες σε πολλές τοποθεσίες, λόγω της εγκαθίδρυσής τους από μεμονωμένα κράτη που ακολουθούν τις δικές τους προτεραιότητες διατήρησης ή λόγω πρωτοβουλιών Μ.Κ.Ο. και διακρατικών οργανισμών ή άλλων φορέων. Η επίτευξη συνοχής όμως μέσω της δημιουργίας δικτύων Θ.Π.Π. και όχι μεμονωμένων Θ.Π.Π. είναι επιτακτική λόγω της φύσης του υδάτινου περιβάλλοντος και των θαλάσσιων συστημάτων τα οποία δεν είναι αυστηρώς προσδιορισμένα και παρουσιάζουν ρευστότητα ως προς την εισροή και εκροή ειδών, θρεπτικών συστατικών και ρυπογόνων ουσιών⁴⁸.

Η αναδυόμενη τάση για εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε μεγαλύτερη κλίμακα και σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορεί να εξηγηθεί από τη συνειδητοποίηση ότι τα αποθέματα ειδών, οι πληθυσμοί τους αλλά και οι οικοσυστημικές διεργασίες δεν μπορούν να απομονωθούν. Οι επιπτώσεις της ρύπανσης, η υπερεκμετάλλευση των βιολογικών πόρων και οι φυσικές αλλοιώσεις πρέπει να αντιμετωπιστούν σε παγκόσμια κλίμακα. Η ισχυρή νομική βάση για τη δημιουργία Θ.Π.Π. ολοκληρωμένης προστασίας σε σαφώς καθορισμένες περιοχές τόσο εντός όσο και εκτός εθνικής δικαιοδοσίας δίνει τη δυνατότητα λήψης σχετικών προστατευτικών μέτρων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Οι πρωτοβουλίες αυτές δημιουργούν προηγούμενο το οποίο αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την ακολούθηση παρόμοιων πρωτοβουλιών παγκοσμίως και την εφαρμογή αυτών των μέτρων σε συνδυασμό με άλλες χρήσεις του ωκεανού όπως η ναυσιπλοΐα, η αλιεία και η εξόρυξη πόρων από τον ωκεάνιο βυθό.

Οι Θ.Π.Π. που είναι αποτελεσματικά διαχειριζόμενες συμβάλλουν στη διατήρηση υγιών και βιώσιμων θαλασσών και ωκεανών και με τον τρόπο αυτό συμπληρώνουν τις υπηρεσίες που των θαλασσών και των ωκεανών. Επομένως, οι Θ.Π.Π. δεν αρκούνται μόνο στη διατήρηση της φύσης και της βιοποικιλότητας, αλλά επίσης δημιουργούν οικονομικά οφέλη για την κοινωνία και για αυτό τον λόγο αποτελούν τα πράσινα θεμέλια στα οποία στηρίζεται η γαλάζια οικονομία. Οι Θ.Π.Π. δύνανται μέσω της αύξησης της βιομάζας των ειδών, να συμβάλουν στην αποκατάσταση των ιχθυαποθεμάτων⁴⁹.

Οι Θ.Π.Π. έχουν χαρακτηριστεί σημαντικό εργαλείο για τη διατήρηση σημαντικών ή ευάλωτων θαλάσσιων οικοσυστημάτων από την Γ.Σ. των Η.Ε. μέσω των αποφάσεων της σχετικά με τους

⁴⁸ Cripps, S. J. and S. Christiansen (2001). A Strategic Approach to Protecting Areas on the High-Seas. Managing Risks to Biodiversity and the Environment on the High Sea, Including Tools Such as Marine Protected Areas - Scientific Requirements and Legal Aspects. Bonn, German Federal Agency for Nature Conservation. BfN-Skripten 43.: 113-121.)

⁴⁹ Edgar, G. J. et al. (2014) 'Global conservation outcomes depend on marine protected areas with five key features', Nature 506, pp. 216–220

ωκεανούς και το δίκαιο της θάλασσας⁵⁰, από τις Συνόδους των Συμβαλλόμενων Μερών της Σ.Β.Π.⁵¹ και από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Rio + 20)⁵².

Η διαφορά των Θ.Π.Π. από άλλα μέτρα με βάση την περιοχή έγκειται στον πρωταρχικό τους στόχο, που είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας⁵³. Ορισμένα χαρακτηριστικά που μπορούν να αποτελέσουν βάση διάκρισης των Θ.Π.Π. από άλλα μέτρα με βάση την περιοχή (όπως ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός) είναι η εστίαση της προτεραιότητας στην μακροπρόθεσμη διατήρηση των φυσικών πόρων, οι σαφείς, ως προς την αξία της διατήρησης, στόχοι, η καταλληλότητα μεγέθους, τοποθεσίας και σχεδιασμού που μπορούν να επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, η οριοθέτηση, η ύπαρξη διαχειριστικού σχεδίου που περιλαμβάνει τις αναγκαίες διατήρησης και επίτευξης των κοινωνικοοικονομικών στόχων, καθώς και η κατανομή πόρων και ικανοτήτων για την αποτελεσματική εφαρμογή και επίτευξη των προαναφερθέντων σχεδίων και στόχων⁵⁴

2.1.3 Συνεισφορά των Θ.Π.Π. στη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η συνεισφορά των Θ.Π.Π. στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης σύμφωνα με τη IUCN, 2010⁵⁵ αφορά και στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης:

- διασφάλιση της λειτουργίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων καλύπτοντας τις χρονικές και χωρικές κλίμακες με τις οποίες τα οικολογικά συστήματα λειτουργούν
- υποβοήθηση της διαχείρισης και επίλυσης συγκρούσεων σχετικά με τη χρήση φυσικών πόρων και να εξασφάλιση επίτευξης βιώσιμων στόχων μέσω συνεργασίας και διαμόρφωσης κοινών συμφερόντων
- δημιουργία προϋποθέσεων για νέες, βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες και νέα πράσινα επαγγέλματα. Η δημιουργία δικτύου Θ.Π.Π. διευκολύνει την αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων σε μεγαλύτερη κλίμακα.

⁵⁰ UNGA Resolutions A/RES/63/111 paras. 134-135 and A/RES/69/245 para.224

⁵¹ UNGA Resolution VIII / 24 CBD COP 8

⁵² UNGA Resolution A/RES/ 66/288. The future we want, para 177

⁵³ IUCN Recommendations Paper, (2018) Recommendations for the Intergovernmental Conference First Session of the Intergovernmental Conference on an International Legally Binding Instrument Under the United Nations Convention on the Law of the Sea on Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas Beyond National Jurisdiction, New York, September 04 – 17, 2018

⁵⁴ IUCN WCPA, (2018), Applying IUCN's Global Conservation Standards to Marine Protected Areas

⁵⁵ IUCN, 2010. Marine protected areas, why have them? International Union for Conservation of Nature

2.2 Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας

2.2.1 Αιτιολογική βάση εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.

Στο 5ο Διεθνές Συνέδριο για τα Θαλάσσια Πάρκα στο Ντέρμπαν της Νοτίου Αφρικής το 2003 παρουσιάστηκε μια νέα πρωτοβουλία με ορίζοντα 10ετίας, για την εγκαθίδρυση και ανάπτυξη ενός παγκόσμιου αντιπροσωπευτικού συστήματος Θ.Π.Π. (High Seas Marine Protected Areas – HSMMPA's).⁵⁶ Κεντρική έννοια της στρατηγικής αυτής είναι η «διάθεση της επιστημονικής έρευνας που σχετίζεται με την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου αντιπροσωπευτικού συστήματος δικτύων Θ.Π.Π.». Προκειμένου να χαρακτηρίζεται αντιπροσωπευτικό ένα δίκτυο Θ.Π.Π. πρέπει να περιέχει Θ.Π.Π. που αντικατοπτρίζουν τη βιοτική ποικιλότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων της ανοικτής θάλασσας⁵⁷. Υποστηρίζεται ότι οποιαδήποτε διαδικασία εγκαθίδρυσης δικτύων Θ.Π.Π. πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις οικοσυστημικές πτυχές, όπως τα οικοσυστήματα που απαντώνται, τις οικοσυστημικές διεργασίες και την οικοσυστημική διασυνδεσιμότητα,⁵⁸ ενώ ορισμένα οικολογικά κριτήρια όπως η βιογεωγραφική αντιπροσωπευτικότητα, η αντιπροσωπευτικότητα των ενδιατημάτων και η ετερογένεια δύνανται να ληφθούν υπόψη κατά την επιλογή περιοχών για Θ.Π.Π.⁵⁹

Η ανοικτή θάλασσα περιέχει τόσο πελαγικά όσο και βενθικά περιβάλλοντα και οικοσυστήματα, τα οποία συνδυάζονται μεταξύ τους, ενδεικτικά σε διαφορετικά στάδια ζωής των διάφορων οργανισμών, τα οποία εναλλάσσονται μεταξύ βένθους και υδάτινης στήλης γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη συμπερίληψης όλων των αντίστοιχων περιβαλλόντων στον σχεδιασμό Θ.Π.Π., χωρίς να παραβλέπεται ο ρόλος του βένθους⁶⁰. Όσον αφορά τα μεταναστευτικά είδη, που περνούν μόνο για ορισμένο χρονικό διάστημα από μια θαλάσσια περιοχή, υπάρχουν ορισμένα δυνητικά οφέλη από τη δημιουργία χωρικά καθορισμένων Θ.Π.Π., όπως για παράδειγμα η προστασία μέσω

⁵⁶ Gjerde K, ed. (2003), Ten-year strategy to promote the development of a global representative system of high seas marine protected area networks, as agreed by marine theme participants at the 5th world parks conference governance session ‘Promoting Marine Biodiversity beyond National Jurisdiction’. Durban, South Africa: IUCN; 8–17 September. 7 pp.

⁵⁷ Australian and New Zealand Environment and Conservation Council (ANZECC). Task Force on Marine Protected Areas. Strategic plan of action for the national representative system of marine protected areas: a guide for action by Australian Government. Canberra: Environment Australia for ANZECC; 1999. 80 pp.

⁵⁸ Vanderklift MA, Ward TJ. (2000). Using biological survey data when selecting marine protected areas: an operational framework and associated risks. *Pacific Conservation Biology* 2000;6(2):152–61.

⁵⁹ Roberts C, Andelman S, Branch G, Bustamante R, Castilla JC, Dugan J, et al. (2003). Application of ecological criteria in selecting marine reserves and developing reserve networks. *Ecological Applications* 2003;13(1):215–28.

⁶⁰ Mills CE, Carlton JT. (1998) Rationale for a system of international reserves for the open ocean. *Conservation Biology* 1998;12(1):244–7.

οριοθέτησης περιοχών ωοτοκίας και σίτισης⁶¹ Ο ορισμός δυνητικών τοποθεσιών για δημιουργία Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορεί να επιτευχθεί μέσω της χρήσης εφαρμογών G.I.S.⁶² σε συνδυασμό με κάποιο χάρτη απεικόνισης και ταξινόμησης του ωκεάνιου βυθού. Η δημιουργία χαρτών που αποτυπώνουν το θαλάσσιο τοπίο και τη γεωμορφολογική ετερογένεια του πυθμένα, οδηγεί σε μια αποτύπωση των σημείων εστίασης (hotspot) που μπορούν να αποτελέσουν μια πρώτη λίστα πιθανών Θ.Π.Π., βασισμένη σε επιστημονικά δεδομένα. Έτσι μπορούν να αρθούν οι επιφυλάξεις των ενδιαφερόμενων μερών ως προς την αντικειμενικότητα των αποτελεσμάτων ώστε να ληφθούν πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο για τη δημιουργία σχημάτων διασφάλισης της προστασίας των θαλάσσιων τοπίων στην ανοικτή θάλασσα⁶³.

Τα συνεκτικά και οικολογικά αντιπροσωπευτικά δίκτυα Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για την προστασία της ευπαθούς βιοποικιλότητας του 70% των ωκεανών που βρίσκεται εκτός εθνικής δικαιοδοσίας.⁶⁴ η Γενική Συνέλευση των Η.Ε. έχει κάνει επανειλημμένα εκκλήσεις προς τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς για ενσωμάτωση των Θ.Π.Π. ως εργαλείο διατήρησης και προστασίας της θαλάσσιας βιοποικιλότητας⁶⁵.

Οι θαλάσσιοι ζώντες πόροι εξαντλούνται με ρυθμούς μεγαλύτερους από αυτούς που απαιτούνται για την αποκατάστασή τους. Τα θαλάσσια όρη που παρέχουν ενδιαιτήματα σε διακριτά ιχθυοπλάσματα, όπως το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, απειλούνται. Οι υδροθερμικές πηγές βαθέων υδάτων, με ανεξερεύνητους θαλάσσιους γενετικούς πόρους, κινδυνεύουν λόγω της μη κανονιστικά ρυθμισμένης εκμετάλλευσής. Η πρόκληση προστασίας των ωκεανών είναι περίπλοκη, αλλά και αναγκαία σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες.⁶⁶ Σύμφωνα με την Πρώτη Παγκόσμια Αποτίμηση των Ωκεανών⁶⁷ «πολλά μέρη των ωκεανών παγκοσμίως έχουν υποβαθμιστεί σοβαρά. Υπάρχει τεράστιος κίνδυνος δημιουργίας ενός κύκλου υποβάθμισης, στον οποίο οι ωκεανοί δε θα μπορούν πλέον να αποδώσουν τα οφέλη που απολαμβάνουν επί του παρόντος οι παγκόσμιοι πληθυσμοί, εάν

⁶¹ Hoyt E. (2005) Marine protected areas for whales, dolphins and porpoises. London: Earthscan 492 pp.

⁶² Geographic Information Systems, Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ).

⁶³ Harris, P. & Whiteway, T. (2009). High seas marine protected areas: Benthic environmental conservation priorities from a GIS analysis of global ocean biophysical data. Ocean & Coastal Management.

⁶⁴ WWF Factsheet September 2010, First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

⁶⁵ UNGA Resolution adopted by the General Assembly on 9 December 2013 [without reference to a Main Committee (A/68/L.18 and Add.1)] 68/70. Oceans and the law of the sea, available online: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_68_70.pdf

⁶⁶ Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403

⁶⁷ United Nations (Ed.). (2017). The First Global Integrated Marine Assessment: World Ocean Assessment I. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108186148

δεν αντιμετωπιστούν εγκαίρως τα προβλήματα που έχουν ανακύψει». Επίσης επισημαίνεται η ανάγκη για συντονισμένη δράση, καθώς «η βιώσιμη χρήση των ωκεανών μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν εφαρμοστεί συνεκτική διαχείριση όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των επιμέρους τομέων τους με επιπτώσεις στους ωκεανούς. Η επίτευξη της συνεκτικότητας απαιτεί τον συνυπολογισμό των αποτελεσμάτων των πιέσεων στα οικοσυστήματα, καθώς και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων των άλλων τομέων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων»⁶⁸.

Η ανάπτυξη νέων αλιευτικών τεχνολογιών και αγορών για τα αλιευτικά προϊόντα των βαθέων υδάτων έχουν επιτρέψει στα αλιευτικά σκάφη να εκμεταλλεύονται τα πολυποίκιλα οικοσυστήματα των βαθέων υδάτων, για τα οποία όμως δεν υπάρχει σαφής γνώση. Η αλιευτική δραστηριότητα με τράτες σε βαθιά ύδατα αποτελεί την πιο διαδεδομένη δραστηριότητα που επηρεάζει τη βιοποικιλότητα περιοχών εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. το παρελθόν έχουν παρατηρηθεί αρκετά εκτεταμένες ζημιές σε κοραλλιογενείς σχηματισμούς σε βαθιά ύδατα από αλιευτική δραστηριότητα με τράτες⁶⁹, καθώς και σε οικοσυστήματα θαλάσσιων ορέων, ενώ συμπεραίνεται ότι είναι πιθανό να θέτει σε κίνδυνο εξαφάνισης ορισμένα είδη, τα οποία είναι ενδημικά μόνο στις συγκεκριμένες περιοχές του βυθού. Επιπλέον, η αλιευτική δραστηριότητα με τράτες σε βαθιά ύδατα έχει συχνά οδηγήσει σε απεξάντληση των στοχευμένων ιχθυοποθεμάτων, ενώ υπολογίζεται ότι το 80% περίπου της αλίευσης ειδών του βυθού στην ανοικτή θάλασσα πραγματοποιείται μέσω αλιευτικής δραστηριότητας από τράτες.⁷⁰

Επιπροσθέτως, η τοποθέτηση πλατφορμών εξόρυξης υδρογονανθράκων και επιπλευσών πλατφορμών έχει συνέπειες στο θαλάσσιο περιβάλλον⁷¹, όπως για παράδειγμα την ατυχηματική πρόσκρουση ορισμένων ειδών πτηνών σε αυτές, λόγω των ηλεκτρική φωταγώγησης. Ο ακριβής αριθμός των προσκρούσεων αυτών δεν είναι γνωστός, αλλά βάσει μελετών μοντελοποίησης καταδεικνύεται ότι είναι αρκετά σημαντικός⁷². Επίσης, οποιαδήποτε δραστηριότητα που προκαλεί όχληση στον βυθό όπως η τοποθέτηση αγκυρών ή οι δραστηριότητες ανεύρεσης, γεώτρησης, κατασκευής

⁶⁸ όπ.π.

⁶⁹ Ε.Ε., COM (2002) 539 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Και Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: προς μια στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος - Βρυξέλλες, 02.10.2002 τελικό διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0539:FIN:EL:PDF>

⁷⁰ Matthew G. (2004). High Seas Bottom Trawl Fisheries and their Impacts on the Biodiversity of Vulnerable Deep-Sea Ecosystems: Options for International Action. Executive Summary. IUCN, Gland, Switzerland.

⁷¹ Harris, P. & Alo, B. & Bera, A. & Bradshaw, M. & Coakley, B. & Grosvik, B. E. & Lourenço, N. & R. Moreno, J. & Shrimpton, M. & Simcock, A. & Singh, A. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I – Chapter 21. Offshore Hydrocarbon Industries.

⁷² OSPAR. (2012). Report of the OSPAR Workshop on research into possible effects of regular platform lighting on specific bird populations, Offshore Industry Series. OSPAR Commission, London.

ή παροπλισμού δυνητικά μπορούν να προκαλέσουν μόνιμες και ανεπανόρθωτες ζημιές στους φυσικούς πόρους της υδάτινης στήλης ή του βυθού, όπως οι κοραλλιογενείς ύφαλοι, τα ενδαιτήματα ψαριών και οι χημειοσυνθετικές κοινότητες βαθέων υδάτων⁷³. Τα «πόδια» των πλατφορμών εξόρυξης μπορούν δυνητικά να αποτελέσουν ενδιαίτημα για ορισμένα είδη ψαριών και αδρανών ζώων πόρων, προκαλώντας έτσι μια τοπική αύξηση βιομάζας⁷⁴, λόγω της περιορισμένης πρόσβασης στην περιβάλλουσα περιοχή γύρω από τις πλατφόρμες, γεγονός που τις καθιστά ζώνη προστασίας, παραπλήσια με ένα θαλάσσιο καταφύγιο. Η ατσάλινη δομή τους αποτελεί επίσης ένα βιολογικό υπόστρωμα εποικισμού το οποίο αυξάνει και αλλοιώνει με τεχνητό τρόπο την περιοχική βιοποικιλότητα⁷⁵

Όσον αφορά τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων εξόρυξης και βυθοκόρησης, παρατηρούνται άμεσα αναστρέψιμα (μέσω εργασιών αποκατάστασης) αποτελέσματα, όπως αλλοίωση της μορφολογίας του βυθού και των βενθικών θαλάσσιων οργανισμών⁷⁶, ειδικά στην περιοχή βυθοκόρησης, λόγω της απομάκρυνσης συσσωματωμάτων. Επίσης παρατηρείται ο σχηματισμός ιζημάτων, σε υψηλό επίπεδο και με σχετικά μακροπρόθεσμο ορίζοντα⁷⁷, καθώς και ενοχλήσεις στην όραση των πτηνών και των θαλάσσιων θηλαστικών ή οχλήσεις λόγω του θορύβου, με παρεπόμενες αλλαγές στη συμπεριφορά των ειδών της θαλάσσιας πανίδας, οι οποίες διαρκούν όσο διαρκούν οι δραστηριότητες εξόρυξης. Επίσης, καταγράφεται ο κίνδυνος σύγκρουσης των ειδών πάνω στις εγκαταστάσεις εξόρυξης και βυθοκόρησης, ο οποίος όμως είναι επί του παρόντος μη μετρήσιμος και σίγουρα όχι σημαντικά αποκλίνων από τον αντίστοιχο της ναυσιπλοΐας. Οι επιπτώσεις αυτές εξαρτώνται από τη μέθοδο και την εντατικοποίηση της βυθοκόρησης, το επίπεδο του φιλτραρίσματος, από τον τύπο των ιζημάτων και από τη χωρική υδροδυναμική⁷⁸. Οι φυσικές και βιολογικές επιπτώσεις μπορούν να επιμείνουν ακόμα και μετά το πέρας των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, καθιστώντας τους χρόνους αποκατάστασης μη προβλέψιμους και εξαρτώμενους από τα είδη, αλλά

⁷³ Harris, P. & Alo, B. & Bera, A. & Bradshaw, M. & Coakley, B. & Grosvik, B. E. & Lourenço, N. & R. Moreno, J. & Shrimpton, M. & Simcock, A. & Singh, A. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I – Chapter 21. Offshore Hydrocarbon Industries.

⁷⁴ Page, H.M., Dugan, J.E., Dugan, D.S., Richards, J.B., Hubbard, D.M. (1999). Effects of an offshore oil platform on the distribution and abundance of commercially important crab species. *Marine Ecological Progress Series* 185

⁷⁵ Whomersley P. and Picken G.B. (2003). Long-term dynamics of fouling communities found on offshore installations in the North Sea. *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 83(5): 897-901.

⁷⁶ Newell, R.C., Seiderer, L.J., Simpson, N.M. and Robinson, J.E. (2004). Impacts of marine aggregate dredging on benthic macrofauna off the south coast of the United Kingdom. *Journal of Coastal Research*, 20 (1): 115–125.

⁷⁷ MALSF (2009). Marine aggregate extraction: helping to determine good practice. Summary Report. Marine Aggregate Levy Sustainability Fund.

⁷⁸ Newell, R.C., Woodcock, T.A. (2013). Aggregate Dredging and the Marine Environment: an overview of recent research and current industry practice. The Crown Estate, pp. 165.

και από σωρευτικά φαινόμενα όπως η κλιματική αλλαγή και άλλες ανθρωπογενείς δραστηριότητες⁷⁹. Η διαδικασία τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων ενδέχεται να δημιουργήσει θόρυβο, ο οποίος δε φαίνεται να είναι σημαντικά μεγαλύτερος από το θόρυβο που προκαλείται από τη ναυσιπλοΐα. Επίσης, όσον αφορά τα υποβρύχια ηλεκτρικά καλώδια, τα οποία είναι μεγαλύτερα από τα καλώδια που χρησιμοποιούνται στις τηλεπικοινωνίες και προκαλούν μεγαλύτερη όχληση στο θαλάσσιο περιβάλλον, έχει προταθεί και υιοθετηθεί η τοποθέτησή τους σε κατάλληλο βάθος, σύμφωνα με ένα πρότυπο προφύλαξης των γερμανικών αρχών, ώστε να μην αυξάνουν τη θερμοκρασία σε βάθος 20 εκατοστών παραπάνω από 2 βαθμούς Κελσίου⁸⁰. Ιστορικά, τα υποβρύχια καλώδια συνυπάρχουν εντός των Θ.Π.Π. χωρίς να προκαλούν σημαντική ζημία στο περιβάλλον⁸¹. Οι επιστήμονες έχουν συμπεράνει ότι οι ζώνες προστασίας καλωδίων μπορούν να θεωρηθούν ιδανικές Θ.Π.Π.⁸², με τα κατάλληλα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα με βραχώδεις υφάλους δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες συνάθροισης των ψαριών⁸³.

Τέλος, όσον αφορά τα βιολογικά χαρακτηριστικά των θαλάσσιων οικοσυστημάτων⁸⁴ που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 1.2 της παρούσας εργασίας, η εφήμερη φύση των κοινοτήτων των υδροθερμικών πηγών υποδηλώνει την αναγκαιότητα προστασίας σχετικά μεγάλων περιοχών του μεσοωκεάνιου ρήγματος, ώστε να εξασφαλιστεί η επιβίωση και ανθεκτικότητα αυτών των κοινοτήτων εντός συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών. Επίσης, η ευρεία κατανομή των θαλάσσιων ορέων και ο ρόλος τους ως «βιολογικών νησιών» χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και υποδεικνύουν την ανάγκη για δημιουργία ενός δικτύου Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. Η εκτεταμένη καταστροφή των κοινοτήτων των κοραλλιογενών υφάλων των βαθέων υδάτων είναι ήδη εμφανής. γεγονός που καθιστά επείγουσα την προστασία τους ενώ είναι πρόδηλη η σοβαρή απειλή για πολλά είδη ωκεάνιων θαλάσσιων πτηνών, κητοειδών και ψαριών, τόσο λόγω της άμεσης εκμετάλλευσής τους όσο και λόγω της ατυχηματικής αλίευσης. Οι Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην

⁷⁹ Foden, J., Rogers, S.I., Jones, A.P. (2009). Recovery rates of UK seabed habitats after cessation of aggregate extraction. *Marine Ecology Progress Series*, 390, 15–26.

⁸⁰ OSPAR (2008). OSPAR Commission, Background Document on potential problems associated with power cables other than those for oil and gas activities. London.

⁸¹ Carter, L., Burnett, D., & Davenport, T. (2014). "Chapter 7. The Relationship between Sub-marine Cables and the Marine Environment". In *Submarine Cables: The Handbook of Law and Policy*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. doi: https://doi.org/10.1163/9789004260337_009

⁸² Burnett, D., & Carter, L. (2017). *International Submarine Cables and Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction: The Cloud Beneath the Sea*. LEIDEN; BOSTON: Brill. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76vr5>

⁸³ όπ. π.

⁸⁴ Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) *A strategic approach to protecting areas on the high-seas*, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal As-pects, Vilm, Germany

προστασία τους, η δράση τους όμως θα πρέπει να συντονίζεται και να αντιστοιχίζεται με νομοθετήματα και δράσεις εντός εθνικής δικαιοδοσίας ώστε να αποδώσουν⁸⁵. Τέλος, οι αλλαγές στις μεθόδους αλιείας με παραγάδι και η καλύτερη κανονιστική μείωση μπορούν να μειώσουν τις απώλειες στους πληθυσμούς των θαλάσσιων πτηνών.

2.2.2 Οφέλη εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.

Η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. αποφέρει τα εξής οφέλη για τη βιοποικιλότητα⁸⁶:

- διατήρηση ή αποκατάσταση της οικοσυστημικής δομής, λειτουργίας και ακεραιότητας μέσω της προστασίας των φυσικών ενδιατημάτων από τη φυσική καταστροφή που προξενεί η αλιεία και άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες, της ανάσχεσης της απώλειας της βιοποικιλότητας και της παραγωγικότητας, μέσω της διατήρησης γενετικής ακεραιότητας και της αποκατάστασης του πληθυσμιακού μεγέθους, ηλικιακής δομής και κοινοτικής σύνθεσης, της προστασίας πρωταρχικών οικολογικών διαδικασιών και λειτουργιών, όπως για παράδειγμα, μέσω της διατήρησης των τροφικών αλυσίδων και σημαντικών ειδών και της συνεισφοράς σε μια ολιστική οικοσυστημική διαχείριση και ενίσχυση της οικοσυστημικής ανθεκτικότητας σε πιέσεις σε ευρεία κλίμακα.
- παροχή ασφάλειας για το μετριασμό των επιζήμιων συνεπειών, ιδίως σε παρακείμενες στις Θ.Π.Π. θαλάσσιες περιοχές (π.χ. υπεραλίευση)
- προστασία περιοχών αναπαραγωγής από όπου τα αυγά και οι προνύμφες των θαλάσσιων ειδών μπορούν να εισέλθουν σε άλλες περιοχές⁸⁷

Όσον αφορά το ποσοστό του θαλάσσιου χώρου που βρίσκεται εκτός ορίων εθνικής δικαιοδοσίας (εκτός χωρικής αρμοδιότητας των κρατών) και τον ορισμό Θ.Π.Π. παρουσιάζεται μια ιδιαιτερότητα, καθώς οι Π.Ε.Ε.Δ. αποτελούν πεδίο ελεύθερης δραστηριότητας για την αξιοποίηση και την εκμετάλλευση των ζώντων πόρων υπό κανονικές συνθήκες⁸⁸.

Οι Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορούν να καλύψουν το κενό προστασίας ως συστατικά στοιχεία ενός οικολογικά αντιπροσωπευτικού δικτύου Θ.Π.Π., στα πλαίσια μιας ολιστικής προσέγγισης με την οποία αναγνωρίζεται η διασυνδεσιμότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Οι τύποι ειδών και

⁸⁵ Baker, M., Bett, B., Billett, D., and Rogers, A. (2001). The status of natural resources on the high-seas - an environmental perspective. WWF / IUCN, Gland, Switzerland

⁸⁶ Day, J. & Laffoley, D. & Zischka, K. (2015). 'Marine protected area management'. In book: Protected Area Governance and Management, Edition: Book was launched at World Parks Congress, Nov 2014

⁸⁷ Day, J. C. (2006) 'Marine protected areas', in M. Lockwood, G. L. Worboys and A. Kothari (eds) Managing Protected Areas: A global guide, pp. 497–527, Earthscan, London

⁸⁸ Louka, E. (2006). International Environmental Law: Fairness, Effectiveness, and World Order. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511618109

ενδιαιτημάτων που βρίσκονται πέρα από τα όρια εθνικής δικαιοδοσίας εμφανίζονται να είναι ευάλωτοι σε κάποιο βαθμό, ενώ μπορεί να αποτελούν ένα συστατικό του οικοσυστήματος της ανοικτής θάλασσας, σε οποιοδήποτε σημείο της, οπότε χρήζουν νομικής προστασίας με βάση την περιοχή στην οποία απαντώνται. Η νομική αυτή προστασία πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα και τις ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας, αλλά είναι προφανές ότι θα απαιτηθεί η εγκαθίδρυση δομών διαχείρισης και εφαρμογής για κατάλληλη και αποτελεσματική προστασία των ευάλωτων αυτών ειδών και ενδιαιτημάτων⁸⁹. Τα ληφθέντα μέτρα στις Θ.Π.Π. μπορούν να εκπληρώσουν τους ακόλουθους στόχους:

- προστασία των ευάλωτων ενδιαιτημάτων και των απειλούμενων ειδών
- αύξηση της αλιευτικής παραγωγικότητας
- προστασία αναπαραγωγικών πληθυσμών
- μείωση των δυσμενών αποτελεσμάτων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων⁹⁰

Οι Θ.Π.Π. μπορούν επίσης να σταθεροποιήσουν τη λειτουργία των Περιφερειακών Οργανισμών για τη Διαχείριση της Αλιείας (Π.Ο.Δ.Α.) σε πληθώρα περιπτώσεων, ενώ μεγαλύτερες σε έκταση Θ.Π.Π. μπορούν να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά από ότι οι πιο περιορισμένες, λόγω των οικονομικών κόστους που δημιουργούνται σε καθεστώς συνασπισμών. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται από ορισμένες παραδοχές, όπως: α) οι Θ.Π.Π. μπορούν να αυξήσουν τους ρυθμούς αύξησης εντός της χωρικής τους έκτασης, β) οι διάφορες περιφερειακές πρωτοβουλίες για την εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. καταδεικνύουν ότι μπορούν να δημιουργηθούν τέτοιου είδους Θ.Π.Π. ακόμη και χωρίς μηχανισμούς επιβολής και γ) ακόμα και χωρίς ομοιόμορφη κατανομή των ιχθυαποθεμάτων, η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. είναι πιθανό να επενεργήσει ως θετικός αντίκτυπος (spill-over effect). Επομένως, σύμφωνα με τους Punt et al. (2012), η δημιουργία Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορεί να επιφέρει αυξημένη λειτουργική σταθερότητα για τους Π.Ο.Δ.Α.. Εφόσον οι Θ.Π.Π. αυξάνουν τον εσωτερικό ρυθμό ανάπτυξης των ιχθυαποθεμάτων, τείνουν επίσης να επηρεάζουν θετικά τόσο τα ιχθυαποθέματα όσο και τα κέρδη. Οι Θ.Π.Π. καθιστούν το απόθεμα πιο ανθεκτικό έναντι των μεγάλων συγκομιδών αλιείας.

⁸⁹ Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) A strategic approach to protecting areas on the high-seas, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal Aspects, Vilm, Germany

⁹⁰ WWF/IUCN (2001). The status of natural resources on the high-seas. WWF/IUCN, Gland, Switzerland.

2.2.3. Εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης σε Π.Ε.Ε.Δ.

Η οικοσυστημική προσέγγιση⁹¹ αποτελεί «στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των χερσαίων, υδάτινων και ζώντων βιολογικών πόρων η οποία προωθεί τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση τους με ορθόνομο τρόπο». Η οικοσυστημική προσέγγιση συνιστά το κύριο πλαίσιο δράσης υπό τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα και η εφαρμογή της υποβοηθάει την εξισορρόπηση

των τριών βασικών στόχων αυτής. Βασίζεται στη εφαρμογή κατάλληλων επιστημονικών μεθοδολογιών, επικεντρωμένων στα επίπεδα της βιολογικής οργάνωσης στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι απαραίτητες διεργασίες, λειτουργίες και αλληλεπιδράσεις μεταξύ οργανισμών και των ενδιατημάτων τους. Ο ανθρώπινος παράγοντας, μέσω της πολιτιστικής ποικιλότητας, αναγνωρίζεται επίσης ως ένα ζωτικής σημασίας συστατικό στοιχείο των οικοσυστημάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σ.Β.Π.⁹² ως Οικοσύστημα ορίζεται «ένα δυναμικό σύμπλεγμα κοινοτήτων φυτών, ζώων και μικροοργανισμών καθώς και το άβιο περιβάλλον τους, τα οποία αλληλεπιδρούν ως λειτουργική οντότητα».

Ο στόχος της εφαρμογής της οικοσυστημικής προσέγγισης είναι η διασφάλιση της μη συστηματικής υποβάθμισης των οικοσυστημάτων και η μη υπονόμηση των απαιτούμενων συνθηκών για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών, σημερινών ή μελλοντικών.

Η οικοσυστημική προσέγγιση πρέπει να διέπεται από τις εξής βασικές αρχές⁹³:

- Διατήρηση της ποικιλότητας των θαλάσσιων ειδών
- Διατήρηση της ποικιλότητας και ετερογένειας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων
- Διατήρηση των πληθυσμών των θαλάσσιων ειδών
- Διατήρηση της συνεκτικότητας (connectivity)

Η εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης συνδυαστικά με την αρχή της προφύλαξης είναι ζωτικής σημασίας όσον αφορά τα θαλάσσια οικοσυστήματα, όπου επικρατεί η επιστημονική αβεβαιότητα, με πιο απλά λόγια η έλλειψη γνώσεων δε δικαιολογεί τη μη λήψη μέτρων από τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων⁹⁴. Για να επιτευχθεί αυτό, το βάρος της απόδειξης πρέπει να

⁹¹ <https://www.cbd.int/ecosystem/>

⁹² <https://www.cbd.int/convention/articles/default.shtml?a=cbd-02>

⁹³ Foley, M., Halpern, B., Micheli, F., Armsby, M., Caldwell, M., Crain, C., Prahler, E., Rohr, N., Sivas, D., Beck, M., Carr, M., Crowder, L., Duffy, J.E., Hacker, S., McLeod, K., Palumbi, S., Peterson, C., Regan, H., Ruckelshaus, M., Sandifer, P. and Steneck, R. (2010) "Guiding ecological principles for marine spatial planning". *Marine Policy*, 34 (5), pp. 955-966.

⁹⁴ Greenpeace (2007) *The Ecosystem Approach: protecting marine life in all its forms*

βαρύνει αυτούς που προτίθενται να αναλάβουν δραστηριότητες όπως η αλιεία ή η παράκτια ανάπτυξη ώστε να αποδείξουν ότι οι δραστηριότητες αυτές δε θα είναι επιζήμιες για το θαλάσσιο περιβάλλον πριν από τη ανάληψη οποιασδήποτε δράσης. Αυτό μπορεί να ενθαρρύνει τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αλιεία, περιορίζοντας ταυτόχρονα τις καταστρεπτικές πρακτικές.

Ο προσδιορισμός των διαχειριστικών ενοτήτων, όσον αφορά την οικοσυστημική προσέγγιση, πρέπει να συμπίπτει με τα όρια των θαλάσσιων οικοσυστημάτων ή/και τις υποδιαιρέσεις τους⁹⁵. Σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, οι συμφωνίες μπορούν να προσδιορίσουν κοινούς ή συμπληρωματικούς οικοσυστημικούς στόχους ώστε να αντιμετωπίζονται θέματα ευρύτερης κλίμακας μέσω του σχεδιασμού στα πλαίσια ενός οικοσυστημικού συστήματος.⁹⁶ Η επιστημονική γνώση και η δέσμευση των ενδιαφερόμενων μερών μπορεί να τροφοδοτήσει με πολύτιμες γνώσεις και εκτιμήσεις τη διαδικασία σχεδιασμού. Ωστόσο, η εφαρμογή της οικοσυστημικής διαχείρισης εξαρτάται από τα νομοθετικά και κανονιστικά πλαίσια της περιοχής προς διαχείριση. Η σύγχρονη θαλάσσια διαχείριση πρέπει να διεξαχθεί με ολοκληρωμένο τρόπο που να λαμβάνει υπόψη ολόκληρο το οικοσύστημα και να συμπεριλαμβάνει τον ανθρώπινο παράγοντα. Το οικοσυστημικό διαχειριστικό σύστημα δύναται να αποτελέσει ένα τυποποιημένο σύστημα για τη διευκόλυνση της θαλάσσιας διαχείρισης καθώς και της δημιουργίας ικανοτήτων.

2.2.4 Εφαρμογή του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού σε Π.Ε.Ε.Α.

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (Θ.Χ.Σ.) ορίζεται⁹⁷ από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως: «η διαδικασία με την οποία οι αρχές του οικείου κράτους μέλους αναλύουν και οργανώνουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις θαλάσσιες περιοχές για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων». Ο Θ.Χ.Σ. θεωρείται θεμελιώδες εργαλείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη θαλάσσιων και παράκτιων ζωνών και για την αποκατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Ευρώπης.⁹⁸

⁹⁵ Gilliland, P. και Laffoley, D. (2008) “Key elements and steps in the process of developing ecosystem-based marine spatial planning”. *Marine Policy* (32) 5, pp. 787-796.

⁹⁶ Sardà, R., T. O'Higgins, R. Cormier, A. Diedrich, and J. Tintore (2014). A proposed ecosystem-based management system for marine waters: linking the theory of environmental policy to the practice of environmental management. *Ecology and Society* 19(4):51.

⁹⁷ Ε.Ε., Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

⁹⁸ Ε.Ε., COM(2007) 575 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο σχεδιασμός του ωκεάνιου χώρου συνιστά το στάδιο που μπορεί να επιτρέψει τη διάρθρωση των υποχρεώσεων και της χρήσης των δικαιωμάτων που χορηγούνται στο πλαίσιο της Σ.Δ.Θ.⁹⁹. Ο Θ.Χ.Σ. αποτελεί πρακτικό εργαλείο για την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για την τήρηση των υποχρεώσεων τους και τη βιώσιμη συνύπαρξη των χρήσεων του ωκεανού.

Θαλάσσιος Χωρικός Σχεδιασμός: προς την εξισορρόπηση των χρήσεων του ωκεανού

Προσαρμογή από IMO Improving Ocean Governance, Dr. Cleopatra Dombia-Henry, European Maritime Day, Turku, Finland 18-19 May 2016

Κύριος σκοπός του Θ.Χ.Σ. είναι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και ο καθορισμός της αξιοποίησης του θαλάσσιου χώρου για διαφορετικές χρήσεις καθώς και η διαχείριση των χρήσεων και συγκρούσεων των χρήσεων στις θαλάσσιες περιοχές. Ο Θ.Χ.Σ. αποσκοπεί επίσης στον καθορισμό και την ενθάρρυνση διαφορετικών χρήσεων σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία.

Τα οικοσυστημικά όρια πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των βέλτιστων ενοτήτων διαχείρισης για την υλοποίηση του Θ.Χ.Σ., αλλά δεν είναι η μόνη παράμετρος που πρέπει να συμπεριληφθεί, καθώς τα οικοσυστημικά όρια δε συμπίπτουν με τα περιφερειακά, εθνικά και τοπικά όρια (όσον αφορά τα παράκτια κράτη). Γι' αυτό το λόγο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα όρια δικαιοδοσίας κάθε κράτους, όπως ορίζονται από τη Σ.Δ.Θ.¹⁰⁰

⁹⁹ Ε.Ε., Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

¹⁰⁰ Μπεριάτος, Η. (2012) «Θαλάσσια χωροταξία: Μια νέα πρόκληση για την Ελλάδα». 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ανεξαρτήτως της επιλεγείσας προσέγγισης που θα υιοθετηθεί (τομεακής ή οικοσυστημικής) βασικοί στόχοι του Θ.Χ.Σ. είναι η επίτευξη οικολογικής, οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας¹⁰¹. Η έννοια αυτής της ισορροπίας αποτυπώνεται και στη Στρατηγική Γαλάζιας Ανάπτυξης της Ε.Ε., η οποία προϋποθέτει οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των θαλάσσιων χρήσεων έτσι ώστε να αποφεύγεται η σύγκρουση μεταξύ τους και με το θαλάσσιο περιβάλλον, ώστε να μη διαταράσσεται η ικανότητα του οικοσυστήματος για παροχή υπηρεσιών.

Η έννοια αυτής της ισορροπίας αποτυπώνεται και στη Στρατηγική Γαλάζιας Ανάπτυξης της Ε.Ε., η οποία προϋποθέτει οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των θαλάσσιων χρήσεων έτσι ώστε να αποφεύγεται η σύγκρουση μεταξύ τους και με το θαλάσσιο περιβάλλον, ώστε να μη διαταράσσεται η ικανότητα του οικοσυστήματος για παροχή υπηρεσιών¹⁰²

¹⁰¹ Ehler C. (2008), “Conclusions: Benefits, lessons learned and future challenges of marine spatial planning”. *Marine Policy* (32) 5, pp. 840-843.

¹⁰² Ehler, C., Douvère, F. (2009) “Marine Spatial Planning: A step by step approach toward ecosystem-based management”. Intergovernmental Oceanographic Commission and Man and the Biosphere Programme, IOC Manual and Guides No 53, ICAm Dossier No 6. Paris: UNESCO

Μέρος Β΄ Το παγκόσμιο καθεστώς προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος: Υφιστάμενο πλαίσιο, προκλήσεις και μελλοντικές προοπτικές

Το σύγχρονο πλαίσιο της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος λειτουργεί σε μία σειρά επιπέδων με χωρικό ή θεματικό ή ολιστικό χαρακτήρα. Εντοπίζονται επίσης άλλες προσεγγίσεις νομικών κειμένων, περιφερειακής έκτασης ολιστικού ή θεματικού χαρακτήρα. Το ζήτημα της προστασίας των ζώντων πόρων συγκρούεται συχνά με τη νομικά αναγνωρισμένη φύση τους ως εκμεταλλεύσιμοι πόροι. Η καθολικότητα των κανόνων σχετικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος που εφαρμόζεται μέσω του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη εφαρμογή των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας αποτελεί επίσης χαρακτηριστικό στοιχείο της περιβαλλοντικής προστασίας στον θαλάσσιο χώρο. Η εστίαση τοποθετείται διαχρονικά σε δύο άξονες, την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη διατήρηση και διαχείριση των θαλάσσιων ζώντων πόρων, γεγονός που προκαλεί αρκετές αλληλεπικαλύψεις. Το συνονθύλευμα της διεθνούς περιβαλλοντικής νομοθεσίας χαρακτηρίζεται ως υπερβολικά μεγάλο και δαπανηρό, με αποτέλεσμα να ελλοχεύει ο κίνδυνος της αποξένωσης και περιθωριοποίησης των αναπτυσσόμενων χωρών και δημιουργίας μεγάλων προσδοκιών¹⁰³.

¹⁰³ Johnston, D.M. (2003), 'The Future of the Arctic Ocean: Competing Domains of International Public Policy,' *Ocean Yearbook* 17, 596–624

Κεφάλαιο 3^ο: Παγκόσμιο και περιφερειακό πλαίσιο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος

3.1 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας¹⁰⁴ (Σ.Δ.Θ.), αποτελεί τη διεθνή συμφωνία που επήλθε ως επιστέγασμα της 3ης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία υπογράφηκε στις 10 Δεκεμβρίου του 1982. Μέχρι τον Ιούνιο του 2016 έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση 167 χώρες και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποκαλείται επίσης και «Σύνταγμα των Ωκεανών»¹⁰⁵ καθώς αποτελεί Σύμβαση-Πλαίσιο για τη διακυβέρνηση των θαλασσών. Η Σ.Δ.Θ. καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών αναφορικά με τη χρήση των ωκεανών, μέσω ορισμού κατευθυντήριων γραμμών για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, το περιβάλλον και τη διαχείριση των θαλάσσιων φυσικών πόρων.

3.1.1 Προβλέψεις της Σ.Δ.Θ. για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Στο 12^ο μέρος της Σύμβασης¹⁰⁶ προβλέπεται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη η λήψη μέτρων για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, των σπάνιων ή ευαίσθητων οικοσυστημάτων και των ενδιαιτημάτων ειδών με μειούμενους πληθυσμούς, καθώς και των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση ή τελούν υπό εξαφάνιση και άλλων μορφών θαλάσσιας ζωής. Γενική υποχρέωση των κρατών αποτελεί η προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος σύμφωνα με τα άρθρα 192 και 194 (παρ.5), ενώ αναγνωρίζεται το κυριαρχικό δικαίωμα εκμετάλλευσης και διαχείρισης φυσικών πόρων στο άρθρο 193.

Άρθρο 192: «Τα κράτη έχουν υποχρέωση να προστατεύουν και να διατηρούν το θαλάσσιο περιβάλλον.» (Γενική υποχρέωση). Δεν παρέχεται σαφής ορισμός του θαλάσσιου περιβάλλοντος στη Σ.Δ.Θ. ή σε κάποια παγκόσμια συμφωνία, ενώ θεωρείται ότι περιλαμβάνει το θαλάσσιο χώρο στο σύνολό του και ό,τι περιλαμβάνεται σε αυτόν.

Άρθρο 194 (5): «Τα μέτρα που λαμβάνονται για την πρόληψη, μείωση και έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος περιλαμβάνουν επίσης και όλα τα απαραίτητα μέτρα για την

¹⁰⁴ http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

¹⁰⁵ Koh TTB. (1982). A Constitution for the Oceans. United Nations Conference on the Law of the Sea, 6 and 11 December 1982, Montego Bay, Jamaica.

¹⁰⁶ http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

προστασία και διατήρηση σπάνιων ή εύθραυστων οικοσυστημάτων καθώς επίσης των οικοτόπων των εξαντλημένων, απειλούμενων ή επαπειλούμενων ειδών και άλλων μορφών θαλάσσιας ζωής.» Όσον αφορά την παγκόσμια και περιφερειακή συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφορήσης, η Σ.Δ.Θ. προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 197: Συνεργασία σε παγκόσμια ή περιφερειακή βάση

«Τα κράτη πρέπει να συνεργάζονται σε παγκόσμια βάση, και όπου αρμόζει σε περιφερειακή, είτε απευθείας είτε μέσω αρμοδίων διεθνών οργανώσεων για την κατάρτιση και επεξεργασία διεθνών κανόνων, προτύπων και συνιστομένων εφαρμογών και διαδικασιών που συνάδουν με τη σύμβαση αυτή και αποβλέπουν στην προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της περιφέρειας.»

Άρθρο 200: Μελέτες, προγράμματα ερευνών και ανταλλαγή πληροφοριών και στοιχείων

«Τα κράτη συνεργάζονται, απευθείας ή μέσω αρμοδίων διεθνών οργανισμών, με σκοπό την προώθηση μελετών, την ανάληψη προγραμμάτων επιστημονικής έρευνας και την ενθάρρυνση ανταλλαγής πληροφοριών και στοιχείων που αφορούν στη ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επίσης, προσπαθούν να συμμετέχουν ενεργά σε περιφερειακά και παγκόσμια προγράμματα για την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων για την εκτίμηση της φύσης και της έκτασης της ρύπανσης, την έκθεση σ' αυτή, την κατεύθυνση της, τους κινδύνους και τα μέσα αντιμετώπισής της.»

3.1.2 Προβλέψεις της Σ.Δ.Θ. για την ανοικτή θάλασσα

Το νομικό καθεστώς της ανοικτής θάλασσας είναι ουσιώδους σημασίας για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η Τρίτη Συνδιάσκεψη των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS III) επέφερε σημαντικές μεταβολές στο προϋπάρχον καθεστώς της ανοικτής θάλασσας επεκτείνοντας το μέγιστο εύρος της χωρικής θάλασσας στα 12 ναυτικά μίλια, ενώ ως σημαντικότερη εξέλιξη επήλθε η δημιουργία της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, μίας εντελώς νέας θαλάσσιας ζώνης που επεκτείνει τα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών μέχρι τα 200 ν.μ. πέραν των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας.¹⁰⁷ Τα εθνικά ύδατα αντιπροσωπεύουν μια περιοχή παράκτιων υδάτων που εκτείνεται μέχρι το όριο της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης σε 200 ναυτικά μίλια από τη γραμμή βάσης ενός παράκτιου κράτους. Τα παράκτια

¹⁰⁷ Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403

κράτη έχουν αρμοδιότητα διαχείρισης των εν λόγω υδάτων, των πόρων που βρίσκονται σε αυτά και των πόρων μέσα ή κάτω από τον βυθό της θάλασσας.

Η Ανοικτή Θάλασσα αποτελεί τη θάλασσα που βρίσκεται έξω από τα εσωτερικά ύδατα ενός κράτους, ή τα αρχιπελαγικά ύδατα ενός αρχιπελαγικού κράτους, τη χωρική θάλασσα των κρατών, καθώς και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ.) όταν αυτή ανακηρυχθεί και οριοθετηθεί. Οι θαλάσσιες περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας (Π.Ε.Ε.Δ.) είναι περιοχές του ωκεανού που δεν υπάγονται στη δικαιοδοσία μιας χώρας. Επομένως, καμία χώρα δεν έχει την αποκλειστική ευθύνη για τη διαχείριση αυτών των περιοχών. Η Σ.Δ.Θ. αναγνωρίζει ότι οι Π.Ε.Ε.Δ. περιλαμβάνουν:

- Την ανοικτή θάλασσα, δηλαδή την υδάτινη στήλη πέραν της Α.Ο.Ζ. ή πέραν της χωρικής θάλασσας όταν δεν έχει ανακηρυχτεί Α.Ο.Ζ. (άρθρο 86)
- Την Περιοχή, δηλαδή τον ωκεάνιο πυθμένα πέρα από τα όρια της υφαλοκρηπίδας (άρθρο 76 Σ.Δ.Θ.) άρθρο 1¹⁰⁸.

Έτσι, η ανοικτή θάλασσα, με το νέο καθεστώς για την Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας, περιορίστηκε στους ορυκτούς πόρους στον ωκεάνιο πυθμένα και το υπέδαφος πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας, γνωστό και ως Περιοχή. Είναι άξιο αναφοράς ότι η συντριπτική πλειοψηφία των διατάξεων της, συμπεριλαμβανομένων αυτών για την ανοικτή θάλασσα και την υποχρέωση για προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, αποτελούν κανόνες εθιμικού δικαίου.

Η επέκταση του εύρους της εθνικής δικαιοδοσίας αποσκοπούσε στην παροχή μεγαλύτερου ελέγχου στα παράκτια κράτη για τη διατήρηση και διαχείριση πολύτιμων θαλάσσιων πόρων και για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις αυξανόμενες πιέσεις λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.¹⁰⁹ Η Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας επήλθε ως επιστέγασμα των απαιτήσεων των αναπτυσσόμενων χωρών για δίκαιη πρόσβαση στο θαλάσσιο ορυκτό πλούτο του ωκεάνιου πυθμένα και του θαλάσσιου βυθού σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας.

Η Ανοικτή Θάλασσα (High Seas) ή Διεθνή Ύδατα (International Waters), δεν αποτελεί θαλάσσια ζώνη καθώς δεν ανήκει σε κανένα Κράτος. Αποτελεί κοινό αγαθό για όλα τα κράτη (*res communis*), και σε αυτήν ισχύουν, για κάθε κράτος και πλοίο, όλες οι ελευθερίες του Άρθρου 87, δηλαδή οι εξής έξι:

α. Ελευθερία ναυσιπλοΐας,

¹⁰⁸ Τσάλτας Ι. Γρ., (2003) Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, τ.2, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα

¹⁰⁹ Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403

- β. Ελευθερία υπερπτήσης,
- γ. Ελευθερία τοποθέτησης υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών,
- δ. Ελευθερία θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας,
- ε. Ελευθερία κατασκευής τεχνητών νήσων και εγκαταστάσεων, και
- στ. Ελευθερία αλιείας.

Σύμφωνα με το άρθρο 87¹¹⁰ (παρ.1) της Σ.Δ.Θ.: «Η ανοικτή θάλασσα είναι ελεύθερη για όλα τα κράτη, παράκτια ή μη». Η ελευθερία της ανοικτής θάλασσας ασκείται σύμφωνα με τους όρους της Σύμβασης καθώς και σύμφωνα με τους λοιπούς κανόνες του Δ.Δ. Όλες οι ενέργειες που λαμβάνουν χώρα στην ανοικτή θάλασσα υπόκεινται στη δικαιοδοσία του κράτους σημαίας του πλοίου και στους νόμους και κανόνες δικαίου του κράτους αυτού, οπότε εναπόκειται στο κράτος να ορίσει με νομοθετήματα τις δραστηριότητες των υπηκόων του, φυσικών και νομικών προσώπων καθώς και των πλοίων που φέρουν τη σημαία του. Σύμφωνα με το άρθρο 88, η ανοικτή θάλασσα «προορίζεται για ειρηνικούς σκοπούς».

Η Περιοχή (The Area) περιλαμβάνει τον πυθμένα της θάλασσας και το υπέδαφος κάτω από τις ανοικτές θάλασσες με εξαίρεση την υφαλοκρηπίδα ενός κράτους, δηλαδή τον βυθό εκτός κάθε μορφής εθνικής δικαιοδοσίας. Η Περιοχή με τους πόρους της αποτελεί Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας και πρέπει να χρησιμοποιείται προς όφελος όλων των κρατών (Άρθρο 136).

Τέλος, τα άρθρα 116-120 περιέχουν γενικές ρυθμίσεις σχετικά με τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων της ανοικτής θάλασσας, παροτρύνοντας ουσιαστικά τα κράτη να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να συνεργαστούν μεταξύ τους, χωρίς όμως νομική υποχρέωση. Οι προβλέψεις αυτές θα μπορούσε να εννοηθεί ότι αφορούν κυρίως τα είδη ψαριών και τα θαλάσσια θηλαστικά, αλλά δε δίνεται ένας καταχρηστικά περιοριστικός ορισμός των “ζώντων πόρων”. Το άρθρο 117 προβλέπει την υποχρέωση όλων των κρατών για λήψη μέτρων ή συνεργασία με άλλη κράτη στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διατήρηση των ζώντων πόρων της ανοικτής θάλασσας, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 118, προβλέπεται η διεθνής συνεργασία μεταξύ των κρατών για τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων στην ανοικτή θάλασσα. Κράτη των οποίων οι υπήκοοι εκμεταλλεύονται ίδιους ή διαφορετικούς ζώντες πόρους στην περιοχή, διαπραγματεύονται με σκοπό τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διατήρησή τους. Το άρθρο 119 πραγματεύεται το επιτρεπόμενο όριο αλιευμάτων, το οποίο συνδυάζοντας τις ρυθμίσεις διεθνών και

¹¹⁰ http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

περιφερειακών συμφωνιών και συμβάσεων δύναται να ληφθεί υπόψη στη δειγματοληψία και τη ρύθμιση των ποσοτήτων τους¹¹¹.

3.2 Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλομορφία

Η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα¹¹² (Σ.Β.Π.) υιοθετήθηκε κατά τη Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Ο.Η.Ε. για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, (γνωστή ως «Σύννοδος της Γης» - Rio Earth Summit) στις 5 Ιουνίου 1992. Επήλθε ως επισφράγισμα της αυξανόμενης δέσμευσης της παγκόσμιας κοινότητας προς το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης και της αναγνώρισης της βιοποικιλότητας ως παγκόσμιου περιουσιακού στοιχείου, κρίσιμης σημασίας για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές. Αποτελεί τη μοναδική διεθνή Σύμβαση του είδους της που ακολουθεί μία ολιστική οικοσυστημική προσέγγιση στα θέματα της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης της βιοποικιλότητας. Έως σήμερα 196 χώρες έχουν προσχωρήσει στη σύμβαση¹¹³

3.2.1 Επισκόπηση της Σ.Β.Π.

Κεντρική αρχή της Σύμβασης αποτελεί η κυριαρχία των κρατών επί των φυσικών τους πόρων, με ταυτόχρονη υποχρέωσή τους μη πρόκλησης βλαβών στο περιβάλλον άλλων κρατών και περιοχών εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. Βασικοί της στόχοι είναι η προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, η βιώσιμη χρήση των συστατικών της, καθώς και ο δίκαιος και ισότιμος επιμερισμός του οφέλους που προκύπτει από τη χρήση των γενετικών πόρων¹¹⁴. Αποτελείται από 141 άρθρα, τα οποία πραγματεύονται τον προσδιορισμό, την παρακολούθηση και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, μέσω της λήψης κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των πόρων της¹¹⁵. Η οικοσυστημική προσέγγιση αναδύθηκε ως κεντρική αρχή προς την εφαρμογή της Σύμβασης αρκετά νωρίς, για την ακρίβεια κατά τη δεύτερη σύνοδο της Διάσκεψης των Μερών στην Τζακάρτα το 1995, όπου και υιοθετήθηκε ως το κύριο πλαίσιο δράσης με στόχο την

¹¹¹ Aricò, S. and Salpin, C. (2005). Bioprospecting of Genetic Resources in the Deep Seabed: Scientific, Legal and Policy Aspects. United Nations University

¹¹² <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

¹¹³ <https://www.cbd.int/information/parties.shtml>

¹¹⁴ Κατσακιώρη, Μ., Βασάλα Π. και Φλογαΐτη Ε. (συντονίστριες έκδοσης). 2008. Εκπαιδευτικό Υλικό «Προστατευόμενες περιοχές» Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Θέρμη.

¹¹⁵ Gaston, K. and Spicer, J. (2002) Βιοποικιλότητα, Μια εισαγωγή (Επιμέλεια απόδοσης στα ελληνικά Χαρίτων Χιντήρογλου – Δημήτρης Βαφείδης), Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

εξισορρόπηση των τριών αντικειμενικών σκοπών της Σύμβασης. Όλα τα προγράμματα στα πλαίσια της Σύμβασης ενσωματώνουν την οικοσυστημική προσέγγιση στους τεθέντες στόχους και τις δραστηριότητες προς την επίτευξή τους¹¹⁶.

Η οικοσυστημική προσέγγιση διευκολύνει την εφαρμογή της Σ.Β.Π. καθώς αποτελεί ένα εργαλείο ενοποίησης, κατάλληλο για την εδραίωση της Σ.Β.Π. ως ατζέντα λήψης αποφάσεων, σχεδιασμού και χάραξης ευρύτερης πολιτικής¹¹⁷. Επίσης υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της διατομεακής συνεργασίας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη διαχείριση των φυσικών πόρων. Όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές, η οικοσυστημική προσέγγιση μπορεί να διασφαλίσει το μέλλον τους αλλά και να επεκτείνει την εμβέλεια της διαχείρισης της βιοποικιλότητας. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σ.Β.Π. πρέπει να ενθαρρύνονται προς την ανάπτυξη νέων project, τα οποία μπορούν να χρησιμεύσουν ως μελέτες περίπτωσης (case studies) της εφαρμογής της οικοσυστημικής προσέγγισης σε τοπικό περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, ώστε να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα της, θετικά και αρνητικά.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σ.Β.Π., τα Συμβαλλόμενα Μέρη καλούνται να συνεργάζονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βαθμό και με τον καλύτερο τρόπο «όσον αφορά τις περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας και σε άλλα θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος, για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιολογικής ποικιλότητας». Το άρθρο 8 της Σ.Β.Π. προβλέπει ως θεμελιώδη υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Μερών τον ορισμό προστατευόμενων περιοχών¹¹⁸. Επιπλέον, στο άρθρο 22 της Σ.Β.Π. σχετικά με τα θαλάσσια περιβαλλοντικά ζητήματα, προβλέπεται ρητά η εφαρμογή της Σ.Β.Π. σύμφωνα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών που προβλέπονται από τη Σ.Δ.Θ. και το εθνικό δίκαιο. Συνεπώς δε γίνεται να αγνοηθούν οι ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας.¹¹⁹ Επιπλέον, εφόσον η διατήρηση και η προστασία των θαλάσσιων ζώντων πόρων και των “σπάνιων και εύθραυστων οικοσυστημάτων” και των οικοσυστημάτων των “μειούμενων, απειλούμενων και υπό εξαφάνιση ειδών και άλλων μορφών θαλάσσιας ζωής” ήδη προβλέπεται από τη Σ.Δ.Θ.¹²⁰ μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι τα αντικείμενα και οι σκοποί της Σ.Δ.Θ.

¹¹⁶ Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2004) The Ecosystem Approach, (CBD Guidelines) Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity 50 p.

¹¹⁷ Smith, R.D. and Maltby, E. (2003). Using the Ecosystem Approach to Implement the Convention on Biological Diversity: Key Issues and Case Studies. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. x + 118 pp.

¹¹⁸ Η υποχρέωση αυτή ισχύει για τις περιοχές υπό κρατική κυριαρχία και δικαιοδοσία .

¹¹⁹ Άρθρο 87 της Σ.Δ.Θ.: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part7.htm

¹²⁰ Σ.Δ.Θ. άρθρα 61, 64-67, 117-120, 194 παρ.5

περιλαμβάνουν τη λήψη μέτρων για την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας¹²¹. Επομένως η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. υπό τη Σ.Β.Π., με σκοπό τη μείωση των δυσμενών επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Δ., είναι συμβατή με τη Σ.Δ.Θ. και συνεπής με το άρθρο 22 της Σ.Β.Π.. Επίσης η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. δεν είναι αντιτακτική από τα κράτη μη μέλη της Σ.Β.Π., των οποίων τα δικαιώματα προβλέπονται ρητά από το άρθρο 311 της Σ.Δ.Θ.. Εξάγεται δηλαδή το συμπέρασμα ότι η κανονιστική ρύθμιση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας με αυτό τον τρόπο εξαρτάται κυρίως από τα κράτη που έχουν προσχωρήσει στη Σ.Δ.Θ. και όχι από τα μέλη της Σ.Β.Π..

Στην 7η Σύνοδο των Συμβαλλόμενων Μερών (COP7) της Σ.Β.Π. εξετάστηκε το ζήτημα της διατήρησης και βιώσιμης χρήσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.. Οι αποφάσεις που προέκυψαν αφορούσαν: α) τις Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. β) τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση του θαλάσσιων γενετικών πόρων σε Π.Ε.Ε.Δ. και γ) τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.. Στην απόφαση VII/5, η COP υπογράμμισε την ύπαρξη αυξανόμενων πιέσεων για τη βιοποικιλότητα στις Π.Ε.Ε.Δ. και το γεγονός ότι οι θαλάσσιες και παράκτιες προστατευόμενες περιοχές χαρακτηρίζονται εξαιρετικά ελλιπείς αναφορικά με τον αριθμό τους, τους σκοπούς τους και τη γεωγραφική τους κάλυψη ανά περιοχή. Τα μέρη συμφώνησαν στην ύπαρξη αναγκαιότητας για διεθνή συνεργασία και λήψη μέτρων προκειμένου να βελτιωθεί η διατήρηση και η βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.. Η εγκαθίδρυση επιπλέον Θ.Π.Π. αποτελεί ένα από τα μέτωπα δράσης, σε συμφωνία με το διεθνές δίκαιο και βασισμένη σε επιστημονικά δεδομένα και πληροφορίες, και σε περιοχές όπως τα θαλάσσια ύψη, οι υδροθερμικές πηγές, οι κοραλλιογενείς ύφαλοι κρύου ύδατος και σε άλλα ευάλωτα οικοσυστήματα¹²².

3.2.2 EBSA's - Ecologically or Biologically Significant Marine Areas

Υπό την αιγίδα της Σ.Β.Π. το 2010 οι κυβερνήσεις των Συμβαλλόμενων Μερών δεσμεύτηκαν για προστασία και διατήρηση του 10% των ωκεανών μέσω των μηχανισμών εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. μέχρι το 2020. Η 10η COP (Σύνοδος των Συμβαλλόμενων Μερών) της Σ.Β.Π.¹²³ με την Απόφαση της για τη Θαλάσσια και Παράκτια Βιοποικιλότητα (Σ.Β.Π. X/29) σχεδίασε τη διαδικασία ορισμού EBSA's με βάση τα επιστημονικά κριτήρια που είχαν υιοθετηθεί στην 9η COP¹²⁴. Όρισε τα

¹²¹ Boyle, A. (2005). Further Development of the Law of the Sea Convention: Mechanisms for Change. The International and Comparative Law Quarterly, 54(3), 563-584. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3663450>

¹²² Angélique de La Fayette, L. (2009). A New Regime for the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity and Genetic Resources Beyond the Limits of National Jurisdiction. The International Journal of Marine and Coastal Law. 24. 221-280. 10.1163/157180809X421752.

¹²³ <https://www.cbd.int/cop10/>

¹²⁴ <https://www.cbd.int/meetings/COP-09>

κράτη, τις Σ.Π.Θ. και τους Π.Ο.Δ.Α υπεύθυνους για τη διεξαγωγή εργαστηρίων (workshops) με σκοπό τον ορισμό EBSA's. Ο στόχος αυτών των εργαστηρίων είναι ο ορισμός και η περιγραφή θαλάσσιων περιοχών στην ανοικτή θάλασσα που πληρούν τα επιστημονικά κριτήρια, ενώ οι προτεινόμενες EBSA's μπορεί να πληρούν ένα ή περισσότερα κριτήρια και τα όρια τους δε χρειάζεται να επακριβώς καθορισμένα εκ των προτέρων. Ο ορισμός και η υποβολή τους δεν υποχρεώνει τα κράτη, τις Σ.Π.Θ. και τους Π.Ο.Δ.Α. για περαιτέρω δράσεις, αποτελεί όμως ένα χρήσιμο εργαλείο για την καλύτερη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα θαλάσσια ζητήματα¹²⁵.

Κριτήρια ορισμού EBSA's¹²⁶ (Ecologically or Biologically Significant Marine Areas)

Στην COP 9¹²⁷ της Σ.Β.Π., το 2008, θεσπίστηκαν ορισμένα επιστημονικά κριτήρια για τον ορισμό θαλάσσιων περιοχών ως EBSA's (μτφρ. Οικολογικά ή Βιολογικά Σημαντικές Θαλάσσιες Περιοχές), με σκοπό την ουσιαστική συμβολή τους στη στήριξη της υγιούς λειτουργίας των ωκεανών και την ένδειξη αναγνώρισης της ενδεχόμενης αναγκαιότητας προστασίας τους:

1. Μοναδικότητα ή σπανιότητα, παραδείγματα: ύδατα του ανοικτού ωκεανού: Θάλασσα των Σαργασσών, ενδιαιτήματα βαθέων υδάτων: ενδημικές κοινότητες που περιβάλλουν βυθισμένες απόλλες, υδροθερμικές πηγές, θαλάσσια όρη
2. Ειδική σπουδαιότητα για τον κύκλο ζωής ειδών, παραδείγματα: περιοχές που περιλαμβάνουν γόνους, νεοσσούς ή άλλες περιοχές σημαντικές για τα στάδια ζωής των ειδών ή ενδιαιτήματα μεταναστευτικών ειδών
3. Σπουδαιότητα για είδη που απειλούνται, υπό εξαφάνιση, με μειούμενο πληθυσμό και/ή τους οικοτόπους τους, παραδείγματα: Σημαντικές περιοχές για απειλούμενα, επαπειλούμενα είδη και ενδιαιτήματα ή μεταναστευτικά είδη
4. Ευπάθεια, ευθραυστότητα, ευαισθησία, αργή ανάκαμψη, παραδείγματα: ευαλωτότητα ειδών και ενδιαιτημάτων, π.χ. περιοχές όπου παρουσιάζεται χαμηλή αναπαραγωγική ικανότητα, χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης για ορισμένα είδη ή ενδιαιτήματα που είναι επιρρεπή στη μόλυνση από πλοία
5. Βιολογική παραγωγικότητα, π.χ.: υδροθερμικές πηγές, αναδύσεις, θαλάσσια όρη

¹²⁵ Sarkis, S., 2014. UKOT/CD Technical Workshop I: Marine Protected Areas. JNCC Technical Workshop, Nov 28-29, 2013, Peterborough, UK, 37 pages.

¹²⁶Convention on Biological Diversity, (2008) Scientific guidance for selecting areas to establish a representative network of marine protected areas, including in open ocean waters and deep-sea habitats (Annex II of CBD Decision IX/20)

¹²⁷ <https://www.cbd.int/marine/doc/ebsa-brochure-2012-en.pdf>

6. Βιολογική ποικιλότητα, π.χ.: θαλάσσια όρη, κοινότητες ψυχρών κοραλλιών, κοινότητες σπόγγων βαθέων υδάτων
7. Φυσικότητα: πρέπει να επιλέγονται τα πιο φυσικά παραδείγματα οικοσυστημάτων και ενδιαιτημάτων

Η εφαρμογή των κριτηρίων για τις EBSA's αποτελεί άσκηση επιστημονικής και τεχνικής φύσεως και δημιουργεί την υποχρέωση λήψης ενισχυμένων μέτρων διατήρησης και διαχείρισης για τις περιοχές αυτές, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μέσω πολλών διαφορετικών μέσων, για παράδειγμα μέσω της διαχείρισης θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και μέσω μελετών επιπτώσεων. Ο ορισμός και η επιλογή των μέτρων αυτών επαφίεται στα κράτη - Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης και σε αρμόδιους διακυβερνητικούς οργανισμούς, σε πλήρη συμμόρφωση με το Δ.Δ., συμπεριλαμβανομένου του Δ.Δ.Θ. (UNCLOS 1982). Στη διαδικασία ορισμού EBSA's πρέπει επίσης να ενσωματώνεται η παραδοσιακή, επιστημονική, τεχνική και τεχνολογική γνώση των αυτόχθονων πληθυσμών και τοπικών κοινοτήτων και να διασφαλίζεται η διαλειτουργικότητα και διαθεσιμότητα των απαραίτητων δεδομένων για τη θαλάσσια και παράκτια βιοποικιλότητα μέσω της συνεργασίας σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η συνεισφορά της διαδικασίας ορισμού EBSA's στα πλαίσια της Σύμβασης, σύμφωνα με συμμετέχοντες σε περιφερειακά workshops¹²⁸ έγκειται σε:

- διευκόλυνση της συνεργασίας σε επιστημονικό επίπεδο, εμβαθύνοντας στη γνώση για τη θαλάσσια βιοποικιλότητα σε οικοτόπους στην ανοιχτή θάλασσα και σε μεγάλο βάθος,
- ενίσχυση προσπαθειών διατήρησης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο μέσω της σύνθεσης και χαρτογράφησης δεδομένων
- σημείο εκκίνησης για μελλοντική μακροπρόθεσμη εκτίμηση της κατάστασης λόγω της αυξημένης διαθεσιμότητας επιστημονικών δεδομένων, με πιθανή περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά την έρευνα και την παρακολούθηση (monitoring).

Η πρόταση για τροποποίηση μιας υπάρχουσας EBSA σε Π.Ε.Ε.Δ. μπορεί να γίνει από οποιοδήποτε κράτος ή/και αρμόδιο διακυβερνητικό οργανισμό, ενώ για υπάρχουσα EBSA που καλύπτει θαλάσσια περιοχή εντός και εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, μπορεί να γίνει από τα σχετιζόμενα κράτη ή/και από αρμόδιους διακυβερνητικούς οργανισμούς¹²⁹.

¹²⁸ <https://www.cbd.int/marine/doc/ebsa-brochure-2012-en.pdf>

¹²⁹ Convention on Biological Diversity, (2017) Report of the Expert Workshop to Develop Options for Modifying the Description of Ecologically or Biologically Significant Marine Areas, for Describing New Areas, and for

Για πρόταση περιγραφής και ορισμού νέων περιοχών ως EBSA σε Π.Ε.Ε.Δ., δρώντες μπορεί να είναι τα κράτη (συμπεριλαμβανομένων των περικόλειστων κρατών) και αρμόδιοι διακυβερνητικοί οργανισμοί, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις νεότερες εξελίξεις στη διαδικασία της Γ.Σ. των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Δ..

3.3 IMO - Διεθνής Οργανισμός Ναυσιπλοΐας

Ο IMO (International Maritime Organization), αποτελεί έναν παγκόσμιο οργανισμό του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με σχεδόν καθολική αποδοχή¹³⁰. Ιδρύθηκε το 1948 (ως IMCO - International Maritime Cooperation Organization) ενώ επιδεικνύει πλούσιο νομοθετικό του έργο σχετικά με τη ναυσιπλοΐα και τη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος εν γένει.

Πέρα από νομοθετικό όργανο, έχει επίσης δικαιοδοσία δημιουργίας Περιβαλλοντικών Ζωνών Θαλάσσιας Προστασίας. Τα Παραρτήματα της Σύμβασης MARPOL 73/78 (I και II) καθορίζουν τις Ειδικές Περιοχές¹³¹, όπου λόγω ιδιαίτερων ωκεανογραφικών ή/και οικολογικών συνθηκών απαιτείται η λήψη μέτρων πρόληψης και προστασίας από τη ρύπανση και διατήρησης των ιδιαίτερων οικολογικών χαρακτηριστικών τους, όπως επίσης προβλέπεται από τη Σ.Δ.Θ. στο άρθρο 211. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εγκαθίδρυση αυτών των περιοχών παρέχονται στην Απόφαση A927(22) του IMO. Ο IMO μπορεί ακόμα να εγκαθιδρύσει Ιδιαίτερα Ευαίσθητες Θαλάσσιες Περιοχές (Particularly Sensitive Sea Areas - PSSA's), οι οποίες μπορεί να εμπίπτουν εντός των ορίων των Ειδικών Περιοχών ή όχι, και ορίζονται με βάση ειδικά οικολογικές, κοινωνικοοικονομικές ή επιστημονικές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν, οπότε κρίνεται αναγκαία η ειδική προστασία τους μέσω ενεργειών εκ μέρους του IMO, που αφορούν σε διεθνείς ναυτιλιακές δραστηριότητες υπό τη δικαιοδοσία του. σε περίπτωση έγκρισης μιας περιοχής ως PSSA, δύνανται να ισχύσουν επιπρόσθετοι περιορισμοί σχετικά με τη ναυσιπλοΐα στην καλυπτόμενη θαλάσσια περιοχή. Οδηγίες για τον ορισμό PSSA's παρέχονται στην Απόφαση A982(24), ενώ στο άρθρο 4.3 γίνεται ειδική αναφορά στον ορισμό PSSA's στην ανοικτή θάλασσα, καθώς και στα κριτήρια που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο IMO για τον ορισμό τους, με προϋπόθεση τη χάραξη μέτρων προστασίας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από τα πλοία¹³².

Strengthening the Scientific Credibility and Transparency of this Process CBD/EBSA/EM/2017/1/3 Berlin, 5-8 December 2017

¹³⁰ Επί του παρόντος, ο IMO αριθμεί 173 κράτη μέλη και 3 συμμετέχοντα μέλη.

¹³¹ <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/SpecialAreasUnderMARPOL/Pages/Default.aspx>

¹³² <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PSSAs/Documents/A24-Res.982.pdf>

3.4 ISA - Διεθνής Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών

Η Διεθνής Αρχή των Θαλάσσιων Βυθών (International Seabed Authority)¹³³ με έδρα το Κίνγκστον της Τζαμάικα, αποτελεί μια ανεξάρτητη, αυτόνομη αρχή που ιδρύθηκε το 1994¹³⁴, ως αποτέλεσμα της Σ.Δ.Θ. με αρμοδιότητα την οργάνωση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων στην περιοχή του βυθού (έδαφος και υπέδαφος) των θαλασσών και των ωκεανών, στις θαλάσσιες περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. Τμήμα των αρμοδιοτήτων της αποτελεί η ρύθμιση της προστασίας έναντι της ρύπανσης από δραστηριότητες στο Διεθνή Βυθό, σχετικά με ζητήματα που αφορούν α) σε πρόληψη, μείωση και έλεγχο της θαλάσσιας ρύπανσης και των ακτών, καθώς και αντιμετώπιση οποιουδήποτε κινδύνου ή διαταραχής της οικολογικής ισορροπίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από δραστηριότητες όπως οι γεωτρήσεις, οι ανασκαφές, η καταστροφή αποβλήτων, η κατασκευή, εκμετάλλευση ή συντήρηση εγκαταστάσεων, αγωγών και άλλου εξοπλισμού και μηχανημάτων που χρησιμοποιούνται για τις δραστηριότητες αυτές και β) στην προστασία και διατήρηση των φυσικών πόρων της Περιοχής καθώς και στην πρόληψη της πρόκλησης ζημίας στη θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα¹³⁵

Όσον αφορά την ISA, αρκετές νομικές προβλέψεις επιτρέπουν τον ορισμό Θ.Π.Π. και την υιοθέτηση άλλων εργαλείων όπως ο Θ.Χ.Σ.¹³⁶, ενδεικτικά: το Συμβούλιο της ISA, έχει τη δικαιοδοσία μη χορήγησης νέων αδειών για εξορυκτικές δραστηριότητες, υπό το άρθρο 162, παρ. 2 της Σ.Δ.Θ. σε περιπτώσεις όπου “σημαντικά στοιχεία καταδεικνύουν κίνδυνο πρόκλησης σοβαρής ζημίας στο θαλάσσιο περιβάλλον”. Επίσης σχετικοί στη νομική βάση εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. είναι οι κανονισμοί για την εξερεύνηση¹³⁷, οι οποίοι προβλέπουν σαφώς τη θέσπιση ζωνών αναφοράς διατήρησης, όπου δεν επιτρέπεται κανενός είδους εξόρυξη. Επίσης αναγνωρίζουν το γεγονός ότι τα ευάλωτα θαλάσσια οικοσυστήματα, όπως οι υδροθερμικές πηγές, τα θαλάσσια όρη και οι κοραλλιογενείς ύφαλοι κρύων υδάτων ενδέχεται να χρήζουν ειδικής διαχείρισης. (Nodules Exploration

¹³³ https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10410&catid=25:-----un-system-directory&Itemid=32

¹³⁴ United Nations General Assembly Session 49 Verbatim Report 22. A/49/PV.22 page 10

¹³⁵ Σ.Δ.Θ., άρθρο 145

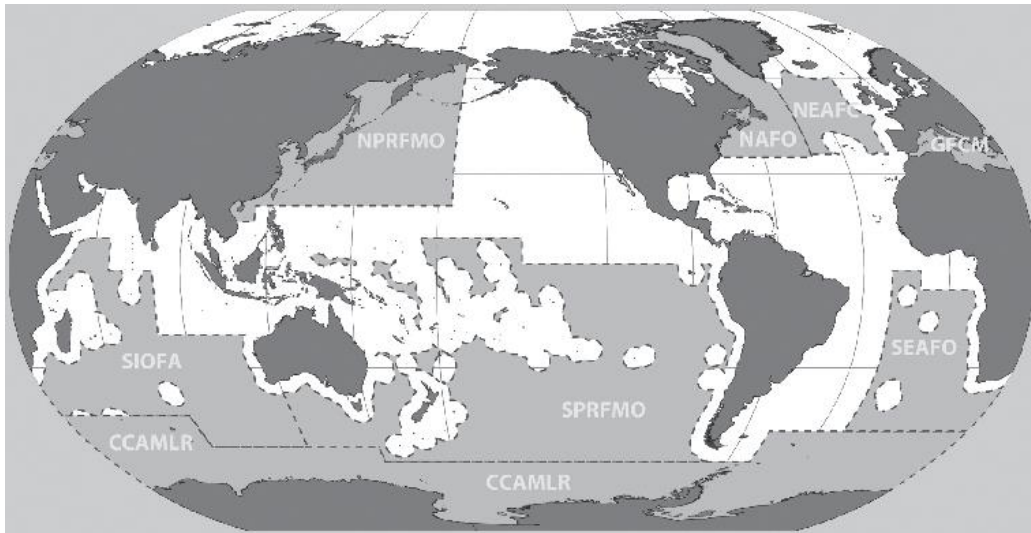
¹³⁶ Jaeckel, Aline. (2015). An Environmental Management Strategy for the International Seabed Authority? The Legal Basis. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 30. 93-119. 10.1163/15718085-12341340.

¹³⁷ ISA, Nodules Exploration Regulations, Regulation 31(6); Sulphides Exploration Regulations, Regulation 33(6); Crusts Exploration Regulations, Regulation 33(6)

Regulations, Regulation 31(4); Sulphides Exploration Regulations, Regulation 33(4); Crusts Exploration Regulations, Regulation 33(4).

3.5 Περιφερειακοί Οργανισμοί Διαχείρισης της Αλιείας (RFMO's)

Οι Π.Ο.Δ.Α. αποτελούν πολύ σημαντικούς σχηματισμούς αλιευτικής διαχείρισης για την ανοικτή θάλασσα. Μεγάλος αριθμός Π.Ο.Δ.Α. έχουν νομική αρμοδιότητα να υιοθετούν δεσμευτικά μέτρα διατήρησης και διαχείρισης στις Π.Ε.Ε.Δ.¹³⁸

Περιοχές δικαιοδοσίας των Π.Ο.Δ.Α.

Πηγή: <https://www.cbd.int/doc/meetings/mar/soiom-2016-01/other/soiom-2016-01-fao-19-en.pdf>

Πολύ σημαντική συνεισφορά των Π.Ο.Δ.Α. στο διεθνές καθεστώς προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος αποτελεί ο ορισμός «Ευάλωτων Θαλάσσιων Οικοσυστημάτων» (Vulnerable Marine Ecosystems – VME's) και η επακόλουθη λήψη μέτρων για την προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε αυτά. Η ανάγκη ορισμού VME's αναδύθηκε από τις εκκλήσεις της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (ψήφισμα 61/105 και άλλες σχετικές αποφάσεις) προς τους Περιφερειακούς Οργανισμούς Διαχείρισης της Αλιείας (Π.Ο.Δ.Α.) σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση της αλιείας στο θαλάσσιο οικοσύστημα, συμπεριλαμβανομένης

¹³⁸ Ásmundsson, S. (2016) Regional Fisheries Management Organisations (RFMOs): Who are they, what is their geographic coverage on the high seas and which ones should be considered as General RFMOs, Tuna RFMOs and Specialised RFMOs?

της αλιείας βαθέων υδάτων. Ως απάντηση στα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και προκειμένου να βοηθήσει τους Π.Ο.Δ.Α. και τα κράτη, η Διεθνής Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας¹³⁹ (FAO) συνέταξε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για τη διεθνή διαχείριση της αλιείας βαθέων υδάτων στην ανοικτή θάλασσα¹⁴⁰, που ισχύουν για την ανοικτή θάλασσα και για την αλιεία βαθέων υδάτων. Σύμφωνα με το Δ.Δ., οι Π.Ο.Δ.Α. και τα κράτη έχουν τη νομική αρμοδιότητα και υποχρέωση για ρύθμιση της αλιείας βαθέων υδάτων. Συστατικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας αποτελεί η λήψη μέτρων για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Μετά την έκδοση των κατευθυντήριων γραμμών του FAO, οι Π.Ο.Δ.Α. και τα κράτη αναφέρονται ως προς την πρόοδο των ληφθέντων μέτρων στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. ενώ ο FAO δημοσιεύει αναφορές των δράσεων των Π.Ο.Δ.Α.¹⁴¹ (FAO, 2016) και στην πύλη FAO VME Database Portal¹⁴².

3.6 Σύμβαση για τη Ρύθμιση της Φαλινοθηρίας - ICRW

Τέθηκε σε ισχύ το 1948, με κύριο στόχο την εγκαθίδρυση κανονιστικών ρυθμίσεων για τη διατήρηση και χρήση των θαλάσσιων θηλαστικών. Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τη ρύθμιση της φαλινοθηρίας ((International Convention for the Regulation of Whaling - ICRW), η Διεθνής Επιτροπή Φαλινοθηρίας (IWC)¹⁴³ μπορεί να υιοθετήσει κανονισμούς σχετικά με τη διατήρηση και την αξιοποίηση των φαλαινών, ορίζοντας, μεταξύ άλλων, “ανοιχτά ή κλειστά ύδατα, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού περιοχών ως καταφύγια φαλαινών” (Άρθρο 5, παράγραφος 1). Στα καταφύγια απαγορεύεται η εμπορική φαλινοθηρία, ενώ περιλαμβάνουν εξαιρετικά μεγάλες εκτάσεις ανοικτής θάλασσας όπου απαγορεύεται η εμπορική (και όχι η επιστημονική) φαλινοθηρία¹⁴⁴. Η ICRW κρίνεται ανεπαρκής όσον αφορά στην αποτελεσματική ρύθμιση της παρούσας κατάσταση και χρήζει αναθεώρησης, καθώς δεν είναι σωστά σχεδιασμένη¹⁴⁵. Ωστόσο τυχόν αναθεώρηση της

¹³⁹ <http://www.fao.org/home/en/>

¹⁴⁰ FAO (2009). International guidelines for the management of deep-sea fisheries in the high seas. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 73 pp.

¹⁴¹ FAO. (2016). Vulnerable Marine Ecosystems: Processes and Practices in the High Seas, by Anthony Thompson, Jessica Sanders, Merete Tandstad, Fabio Carocci and Jessica Fuller, eds. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 595. Rome, Italy

¹⁴² <http://www.fao.org/in-action/vulnerable-marine-ecosystems/en/>

¹⁴³ International Whaling Commission <https://iwc.int/home>

¹⁴⁴ Scovazzi, T. (2004). Marine Protected Areas on the High Seas: Some Legal and Policy Considerations, The International Journal of Marine and Coastal Law, 19(1), 1-17. doi: <https://doi.org/10.1163/157180804773788646>

¹⁴⁵ Maffei, M. (1997). The International Convention for the Regulation of Whaling, The International Journal of Marine and Coastal Law, 12(3), 287-305. doi: <https://doi.org/10.1163/157180897X00211>

ή σύναψη νέας σύμβασης δυνητικά μπορεί να καταστήσει ακόμα πιο εμφανές το χάσμα μεταξύ φαινοθηρικών και μη κρατών.

3.7 Man and the Biosphere Programme

Το διεθνές επιστημονικό πρόγραμμα Man and the Biosphere Programme (MAB) της UNESCO που δημιουργήθηκε το 1971 στοχεύει στον ορισμό διεθνώς αναγνωρισμένων περιοχών (World Network of Biosphere Reserves) με σπουδαία βιοποικιλότητα που επιδεικνύουν και προωθούν μια ισορροπημένη σχέση μεταξύ διατήρησης και βιώσιμης ανάπτυξης¹⁴⁶. Επί του παρόντος αριθμεί 686 περιοχές σε 122 χώρες.

3.8 Σύμβαση Ραμσάρ

Η σύμβαση για τους Υδροβιότοπους Διεθνούς Σημασίας¹⁴⁷ (Convention on Wetlands – Ramsar Convention) υπογράφηκε το 1971 στη Ραμσάρ του Ιράν και τέθηκε σε ισχύ το 1975. Στόχος της είναι «η διατήρηση και σοφή χρήση όλων των υδροβιοτόπων μέσω τοπικών και εθνικών δράσεων, αλλά και μέσω της διεθνούς συνεργασίας, προς τον στόχο της επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης παγκοσμίως».¹⁴⁸ Αποτελεί μια διακυβερνητική συνθήκη που παρέχει το πλαίσιο για δράση σε εθνικό επίπεδο και διεθνή συνεργασία για τη διατήρηση και τη συνετή χρήση των υδροτόπων. Τα συμβαλλόμενα μέρη ανέρχονται σήμερα σε 160 και 2006 τόποι έχουν, έως σήμερα, προστεθεί παγκοσμίως στον κατάλογο Ραμσάρ υδροτόπων διεθνούς σημασίας με σκοπό την ανάπτυξη και διατήρηση ενός διεθνούς δικτύου υδροβιοτόπων που είναι σημαντικοί για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής¹⁴⁹. Η σύμβαση δεν προβλέπει επικύρωση από υπερεθνικά όργανα, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη.

¹⁴⁶ <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/>

¹⁴⁷ <https://www.ramsar.org/about-the-ramsar-convention>

¹⁴⁸ <https://www.ramsar.org/about/the-ramsar-convention-and-its-mission>

¹⁴⁹ Asaad, I. & Lundquist, C. & Erdmann L., & Costello, M. (2016). Ecological criteria to identify areas for biodiversity conservation. *Biological Conservation*. 10.1016/j.biocon.2016.10.007.

3.9 CITES

Η Σύμβαση για το διεθνές εμπόριο άγριων ειδών πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση¹⁵⁰ του 1972 τέθηκε σε ισχύ το 1975, με σκοπό την προστασία απειλούμενων ειδών από την υπερεκμετάλλευση μέσω ενός συστήματος αδειοδότησης στο παγκόσμιο εμπόριο. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης έχουν συμφωνήσει σε τήρηση και εφαρμογή ενιαίων αρχών, κανόνων και διαδικασιών διακίνησης και εμπορίας των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας, για την προστασία των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση, σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.10 MARPOL

Η Σύμβαση για την πρόληψη της ρύπανσης της θάλασσας από τα πλοία¹⁵¹ (MARPOL - Convention for the Prevention of Pollution from Ships) του 1973. Η MARPOL 73/78 προβλέπει τη δημιουργία ειδικών περιοχών όπου εφαρμόζονται ιδιαίτερα αυστηρά πρότυπα όσον αφορά τις απορρίψεις από πλοία¹⁵². Οι κανονισμοί για δημιουργία ειδικών περιοχών, όπου λόγω ιδιαίτερων ωκεανογραφικών ή/και οικολογικών συνθηκών, απαιτείται η λήψη μέτρων πρόληψης και προστασίας από τη ρύπανση και διατήρησης των ιδιαίτερων οικολογικών χαρακτηριστικών τους περιλαμβάνονται στα παραρτήματα I (Κανονισμοί για την πρόληψη της ρύπανσης από πετρέλαιο), II (Κανονισμοί για τον έλεγχο της μαζικής ρύπανσης από επιβλαβείς ουσίες) και V (Κανονισμοί για την πρόληψη της ρύπανσης από τα απορρίμματα των πλοίων) της MARPOL.

3.11 Θαλάσσιες Περιοχές Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Ο Κατάλογος Θαλάσσιων Περιοχών Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Marine Sites) της UNESCO περιλαμβάνει 49 ωκεάνιες περιοχές σε 37 χώρες οι οποίες θεωρούνται εξαιρετικές λόγω της μοναδικής θαλάσσιας βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων, των μοναδικών γεωλογικών διεργασιών ή της ασύγκριτης αισθητικής αξίας τους. Συνολικά οι ωκεάνιες αυτές περιοχές καλύπτουν περίπου το 10% της συνολικής επιφάνειας όλων των υφισταμένων Θ.Π.Π.

¹⁵⁰ CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
<https://www.cites.org/>

¹⁵¹ <http://www.mar.ist.utl.pt/mventura/Projecto-Navios-I/IMO-Conventions%20%28copies%29/MARPOL.pdf>

¹⁵² <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/SpecialAreasUnderMARPOL/Pages/Default.aspx>

παγκοσμίως. Ο κατάλογος συντάσσεται στα πλαίσια της Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς του 1972¹⁵³

Οι θαλάσσιες περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας δεν μπορούν επί του παρόντος να εγγραφούν στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Εξερευνάται η προοπτική εφαρμογής της Σύμβασης στην ανοικτή θάλασσα από την UNESCO και τους εταίρους της.

Θαλάσσιες Περιοχές Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Πηγή: <http://whc.unesco.org/en/marine-programme.Hampi+World+Heritage+Site+KarnatakaHampi>

3.12 Σύμβαση της Βόννης

Η Σύμβαση της Βόννης¹⁵⁴ του 1979 για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου του 1983, ενώ ως κύριο στόχο έχει τη διατήρηση των χερσαίων, και θαλάσσιων μεταναστευτικών ειδών και των μεταναστευτικών πτηνών. Ρυθμιστικό της αντικείμενο αποτελεί η διατήρηση των Μεταναστευτικών Ειδών Άγριων Ζώων¹⁵⁵ τα οποία θεωρούνται κοινός πόρος επομένως επιβάλλουν διεθνή συνεργασία. Εγκαθιδρύει ένα σύστημα διαχείρισης και διατήρησης μέσα από την έννοια «Καθεστώσ Διατήρησης»¹⁵⁶. Παρόλο που αποτελεί κυρίως ένα διεθνές συμβατικό καθεστώσ προστασίας ειδών, περιέχει επίσης και κάποιες βασικές

¹⁵³ Πλήρες κείμενο της Σύμβασης: <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>

¹⁵⁴ Bonn Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (UNEP/CMS) <https://www.cms.int/>

¹⁵⁵ «ολόκληρος ο πληθυσμός ή οποιοδήποτε γεωγραφικά χωριστό τμήμα του πληθυσμού οποιοδήποτε είδους ή χαμηλότερης τάξης των άγριων ζώων, ένα σημαντικό ποσοστό των μελών της οποίας περιοδικά και προβλέψιμα διασχίζει ένα ή περισσότερα όρια εθνικής δικαιοδοσίας»

¹⁵⁶ «σύνολο των επιδράσεων επί των αποδημητικών ειδών που μπορούν να έχουν επιπτώσεις στην μακροχρόνια κατανομή και αφθονία τους»

προβλέψεις για τα ενδιαυτήματα.¹⁵⁷ Η Σύμβαση της Βόννης εργάζεται επίσης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της διαχείρισης του αντίκτυπου των ατυχηματικών διαρροών πετρελαίου και άλλων επικίνδυνων ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον.

3.13 Σύστημα Περιφερειακών Θαλασσών

Το σύστημα περιφερειακών θαλασσών αποτελεί μία πρωτοβουλία του UNEP (United Nations Environment Programme) που δημιουργήθηκε το 1974 με στόχο την παροχή βοήθειας στις χώρες ώστε να προστατεύουν αποτελεσματικά το θαλάσσιο περιβάλλον τους μέσω της βιώσιμης διαχείρισης και χρήσης του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος. Αποτελείται από 18 θαλάσσιες περιοχές, από τις οποίες οι 14 αφορούν σε Συμβάσεις-πλαίσια περιφερειακών θαλασσών με εξειδικευμένα θεματικά και εκτελεστικά Πρωτόκολλα και 4 Σχέδια Δράσης, ενώ προάγει τη διακρατική συνεργασία για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Πρόκειται για μία διαθεματική προσέγγιση προστασίας, μέσω της οποίας προωθούνται παράκτια προγράμματα και νομικές συμφωνίες που στόχο έχουν την αποτροπή της υποβάθμισης των ακτών και των ωκεανών παγκοσμίως¹⁵⁸.

Πέντε Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών περιλαμβάνουν επί του παρόντος Π.Ε.Ε.Δ. στην περιοχή κάλυψής τους¹⁵⁹: Η Σύμβαση OSPAR, η Σύμβαση Noumea για την προστασία των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος της περιοχής του Νοτίου Ειρηνικού, η Σύμβαση CCAMLR, τα Συμβαλλόμενα Μέρη της οποίας έχουν προχωρήσει μέχρι στιγμής στην ίδρυση δύο μεγάλων Θ.Π.Π., τη South Orkneys Marine Protected Area¹⁶⁰ το 2010 και τη μεγαλύτερη Θ.Π.Π. παγκοσμίως στη Θάλασσα Ρος,¹⁶¹ η Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Ρύπανση και η Σύμβαση της Λίμα. Επίσης, τα συμβαλλόμενα μέρη των ακόλουθων ΣΠΘ έχουν επίσης ξεκινήσει μελέτες σχετικά με τη βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Δ.: η Σύμβαση του Ναϊρόμπι για την προστασία, τη διαχείριση και την ανάπτυξη του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος της περιοχής της Ανατολικής Αφρικής και η Σύμβαση του Αμπιτζάν (1981) τη

¹⁵⁷ Γαλάνη, Κ. (2010) Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας της Βιοποικιλότητας, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

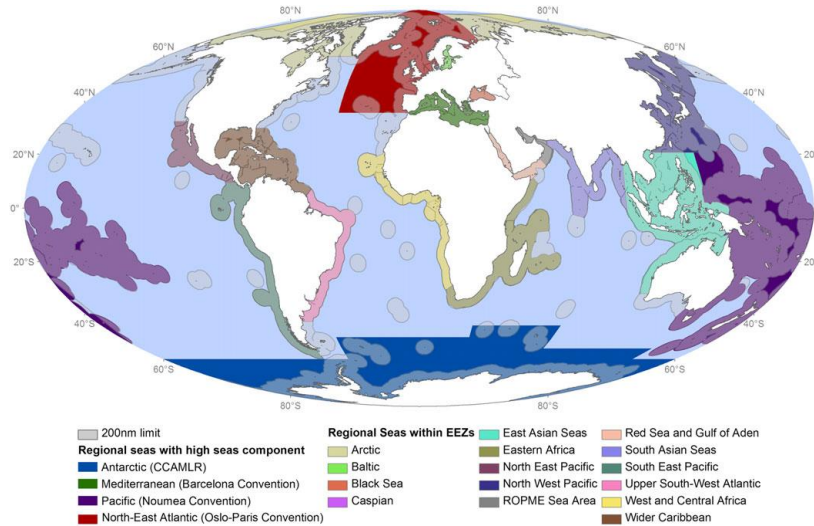
¹⁵⁸ <https://www.unenvironment.org/explore-topics/oceans-seas/what-we-do/working-regional-seas/regional-seas-programmes>

¹⁵⁹ UN Environment (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

¹⁶⁰ <https://www.bas.ac.uk/media-post/south-orkneys-marine-protected-area/>

¹⁶¹ <https://www.ccamlr.org/en/news/2016/ccamlr-create-worlds-largest-marine-protected-area>

Συνεργασία στην Προστασία και την Ανάπτυξη του Θαλάσσιου και Παράκτιου Περιβάλλοντος του Νοτιοανατολικού Ειρηνικού.

Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών και Σχέδια Δράσης με και χωρίς δικαιοδοσία για προστασία των Π.Ε.Ε.Δ.

Πηγή: Ban NC, Bax NJ, Gjerde KM, Devillers R, Dunn DC, Dunstan PK, Hobday AJ, Maxwell SM, Kaplan DM, Pressey RL, et al. 2013. Systematic conservation planning: a better recipe for managing the high seas for biological diversity conservation and sustainable use. Conservation Letters 7: 1–41.

Το 2004 αναπτύχθηκε μια νέα συνεργασία που συνδέει το Πρόγραμμα Περιφερειακών Θαλασσών και το project Large Marine Ecosystem (LME). Εστιάζει στην αξιολόγηση και διαχείριση των LME που βρίσκονται σε περιοχές των Περιφερειακών Θαλασσών¹⁶². Τα LME's (Large Marine Ecosystems) είναι περιοχές των ωκεανών που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά βαθυμετρίας, υδρογραφίας, παραγωγικότητας και τροφικών αλληλεπιδράσεων. Παράγουν το 95% της ετήσιας αλιευτικής ποσότητας. Αποτελούν περιφερειακά και εθνικά σημεία εστίασης για τη μείωση της υποβάθμισης των συνδεδεμένων υδροκριτών, θαλάσσιων πόρων και παράκτιων περιβαλλόντων από τη ρύπανση, την απώλεια ενδιαιτημάτων και την υπεραλίευση.

¹⁶² Sherman, K. and A.M. Duda, (1999). An ecosystem approach to global assessment and management of coastal waters. Marine Ecology Progress Series. 190:271-287

Τα LME's παρέχουν ένα πλαίσιο προόδου για την οικοσυστημική προσαρμοζόμενη διαχείριση αναγνωρίζοντας τις βασικές διασυνδέσεις μεταξύ των επιστημονικών αξιολογήσεων, της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων και παράκτιων πόρων και την καταπολέμηση της φτώχειας.

Large Marine Ecosystems of the World and Linked Watersheds

1 East Bering Sea	13 Humboldt Current	25 Iberian Coastal	37 Sulu-Celebes Sea	48 Yellow Sea	60 Faroe Plateau
2 Gulf of Alaska	14 Patagonian Shelf	26 Mediterranean Sea	38 Indonesian Sea	49 Kuroshio Current	61 Antarctic
3 California Current	15 South Brazil Shelf	27 Canary Current	39 North Australian Shelf	50 Sea of Japan	62 Black Sea
4 Gulf of California	16 East Brazil Shelf	28 Guinea Current	40 Northeast Australian Shelf	51 Oyashio Current	63 Hudson Bay
5 Gulf of Mexico	17 North Brazil Shelf	29 Benguela Current	Great Barrier Reef	52 Okhotsk Sea	64 Arctic Ocean
6 Southeast U.S. Continental Shelf	18 West Greenland Shelf	30 Agulhas Current	41 East Central Australian Shelf	53 West Bering Sea	
7 Northeast U.S. Continental Shelf	19 East Greenland Shelf	31 Somali Coastal Current	42 Southeast Australian Shelf	54 Chukchi Sea	
8 Scotian Shelf	20 Barents Sea	32 Arabian Sea	43 Southwest Australian Shelf	55 Beaufort Sea	
9 Newfoundland-Labrador Shelf	21 Norwegian Shelf	33 Red Sea	44 West Central Australian Shelf	56 East Siberian Sea	
10 Insular Pacific-Hawaiian	22 North Sea	34 Bay of Bengal	45 Northwest Australian Shelf	57 Laptev Sea	
11 Pacific Central-American Coastal	23 Baltic Sea	35 Gulf of Thailand	46 New Zealand Shelf	58 Kara Sea	
12 Caribbean Sea	24 Delta-Becay Shelf	36 South China Sea	47 East China Sea	59 Iceland Shelf	

Παγκόσμια γεωγραφική αποτύπωση των 64 LME's

Πηγή: <https://www.st.nmfs.noaa.gov/ecosystems/lme/index>

Για τον χρονικό ορίζοντα 2017-2020, οι στρατηγικοί στόχοι των Π.Π.Θ.¹⁶³ είναι: η μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης σε συμμόρφωση με τον Σ.Β.Α. 14.1¹⁶⁴, η ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας, της υγείας και της παραγωγικότητας των θαλάσσιων, παράκτιων και ανθρώπινων οικοσυστημάτων σε συμμόρφωση με τον Σ.Β.Α. 13, η ανάπτυξη ενοποιημένων οικοσυστημικών πολιτικών και στρατηγικών για τους ωκεανούς σε περιφερειακό επίπεδο και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας τους ως περιφερειακές πλατφόρμες υποστήριξης ολοκληρωμένης διαχείρισης των ωκεανών. Η εφαρμογή διεθνώς εφαρμόσιμων μεθοδολογιών είναι απαραίτητη για την παρακολούθηση της παγκόσμιας προόδου προς την επίτευξη του Σ.Β.Α. 14, ώστε να επιτευχθεί ρεαλιστική απεικόνιση

¹⁶³ UN Environment (2016) Regional Seas Strategic Directions (2017-2020)

¹⁶⁴ <http://www.ggk.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A7%CE%9F%CE%99-%CE%92%CE%99%CE%A9%CE%A3%CE%99%CE%9C%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3-EL-2.pdf>

της προόδου της κάθε χώρας, αναγνωρίζοντας βέβαια τους περιορισμούς των δεικτών του Σ.Β.Α., οι οποίοι όμως αποτελούν τουλάχιστον για την ώρα, μια αρκετά σαφή ένδειξη προόδου.

Κεφάλαιο 4^ο : Αποτίμηση παγκόσμιου πλαισίου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω ίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. – Προκλήσεις και προοπτικές

4.1 Αποτίμηση της Σ.Δ.Θ.

Οι διατάξεις της Σ.Δ.Θ. σχετικά με την περιβαλλοντική προστασία στην ανοικτή θάλασσα βασίζονται σε μια τομεακή προσέγγιση, παρά το γεγονός ότι το προοίμιο της Σύμβασης αναφέρει ότι «τα προβλήματα του ωκεάνιου χώρου είναι στενά αλληλένδετα και πρέπει να αντιμετωπίζονται με καθολικό τρόπο». Κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα με δυνητικά αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον πρέπει να ρυθμίζεται κανονιστικά σύμφωνα με συγκεκριμένους μηχανισμούς και διαδικασίες, και πιο συγκεκριμένα: η αλιεία πρέπει να ρυθμίζεται από τους Π.Ο.Δ.Α., η εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων της Περιοχής καλύπτεται από την ISA, η θαλάσσια μεταφορά ρυθμίζεται από τον IMO, που ασχολείται ιδιαίτερα με θέματα θαλάσσιας ασφάλειας και παρεπόμενα θαλάσσια περιβαλλοντικά θέματα.

Το ζήτημα της προστασίας των θαλάσσιων γενετικών πόρων και του καθεστώτος που διέπει την εκμετάλλευσή τους αποτελεί ένα πολιτικό ζήτημα, καθώς εγείρει αντιδράσεις από την πλευρά των αναπτυσσόμενων κρατών οι οποίες θεωρούν τους γενετικούς πόρους ως μέρος της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας και επομένως υποκείμενες σε καθεστώς διαμοιρασμού των ωφελημάτων παρόμοιο με το καθεστώς για τους ορυκτούς πόρους το οποίο διαχειρίζεται ο ISA. Το υπάρχον θεσμικό πολυμερές και κατακερματισμένο πλαίσιο (Σ.Δ.Θ., Σ.Β.Π.) δεν παρέχει νομικά απάντηση στη διαχείριση της εκμετάλλευσης των Θ.Γ.Π. στην ανοικτή θάλασσα, για την οποία η Σ.Δ.Θ. προβλέπει ένα σύνολο διατάξεων που αφορούν τη διατήρηση και διαχείριση των ζώντων πόρων, όρος ο οποίος καθιερώθηκε αρχικά για τους αλιευτικούς πόρους και τα θαλάσσια θηλαστικά. Ορισμένα κράτη θεωρούν ότι ο όρος ζώντες πόροι πρέπει να εκλαμβάνεται στα πλαίσια της έννοιας της Περιοχής και να έχει καθεστώς διακυβέρνησης όπως προβλέπεται στο Μέρος XI της Σ.Δ.Θ.. Η Σ.Δ.Θ. δεν κάνει ρητή αναφορά στην εγκαθίδρυση Θ.Π.Π., αλλά έμμεσα προβλέπει την προστασία ορισμένων περιοχών από τις εξορύξεις στον ωκεάνιο πυθμένα. Στο άρθρο 162 (παρ. 2)¹⁶⁵

¹⁶⁵ UNCLOS text, available online: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

προβλέπεται η μη έγκριση περιοχών προς εκμετάλλευση σε περιπτώσεις όπου “ουσιώδη στοιχεία καταδεικνύουν τον κίνδυνο σοβαρής βλάβης στο θαλάσσιο περιβάλλον”. Σύμφωνα με το άρθρο 165, παρ. 2 η Νομική και Τεχνική Επιτροπή (Legal and Technical Commission - LTC) είναι αρμόδια για τη μη έγκριση σχεδίου εργασίας για εξερεύνηση αν αφορά σε περιοχή που είναι μη εγκεκριμένη για εκμετάλλευση υπό την προαναφερθείσα διάταξη. Συνεπώς, όταν μια περιοχή απορριφθεί για εκμετάλλευση για περιβαλλοντικά αίτια, παραμένει κλειστή και για εξερεύνηση και για έρευνα (prospecting). Η ασάφεια στον ορισμό “ουσιώδη στοιχεία” αλλά και το γεγονός ότι θεωρείται δεδομένη μία πρότερη περιβαλλοντική εκτίμηση καταστούν προβληματικές τις προαναφερθείσες διατάξεις. Το συγκεκριμένο μέτρο θα μπορούσε να θεωρηθεί εργαλείο χωροθέτησης, καθώς οδηγεί στην απαγόρευση δραστηριοτήτων εξόρυξης του βυθού, ωστόσο δεν είναι απαραίτητη η στήριξη τυχόν απόφασης εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. αποκλειστικά στο άρθρο 162 (παρ.2), καθώς αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί προληπτικά, στο πλαίσιο του άρθρου 145 που παραχωρεί στην ISA την εξουσία για λήψη “απαραίτητων μέτρων” για τη διασφάλιση της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επίσης, η Νομική και Τεχνική Επιτροπή μπορεί να υποβάλλει προτάσεις “για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, συνυπολογίζοντας τις απόψεις καταξιωμένων ειδικών του κλάδου” στο Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 162 της Σ.Δ.Θ., χωρίς περιορισμούς

Οι Κανονισμοί Εξερεύνησης είναι επίσης σχετικοί με τη νομική βάση θέσπισης Θ.Π.Π., καθώς παρέχουν προβλέψεις για τον παραμερισμό «ζωνών αναφοράς για προστασία και διατήρηση» όπου απαγορεύεται κάθε είδους εξόρυξη¹⁶⁶. Οι κανονισμοί αυτοί επίσης αναγνωρίζουν το γεγονός ότι τα ευάλωτα θαλάσσια οικοσυστήματα (VME's) όπως οι υδροθερμικές πηγές, τα θαλάσσια όρη και τα κοράλλια κρύου νερού δύνανται να χρήζουν ειδικής διαχείρισης. Η Νομική και Τεχνική Επιτροπή καλείται να εξετάσει εάν οι προτεινόμενες δραστηριότητες εξερεύνησης έχουν δυνητικά δυσμενή αποτελέσματα στα εν λόγω οικοσυστήματα. Οι δραστηριότητες εξερεύνησης μπορούν να περιοριστούν ή να απαγορευτούν εντελώς για τα VME's. Οι πόροι της Περιοχής χαρακτηρίζονται όμως "ορυκτοί πόροι", συνεπώς αποκλείεται η έννοια των γενετικών πόρων. Το καθεστώς για την εκμετάλλευση και το διαμοιρασμό των ωφελημάτων από τους ορυκτούς πόρους (που θεωρούνται ως μέρος των κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας) δεν μπορεί να ισχύει για τους

¹⁶⁶ Regulations on Prospecting and Exploration for Polymetallic Nodules in the Area
<https://www.isa.org.jm/files/documents/EN/Regs/PN-en.pdf>

γενετικούς πόρους. Επιπλέον, οι ΘΓΠ δε βρίσκονται μόνο στον ωκεάνιο πυθμένα, αλλά και στην υδάτινη στήλη.

Αυτή η κατάσταση έρχεται σε αντίθεση με άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ανοικτή θάλασσα, όπως η αλιεία, η ναυσιπλοΐα ή η εξόρυξη, οι οποίες υπόκεινται σε ένα σύνολο διεθνών κανόνων που προβλέπουν επίσης την κανονιστική ρύθμιση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων. Η ανοικτή θάλασσα αποτελεί τη μόνη θαλάσσια περιοχή όπου η συλλογή και η εμπορική εκμετάλλευση των γενετικών πόρων δε τελεί υπό συγκεκριμένο καθεστώς εκμετάλλευσης, πέραν του συμβατικού καθήκοντος των κρατών για διατήρηση και διαχείριση των θαλάσσιων ζώντων πόρων όπως προβλέπεται από το άρθρο 117 της Σ.Δ.Θ..

Η Σ.Δ.Θ. ρυθμίζει κανονιστικά τη «θαλάσσια επιστημονική έρευνα» χωρίς, ωστόσο, να διασαφηνίσει τον ορισμό της. Είναι ασαφές εάν η ελευθερία της θαλάσσιας έρευνας περιορίζεται στη βασική έρευνα ή εάν μπορεί δυνητικά να επεκταθεί και στην εφαρμοσμένη έρευνα σχετικά με εμπορικές δραστηριότητες (συμπεριλαμβανομένου του *bioprospecting*).

Η Σ.Δ.Θ. περιέχει επίσης διατάξεις για την προώθηση, τη διεθνή συνεργασία και τη μεταφορά γνώσεων στον τομέα της θαλάσσιας έρευνας και τεχνολογίας, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αποτελεσματική απάντηση στις ανησυχίες των αναπτυσσόμενων κρατών σχετικά με την κατανομή των ωφελημάτων, έστω και αν το μέρος τους δεν είναι χρηματικό.

Η Σ.Δ.Θ. ορίζει τη γενική αρχή της ελευθερίας της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας, που ισχύει και για την Περιοχή. Το επιχείρημα αυτό μπορεί χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη της διατήρησης του "status quo" σε σχέση με τους γενετικούς πόρους και την παροχή ελεύθερης πρόσβασης σε αυτές για σκοπούς επιστημονικής έρευνας. Η Σ.Δ.Θ. δεν αποτρέπει τα κράτη από την ανάληψη περαιτέρω υποχρεώσεων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω της εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. και της χάραξης συναφών μέτρων σε Π.Ε.Ε.Δ., εφόσον αυτά έρχονται σε συμφωνία με τις γενικές αρχές της (Σ.Δ.Θ., Άρθρο 237). Η διεθνής νομολογία και νομοθεσία φαίνεται να αποδέχεται όλο και περισσότερο αυτή τη δράση ως καθήκον των κρατών σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να περιορίζουν άμεσα τα δικαιώματα τρίτων κρατών ή να βλάπτουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους χωρίς τη συγκατάθεση τους¹⁶⁷. Αυτό εγείρει ζητήματα σχετικά με τη θέση των τρίτων κρατών όσον αφορά τις Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.. Μια Θ.Π.Π. και τα σχετικά μέτρα της είναι νομικά δεσμευτικά μόνο για τα συμβαλλόμενα μέρη σε αυτά¹⁶⁸.

¹⁶⁷ Σ.Δ.Θ., άρθρο 311, παράγραφος 2

¹⁶⁸ Συνθήκη της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, άρθρα 34-36

Ωστόσο, τρίτα μέρη μπορούν να αποδεχθούν οικειοθελώς να συμμορφωθούν με τα μέτρα δημιουργώντας νομοθεσία για τη λειτουργία των πλοίων τους και τη συμπεριφορά των υπηκόων τους¹⁶⁹.

Επιπλέον, η υποχρέωση για προστασία των ευάλωτων οικοσυστημάτων και ενδιαιτημάτων καθώς και απειλούμενων ειδών συνεπάγεται την υποχρέωση να μην επιτρέπουν δραστηριότητες που υπονομεύουν τους στόχους των Θ.Π.Π. υπό τη δικαιοδοσία τους. Η απόφαση 61/105 της ΓΣ του Ο.Η.Ε. καθώς και οι κατευθυντήριες γραμμές του FAO για την αλιεία βαθέων υδάτων στην ανοικτή θάλασσα υπογράμμισαν εκ νέου την υποχρέωση των κρατών για την αποτροπή «σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων» στη βιοποικιλότητα σε Π.Ε.Ε.Δ.¹⁷⁰.

Κανένα άλλο παγκόσμιο εργαλείο εκτός από τη Σ.Δ.Θ. δεν παρέχει εμπειρισταωμένη νομική βάση για την ευθύνη της προστασίας της ανοικτής θάλασσας, η οποία όμως δεν παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με την εφαρμογή των σχετικών αυτών διατάξεων. Ύστερα από περισσότερα από 30 χρόνια από την υιοθέτηση του τελικού κειμένου της Σ.Δ.Θ., η εστίαση στη μελέτη της είναι στον εντοπισμό κενών σε αυτή και όχι στις βασικές της διατάξεις και καινοτομίες¹⁷¹. Ωστόσο η Σ.Δ.Θ. έχει καθοριστική συμβολή σε όλες τις συζητήσεις σχετικά με τα ζητήματα των θαλασσών και των ωκεανών. Οποιαδήποτε συζήτηση με διεθνείς φορείς σχετικά με τα ζητήματα αυτά έχει βαρύτητα μόνο αν είναι σύμφωνη με το καθεστώς των θαλασσών που εγκαθιδρύθηκε από τη Σ.Δ.Θ.. Η σπουδαιότητα της δομής της και των εννοιών της δεν αμφισβητείται ούτε από τους πιο αυστηρούς της επικριτές, παρά το γεγονός ότι υποστηρίζεται ευρέως η προσθήκη νέων δομών ή εννοιών σε αυτή. Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών επισημαίνει την ανάγκη για πιο αποτελεσματικά μέσα επιβολής και συμμόρφωσης με τους υφιστάμενους παράγοντες και δομές¹⁷².

Η ύπαρξη των κενών της Σ.Δ.Θ. δεν εκμηδενίζουν την ικανότητα της Σ.Δ.Θ. να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ανοικτής θάλασσας¹⁷³. Η Σύμβαση των ΗΕ για τη Διαχείριση των

¹⁶⁹ Ringbom H. and Henriksen, T. (2017). Governance Challenges, Gaps and Management Opportunities in Areas Beyond National Jurisdiction. Global Environment Facility, Scientific and Technical Advisory Panel, Washington, D.C.

¹⁷⁰ FAO (2009). International guidelines for the management of deep-sea fisheries in the high seas. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 73 pp.

¹⁷¹ Lowe, A.V. "Foreword" in David Freestone, Richard Barnes and David Ong (eds), *The Law of the Sea: Progress and Prospects* (Oxford: Oxford University Press, 2006).

¹⁷² Freestone, D. (Eds.). (n.d.). *The 1982 Law of the Sea Convention at 30*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. Retrieved Dec 2, 2018, from <https://brill.com/view/title/22825>

¹⁷³ Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*, 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403

ιχθυοποθεμάτων του 1995 αποτελεί ένα παράδειγμα ανταπόκρισης της Σ.Δ.Θ. σε κενό κανονιστικής ρύθμισης και διακυβέρνησης, καθώς συμπεριέλαβε αρχές και νομικές έννοιες που εισήχθησαν στο Διεθνές Δίκαιο μετά από τη Σ.Δ.Θ., όπως η αρχή της προφύλαξης και η οικοσυστημική προσέγγιση, στο πλαίσιο δημιουργίας ενός καινοτόμου μηχανισμού επιβολής στα πλοία στην ανοικτή θάλασσα.

4.2 Αποτίμηση της Σ.Β.Π.

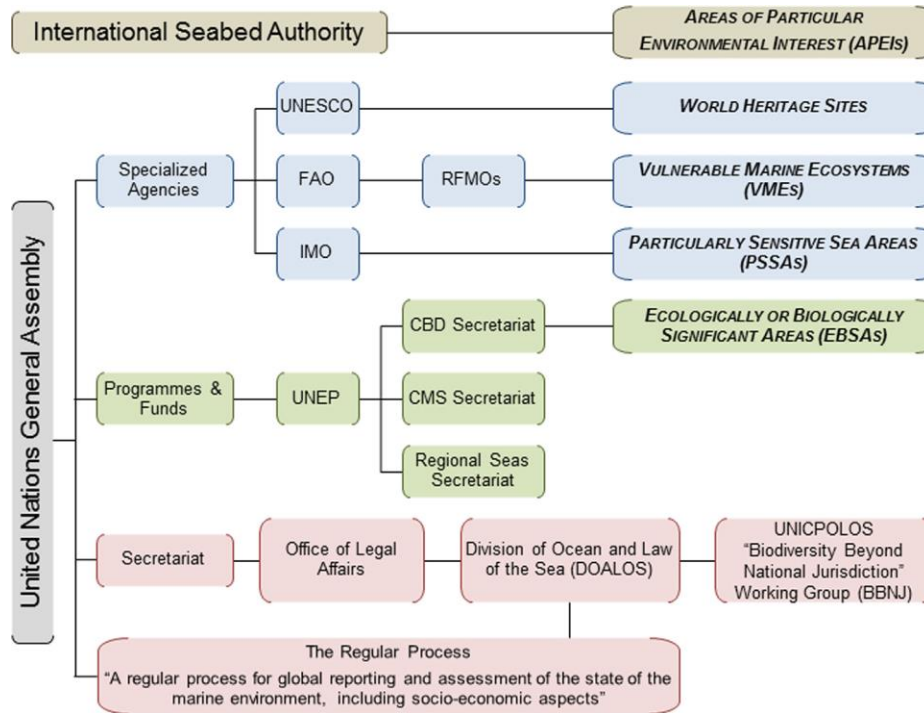
Ενώ η υπογραφή της Σ.Β.Π. αντιμετωπίστηκε αρχικά με ενθουσιασμό από τη διεθνή κοινότητα, ως ένα σπουδαίο βήμα προς το στόχο της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης της βιοποικιλότητας. Αποτελεί μια Σύμβαση Πλαίσιο που φιλοδοξεί να ξεπεράσει τις τομεακές αγκυλώσεις της προστασίας ενδιατημάτων και ειδών, στο γενικότερο πλαίσιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Αποδείχτηκε όμως ανεπαρκής και ανεπιτυχής όσον αφορά τη νομική της ασάφεια των γενικών της αρχών, την έλλειψη σαφούς ορισμού της Αρχής της Προφύλαξης (η οποία ορίστηκε και επαναδιατυπώθηκε ρητά στο Πρωτόκολλο της Ναγκόγια)¹⁷⁴. Η Σ.Β.Π. δεν προβλέπει συγκεκριμένους μηχανισμούς για τη λήψη αποφάσεων για την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στην ανοικτή θάλασσα, απλά επικαλείται το ΔΔΘ.

4.3 Αποτίμηση του παγκόσμιου πλαισίου

Οι διατάξεις της Σ.Δ.Θ. για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και οι περιφερειακές προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ των κρατών παρέχουν τα θεμέλια για την εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., ωστόσο το νομικό καθεστώς της ανοικτής θάλασσας χαρακτηρίζεται κατακερματισμένο και ημιτελές. Τα διάφορα εργαλεία προσφέρουν ποικίλους βαθμούς ενθάρρυνσης για την προστασία περιοχών της ανοικτής θάλασσας και του βαθύ πυθμένα. Τα κριτήρια δημιουργίας EBSA στο πλαίσιο της Σ.Β.Π., PSSA από τον IMO και η διαδικασία VME βάσει των αποφάσεων της Γ.Σ. των Η.Ε. 61/105 και 64/72 αποτελούν ένα ισχυρό σημείο εκκίνησης για τον εντοπισμό σημαντικών χαρακτηριστικών που χρήζουν συνεργατική δράση διατήρησης. Το Δίκαιο της Θάλασσας πρέπει να ξεπεράσει τις παθογένειες του, δηλαδή την απουσία ολοκλήρωσης, τη μη εφαρμοσιμότητά του σε μη Συμβαλλόμενα Μέρη και την έλλειψη ικανότητας επιβολής. Από την άλλη μεριά, τα Π.Π.Θ. είναι ένα καλό παράδειγμα ως προς την υποστήριξη των χωρών μελών τους προς

¹⁷⁴ <https://www.cbd.int/abs/about/>

τον ορισμό αυτών των συνεργειών και την εύρεση αποτελεσματικών τρόπων εφαρμογής των δεικτών του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης 14 για τους ωκεανούς¹⁷⁵. Επίσης αξιοποιούν την προσέγγιση της συνεχούς και συντονισμένης παρακολούθησης και μεταξύ τους και μπορούν να διαδραματίσουν ουσιώδη ρόλο στην προσπάθεια διεθνούς συντονισμένης παρακολούθησης¹⁷⁶.

Υπηρεσίες, Προγράμματα και συναφείς οργανισμοί του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών με σύνολα κριτηρίων για τον ορισμό σημαντικών θαλάσσιων περιοχών που χρήζουν ειδικής διαχείρισης

Πηγή: Dunn DC, et al. *The Convention on Biological Diversity's Ecologically or Biologically Significant Areas: Origins, development, and current status. Mar. Policy (2014),*

Τα θεσμικά κενά που εντοπίστηκαν στο υφιστάμενο πλαίσιο προστασίας της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ. περιλαμβάνουν¹⁷⁷: α) την απουσία συντονιστικών μηχανισμών για διασφάλιση συνεπούς και συνεκτικής εφαρμογής των σύγχρονων εργαλείων διατήρησης (οικοσυστημική

¹⁷⁵ «Διατηρούμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.»

¹⁷⁶ UN Environment (2018). *Global Manual on Ocean Statistics. Towards a definition of indicator methodologies.* Nairobi (Kenya): UN Environment. 46 pp. plus four appendices.

¹⁷⁷ Freestone D., Gjerde K., Rayfuse R., D. VanderZwaag (2008) "Current Legal Developments: International Union for the Conservation of Nature" 23(2) *International Journal of Marine and Coastal Law* 359-363

προσέγγιση, αρχή της προφύλαξης, Ε.Π.Ε., Θ.Χ.Σ. και άλλα μέτρα ανάλογα με την περιοχή) σε όλο το εύρος των ωκεάνιων ανθρώπινων δραστηριοτήτων, β) την περιορισμένη φύση μηχανισμών για τη διασφάλιση της διαφάνειας, για λογοδοσία και για τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων στα καθεστάτα διακυβέρνησης των ωκεανών και γ) την έλλειψη ρυθμίσεων σχετικά με τις αυξανόμενες δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προέρχονται από παραδοσιακές και νέες δραστηριότητες. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτά τα κενά, προτάθηκε μια εργαλειοθήκη λύσεων, που περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη άτυπων συμφωνιών και κανόνων συμπεριφοράς για μη ρυθμισμένες κανονιστικά δραστηριότητες, τον καθορισμό κριτηρίων για εκτίμηση, έλεγχο και αποτίμηση της συμπεριφοράς των κρατών σημαίας, την ενίσχυση των μηχανισμών παρακολούθησης, ελέγχου, συμμόρφωσης και επιβολής, αλλά και τη δημιουργία μηχανισμών για προσωρινή ρύθμιση νέων και αναδύμενων δραστηριοτήτων για τις οποίες εκκρεμεί η εγκαθίδρυση τυπικών ρυθμιστικών μέτρων, μέχρι την υιοθέτηση ενός νέου καθεστώτος που να επαναβεβαιώνει τις αρχές του ΔΔΘ όπως αυτές αποτυπώνονται στη Σ.Δ.Θ..

Το πεδίο εφαρμογής της εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. υπό τις περιφερειακές συμβάσεις και εργαλεία που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο περιορίζεται στους ειδικούς σκοπούς κάθε μεμονωμένης σύμβασης ή οργάνου. Δεν περικλείει την ευρύτερη έννοια της προστασίας των ευάλωτων θαλάσσιων περιοχών, η οποία μπορεί να χαρακτηρίζει ένα δίκτυο Θ.Π.Π. Οι Θ.Π.Π. εκτός εθνικής δικαιοδοσίας βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση από την ακτή και υπό κανενός κράτους την κυριαρχία, οπότε τίθενται δυσκολίες όσον αφορά τη διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχό τους. Πέρα από αυτές τις δυσκολίες πρακτικής φύσης, η διαχείρισή τους απαιτεί λύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, που να στηρίζονται στη διεθνή συνεργασία και συντονισμό. Ένα ζήτημα που προκύπτει είναι ο τρόπος με τον οποίο το ήδη υπάρχον σύμπλεγμα αρμόδιων οργανισμών και αρχών, με τις διαφορετικές εξουσιοδοτήσεις σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο μπορεί να συνεργαστεί αποτελεσματικά και αποδοτικά. Επίσης πρέπει να καλυφθούν τα υπάρχοντα κενά ώστε να διασφαλιστεί ένα διεθνές καθεστώς το οποίο να είναι επιφορτισμένο με τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας στην ανοικτή θάλασσα αλλά και με το δίκαιο και ορθόνομο διαμοιρασμό των ωφελημάτων από τη χρήση θαλάσσιων γενετικών πόρων. Απαιτούνται συνεπώς πρακτικοί μηχανισμοί συνεργασίας και συντονισμού ώστε να επιτευχθεί αποδοτική και αποτελεσματική εφαρμογή των ήδη υπαρχόντων στόχων και στρατηγικών.

Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου οι περιφερειακοί οργανισμοί έχουν τη δικαιοδοσία και έχουν προχωρήσει στην εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., η συνεργασία με τομεακούς οργανισμούς που

είναι αρμόδιοι για την τη διαχείριση της αλιείας , της ναυσιπλοΐας και της εξόρυξης του βυθού στην περιοχή, είναι απαραίτητη ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως η Θ.Π.Π. και να μη μείνει το έργο τους απλά στα χαρτιά, χωρίς πραγματική προστασία, λόγω της απουσίας εξασφάλισης της συμμόρφωσης των μη συμβαλλομένων στην περιφερειακή συμφωνία¹⁷⁸.

4.4 Η πρωτοβουλία της Θάλασσας των Σαργασσών

Η πρωτοβουλία της Θάλασσας των Σαργασσών αποτελεί μια προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας πολυτομεακής Θ.Π.Π. μέσα στο υπάρχον διεθνές νομικό πλαίσιο, δοκιμάζοντας με αυτό τον τρόπο τη χρησιμότητα των υπαρχόντων εργαλείων για την ανάπτυξη μέτρων προστασίας και διατήρησης για σημαντικά οικοσυστήματα της ανοικτής θάλασσας.

Η Θάλασσα των Σαργασσών αποτελεί μια περιοχή του Βόρειου Ατλαντικού, η οποία περιστοιχίζεται από θαλάσσια ρεύματα, με όρια στα δυτικά το Ρεύμα του Κόλπου, στα Βόρεια το Βορειοανατολικό Ρεύμα, στα ανατολικά το Ρεύμα των Καναρίων και στα νότια το Ισημερινό ρεύμα του Βόρειου Ανατολικού. Αποτελεί επομένως τη μοναδική θάλασσα χωρίς όρια στεριάς.¹⁷⁹ Καλύπτει 2 εκ. τετραγωνικά μίλια, ενώ περιέχει ένα μοναδικό ωκεάνιο οικοσύστημα, καθώς σε αυτή ενδημούν πληθώρα ειδών, ενώ επίσης αποτελεί σημαντική περιοχή για τα σημαντικά εμπορικά είδη και απειλούμενα είδη, όπως ο τόνος, οι φάλαινες και οι καρχαρίες¹⁸⁰. Είναι ιδιαιτέρως γνωστή για το φαινόμενο άπνοιας μεγάλης διάρκειας κατά την οποία παρατηρείται η συγκέντρωση τεράστιων ποσοτήτων φυκιών στην έκταση της. Από το 2010, με την καθοδήγηση της Κυβέρνησης των Βερμούδων, η Πρωτοβουλία για τη Θάλασσα των Σαργασσών στοχεύει στην οικοδόμηση ενός δικτύου εταιρών για την παγκόσμια αναγνώριση της σπουδαιότητας της Θάλασσας των Σαργασσών, στην καλύτερη προστασία της θαλάσσιας περιοχής μέσω των υπαρχόντων διεθνών και τομεακών οργανισμών σε συμφωνία με τη Σ.Δ.Θ. και την προτυποποίηση της για παρεπόμενες προσπάθειες προστασίας και διατήρησης σε Π.Ε.Ε.Δ. σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω της Επιτροπής της Θάλασσας των Σαργασσών (Sargasso Sea Commission)¹⁸¹. Το 2012 η Θάλασσα των Σαργασσών

¹⁷⁸ Gjerde, K. & Rulska-Domino, A. (2012). Marine Protected Areas beyond National Jurisdiction: Some Practical Perspectives for Moving Ahead. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 27. 351-373. 10.1163/157180812X633636.

¹⁷⁹ <https://oceanservice.noaa.gov/facts/sargassosea.html>

¹⁸⁰ Freestone, D. (2018). The Limits of Sectoral and Regional Efforts to Designate High Seas Marine Protected Areas. *AJIL Unbound*, 112, 129-133. doi:10.1017/aju.2018.45

¹⁸¹ <http://www.sargassoseacommission.org/about-the-commission>

ορίστηκε ως EBSA υπό τη Σ.Β.Π., και ο NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organisation) προχώρησε σε αναστολή της αλιείας με τράτες βαθέων υδάτων στα θαλάσσια όρη της περιοχής¹⁸². Επίσης η Επιτροπή της Θάλασσας των Σαργασσών τελεί υπό καθεστώς επιτηρητή στην ISA. Μετά από αρκετά χρόνια έργου, αποδεικνύεται ότι το υπάρχον σύστημα διακυβέρνησης των ωκεανών δεν παρέχει επαρκές πλαίσιο προστασίας για τις Π.Ε.Ε.Δ., με βάση τη μελέτη περίπτωσης της Θάλασσας των Σαργασσών, καθώς δεν υπάρχουν ενδείξεις αποτελεσματικής εφαρμογής της οικοσυστημικής προσέγγισης και της αρχής της προφύλαξης. Επίσης, οι περισσότεροι τομεακοί οργανισμοί, όπως ο ΙΜΟ, δε φαίνεται να ακολουθούν την αρχή της προφύλαξης, καθώς για τον ορισμό PSSA's υποδηλώνεται ότι «είναι χρήσιμο να υπάρχουν στοιχεία για την πρόκληση ζημιών από τις διεθνείς δραστηριότητες της ναυσιπλοΐας καθώς και αν αυτές είναι σωρευτικής ή επαναλαμβανόμενης φύσης».

4.5 Προοπτικές για τη δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.

Το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για τη δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. πρέπει:

- i) να αντιμετωπίζει ολιστικά το ζήτημα των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. χωρίς να περιορίζεται σε τομεακές δραστηριότητες με δυνητικά δυσμενείς επιπτώσεις στις Θ.Π.Π., όπως η ναυτιλία, η αλιεία ή η εξόρυξη ·
- ii) να έχει νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα (με τη μορφή πολυμερούς συνθήκης) και να μην περιορίζεται προτρεπτικές προβλέψεις

Δεδομένης της απουσίας ενιαίας συνθήκης που να μπορεί επί του παρόντος να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. σε παγκόσμια βάση, μπορεί να προβλεφθεί η σύνταξη μιας τέτοιας συνθήκης (σύμβαση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.) ως το πιο κατάλληλο βήμα προόδου. Για να λάβει ευρύτερη υποστήριξη, μια τέτοια σύμβαση μπορεί να αποτελέσει προϊόν διαπραγμάτευσης και αρχικού σχεδιασμού ως συνδεδεμένο ή εφαρμοστικό εργαλείο μιας ήδη ισχύουσας και ευρείας αποδοχής σύμβασης, όπως η Σ.Δ.Θ. ή η Σ.Β.Π.. Μια νέα Σύμβαση για Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. δε θα πρέπει να παραβλέπει το καθεστώς των ήδη δημιουργηθείσων Θ.Π.Π. υπό κάποια περιφερειακή

¹⁸² Diz, D. (2016). The Sargasso Sea, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 31(2), 359-370. doi: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341399>

σύμβαση ή καθεστώς, αντιθέτως θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για εισαγωγή τους στο νέο παγκόσμιο δίκτυο υπό τη νέα Σύμβαση.

Ορισμένα στοιχεία που μπορεί να περιέχει μια Σύμβαση για Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. είναι τα εξής:

- έναν κατάλογο ή δίκτυο Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. παγκόσμιας σπουδαιότητας με βάση ορισμένα κριτήρια, όπως η σπουδαιότητα της περιοχής για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, οικοσυστήματα ή ενδιατήματα απειλούμενων ειδών, ειδικό επιστημονικό, αισθητικό, πολιτιστικό ή εκπαιδευτικό ενδιαφέρον μεταξύ άλλων.
- μια διαδικασία για τη συμπερίληψη Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στον κατάλογο/δίκτυο με βάση αποφάσεις των Συμβαλλόμενων Μερών, τα οποία θα αποτελούν τους θεματοφύλακες του κοινού συμφέροντος διατήρησης των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.
- την υιοθέτηση ενός συνόλου μέτρων προστασίας και διατήρησης ανάλογα με την περίπτωση
- ένα παράρτημα όπου προσδιορίζονται κοινά κριτήρια για την επιλογή Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.

Καθώς όλες οι Συνθήκες και Συμβάσεις δημιουργούν δικαιώματα και υποχρεώσεις μόνο για τα Συμβαλλόμενα Μέρη τους, τα συμφωνηθέντα μέτρα προστασίας και διατήρησης στο πλαίσιο της σύμβασης για Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. δε θα είναι εφαρμόσιμα σε πλοία που φέρουν σημαίες κρατών που δεν είναι Συμβαλλόμενα Μέρη της νέας σύμβασης για Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. Από την άλλη μεριά, όλα τα κράτη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις του εθιμικού δικαίου, καθώς και της Σ.Δ.Θ. όσον αφορά την προστασία και διατήρηση σπάνιων ή ευάλωτων οικοσυστημάτων, όπου κι αν βρίσκονται αυτά και να συνεργάζονται προς αυτούς τους σκοπούς¹⁸³.

Το Workshop για τις Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. που διεξήχθη στη Μάλαγα το 2003 μεταξύ IUCN, WCPA και WWF διατύπωσε ορισμένα "πρακτικά βήματα προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός ή περισσότερων Θ.Π.Π. (σε Π.Ε.Ε.Δ.) ως "δοκιμαστικές περιπτώσεις" για την οικοδόμηση σχετικής εμπειρίας όσον αφορά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή τους, καθώς και για την προώθηση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των σχετικών περιφερειακών και διεθνών οργανισμών¹⁸⁴. Επίσης αναγνωρίστηκε το γεγονός ότι η δημιουργία ενός δικτύου Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. συνιστά τεράστια πρόκληση αλλά και ευκαιρία για τη διεθνή κοινότητα, καθώς απαιτείται συνεργασία σε διεθνές επίπεδο αλλά και ύπαρξη στοχευμένων δράσεων σε περιφερειακό επίπεδο με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της διακρατικής και

¹⁸³ Scovazzi, T. (2004). Marine Protected Areas on the High Seas: Some Legal and Policy Considerations, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 19(1), 1-17. doi: <https://doi.org/10.1163/157180804773788646>

¹⁸⁴ Gjerde, K.M. and Breide, C.: 2003, *Towards a Strategy for High Seas Marine Protected Areas: Proceedings of the IUCN, WCPA and WWF Experts Workshop on High Seas Marine Protected Areas, Malaga, Spain*. IUCN, Gland, Switzerland

διαθεσμικής συνεργασίας αποσκοπώντας στη διατήρηση και διαχείριση της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.¹⁸⁵.

Προτάθηκαν τρεις κύριες κατευθύνσεις δράσεων για την υποστήριξη του στόχου διαχείρισης της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.¹⁸⁶: α) η δικτύωση μεταξύ διεθνών και διακυβερνητικών οργανισμών, κυβερνήσεων, επιστημονικής κοινότητας, Μ.Κ.Ο. και του τύπου, β) η διεθνής αναγνώριση της έννοιας των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., αξιοποιώντας τις ευκαιρίες υπογράμμισης της ανάγκης για τη δημιουργία τους, τόσο στο σύστημα του Ο.Η.Ε. όσο και σε διεθνή fora και γ) ο ορισμός των πρώτων Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα (HMPA's - High Seas Marine Protected Areas) οι οποίες λειτουργούν ως μελέτες περιπτώσεων για την οικοδόμηση εμπειρίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε πραγματικές τεχνικές, σχεδιαστικές και εφαρμοστικές συνθήκες.

Ένα σύμφωνο που είναι προϊόν διαπραγμάτευσης και συμφωνίας μεταξύ μερικών κρατών με πολιτική βούληση για κάτι τέτοιο συμβάλλει σημαντικά στην αξιοπιστία της εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., με τη θέσπιση de facto προτύπων και τη θέσπιση κανονιστικών σημείων αναφοράς για παρόμοιες καταστάσεις. Οι Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. αποτελούν μια έννοια που πρέπει να παρουσιαστεί ως μια μικρο-δράση καθοδηγούμενη από ρεαλιστικούς στόχους¹⁸⁷. Η προώθηση της υλοποίησης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. σε μεγάλη κλίμακα, ως ένα παγκόσμιο αντιπροσωπευτικό δίκτυο Θ.Π.Π. προς επίτευξη έως το 2012 αποδείχτηκε μια τρομερά δύσκολη, μη ρεαλιστική και ασαφώς καθορισμένη φιλοδοξία, γεγονός που μπορεί να εξηγήσει τη μη εκπλήρωση αυτού του στόχου.

Όλες οι περιφερειακές πρωτοβουλίες είναι εξέχοντως σημαντικές, ωστόσο είναι δεσμευτικές μόνο για τα μέρη των Συμβάσεων υπό τη σκέπη των οποίων έχουν δημιουργηθεί¹⁸⁸.

¹⁸⁵ Gjerde, K.M. & Breide, C. (2003). Towards a Strategy for High Seas Marine Protected Areas: Proceedings of the IUCN, WCPA and WWF Experts Workshop on High Seas Marine Protected Areas, 15-17 January 2003, Malaga, Spain. IUCN, Gland, Switzerland

¹⁸⁶ XXVI ATCM Information Paper IP-116- IUCN Agenda Item: VI CEP 4g, IUCN: IUCN, WPCA AND wwf high Seas Marine Protected Areas Workshop 15-17 January 2003, Málaga, Spain

¹⁸⁷ Hislop, C. Environmentalist (2007) 27: 119. <https://doi.org/10.1007/s10669-007-9016-9>

¹⁸⁸ Freestone, D. (2018). The Limits of Sectoral and Regional Efforts to Designate High Seas Marine Protected Areas. *AJIL Unbound*, 112, 129-133. doi:10.1017/aju.2018.45

4.6 Ένα νέο Εφαρμοστικό Σύμφωνο για τη Βιοποικιλότητα σε Περιοχές Εκτός Εθνικής Δικαιοδοσίας (B.E.E.Δ.) υπό τη Σ.Δ.Θ.

Η ανάγκη ύπαρξης ενός μηχανισμού για τη θέσπιση νομικά δεσμευτικού δικτύου αντιπροσωπευτικών Θ.Π.Π. καταδεικνύεται από τους Gjerde et al., 2012¹⁸⁹ στο πλαίσιο κάλυψης των νομικών κενών της προστασίας της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στις περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. Ένας νέος διεθνής μόνιμος θεσμός π.χ. μια Αρχή Διακυβέρνησης των Ωκεανών είναι σχεδόν απίθανο να γίνει αποδεκτός από την πλειοψηφία των κρατών, ενώ ένα συγκεντρωτικό, πιο ήπιο σύστημα με προβλέψεις εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. φαίνεται να είναι ικανό να αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά την επίτευξη των στόχων διατήρησης και βιώσιμης χρήσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας¹⁹⁰. Σύμφωνα με το Scovazzi (2013)¹⁹¹, είναι απαραίτητη η παγίωση μιας κοινής αντίληψης και συμφωνίας σε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που δυνητικά θα αποτελέσουν τα βασικά στοιχεία του «πακέτου» για το μελλοντικό παγκόσμιο καθεστώς για τη διατήρηση και την βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ. Στο πακέτο αυτό δυνητικά μπορούν να ενταχθούν δίκτυα Θ.Π.Π., εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η διευθέτηση του ζητήματος των θαλάσσιων γενετικών πόρων, καθώς και η πρόσβαση και κοινή χρήση των ωφελημάτων από τη χρήση αυτών, καθώς και η δημιουργία ικανοτήτων και υποδομής και η μεταφορά τεχνολογίας.

Στην 4η Συνάντηση του Ad Hoc BBNJ Working Group των Ηνωμένων Εθνών το 2011, σχετικά με τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιολογικής ποικιλότητας σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, αναπτύχθηκε από τα Κράτη ένα προσχέδιο με προτάσεις, μεταξύ άλλων τις εξής:

1. την εκκίνηση μιας διαδικασίας από τη Γενική Συνέλευση, με σκοπό τη διασφάλιση αποτελεσματικής αντιμετώπισης των θεμάτων αυτών από το νομικό πλαίσιο για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, μέσω της

¹⁸⁹ Gjerde, K. & Rulska-Domino, A. (2012). Marine Protected Areas beyond National Jurisdiction: Some Practical Perspectives for Moving Ahead. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 27. 351-373. 10.1163/157180812X633636.

¹⁹⁰ Freestone, D. (2018). The Limits of Sectoral and Regional Efforts to Designate High Seas Marine Protected Areas. *AJIL Unbound*, 112, 129-133. doi:10.1017/aju.2018.45

¹⁹¹ Scovazzi T. (2013) Open Questions on the Exploitation of Genetic Resources in Areas Beyond National Jurisdiction Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Vol.107, *International Law in a Multipolar World* (2013), pp. 119-122, Cambridge University Press on behalf of the American Society of International Law

αναγνώρισης των κενών και των μελλοντικών προοπτικών, μέσω της χρήσης των υπαρχόντων οργάνων και της δημιουργίας πολυμερούς συμφωνίας υπό τη Σ.Δ.Θ.

2. Η διαδικασία αυτή μπορεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα της διατήρησης και βιώσιμης χρήσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας αλλά και το ζήτημα του διαμοιρασμού των ωφελημάτων από τη χρήση θαλάσσιων γενετικών πόρων, μέσω μέτρων όπως οι Θ.Π.Π., οι εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οικοδόμηση ικανοτήτων και η μεταφορά της θαλάσσιας τεχνολογίας

Με αυτές τις προτάσεις κατέστη φανερό ότι τα κράτη αναγνώρισαν ότι το παγκόσμιο καθεστώς δεν επαρκεί κι ότι υπάρχει αναγκαιότητα θέσπισης στοχευμένης και προσανατολισμένης προς το αποτέλεσμα διαδικασίας, ενώ η πλειοψηφία των κρατών επίσης αναγνώρισε την αναγκαιότητα δημιουργίας ενός πρωταρχικού μηχανισμού, καθώς ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων σε τομεακούς και περιφερειακούς θεσμούς δε βοηθάει στην αντιμετώπιση διατομεακών προκλήσεων και τη λήψη σωρευτικών δράσεων. Ακόμα και τα κράτη που ήταν επιφυλακτικά, συμφώνησαν ότι υπάρχει ανάγκη για βελτιωμένη συνεργασία και υλοποίηση και έδειξαν ενδιαφέρον να μάθουν περισσότερα για τον προτεινόμενο πρωταρχικό παγκόσμιο μηχανισμό¹⁹².

Πρωταρχικές αρχές που πρέπει να περιέχει ένα Εφαρμοστικό Σύμφωνο¹⁹³

1. Εφαρμογή προσεγγίσεων οικοσυστημικής διαχείρισης και τοποκεντρικών μέτρων
2. Αρχή της προφύλαξης
3. Χρήση της βέλτιστης διαθέσιμης επιστημονικής και τεχνικής πληροφόρησης
4. Προσαρμοζόμενη διαχείριση διατήρησης
5. Βιώσιμη και ορθόνομη χρήση των θαλάσσιων πόρων προς όφελος των σημερινών και μελλοντικών γενεών
6. Εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων
7. Αρχή κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης
8. Ο ρυπαίνων (ή χρήστης) πληρώνει
9. Συμβατότητα και συνοχή με το Διεθνές Δίκαιο
10. Διαφάνεια και λογοδοσία
11. Ειρηνική επίλυση των διαφορών

Μια νέα στρατηγική περιβαλλοντικής διαχείρισης, βασισμένη στο Διεθνές Δίκαιο Περιβάλλοντος και με προσανατολισμό ελαχιστοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων των ανθρώπινων

¹⁹² International Seminar on Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity beyond National Jurisdiction, Bonn, Germany, December 2011, Summary Report

¹⁹³ Hart, S. (2008). Elements of a Possible Implementation Agreement to UNCLOS for the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity in Areas beyond National Jurisdiction. UCN, Gland, Switzerland. x + 21

δραστηριοτήτων στον βυθό μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής οκτώ συστατικά¹⁹⁴: α) περιφερειακή και οικοσυστημική διαχείριση, β) Θ.Π.Π., γ) αρχή της πρόληψης και Βέλτιστες Περιβαλλοντικές Πρακτικές, δ) σωρευτικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ε) συγκρούσεις για τη χρήση των πόρων, στ) συνεργασία με εξωτερικούς συνεργάτες περιβαλλοντικών σπουδών, ζ) θαλάσσια επιστημονική έρευνα, και τέλος η) μηχανισμούς συμμόρφωση, παρακολούθηση και εφαρμογή.

Η επίτευξη ενός αντιπροσωπευτικού δικτύου Θ.Π.Π. ως μέρος του νέου πολυμερούς νομικού συμφώνου υπό τη Σ.Δ.Θ. μπορεί να ευοδωθεί μέσω της χάραξης ενός ευρύτερου πλαισίου για τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ.. Ένα τέτοιο πλαίσιο πρέπει να παρέχει σαφή νομική εντολή για

- ολιστική διαχείριση με βάση την οικοσυστημική προσέγγιση
- εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης
- εγκαθίδρυση συνεκτικών, αποτελεσματικών και αντιπροσωπευτικών δικτύων Θ.Π.Π.
- εφαρμογή μιας ευρείας ποικιλίας τοποκεντρικών (ABMT) και άλλου είδους εργαλείων για να διασφαλιστεί η διατήρηση των ευάλωτων περιοχών και ειδών
- κατάλληλες διαδικασίες αξιολόγησης, διαχείρισης και παρακολούθησης για την αποτροπή σοβαρών δυσμενών συνεπειών και σωρευτικών επιπτώσεων
- ίδρυση, επέκταση και υποστήριξη περιφερειακών συμφωνιών και καθεστώτων διατήρησης τη διασφάλιση παγκόσμιας κάλυψης
- δημιουργία και εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων εφαρμογής και ευθύνης των κρατών σημαίας, όπως μηχανισμοί παρακολούθησης, ελέγχου και επιβολής
- διαφάνεια και λογοδοσία, εναρμόνιση των σχετικών μέτρων διαχείρισης σε παγκόσμιο επίπεδο και παράλειψη των σχετικών περιφερειακών θεσμών και
- πρόσβαση στο δίκαιο και ορθόνομο διαμοιρασμό των ωφελημάτων των θαλάσσιων γενετικών πόρων στις Π.Ε.Ε.Δ.¹⁹⁵

Η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN) προχώρησε σε κάποιες συστάσεις¹⁹⁶ σχετικά με τις απόψεις της για τη συμπερίληψη συγκεκριμένων προβλέψεων σε ένα πιθανό διεθνές

¹⁹⁴ Jaeckel, Aline, An Environmental Management Strategy for the International Seabed Authority? The Legal Basis The International Journal of Marine and Coastal Law, 30, 93-119 (2015), DOI: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341340>

¹⁹⁵ Gjerde, K. & Rulska-Domino, Anna. (2012). Marine Protected Areas beyond National Jurisdiction: Some Practical Perspectives for Moving Ahead. The International Journal of Marine and Coastal Law. 27. 351-373. 10.1163/157180812X633636.

¹⁹⁶ IUCN Recommendations Paper, (2018) Recommendations for the Intergovernmental Conference First Session of the Intergovernmental Conference on an International Legally Binding Instrument Under the United Nations

νομικά δεσμευτικό σύμφωνο για τη Β.Ε.Ε.Δ. υπό τη Σ.Δ.Θ. για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ., οι οποίες συνοψίζονται στα εξής σημεία:

- Διευκόλυνση της πρόσβασης και των αναπτυσσόμενων χωρών στη θαλάσσια έρευνα σχετικά με ζώντες πόρους, ώστε να βελτιωθεί και να ενισχυθεί η τεχνική και επιστημονική πρόοδος τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις ανεπτυγμένες χώρες.
- Συμπερίληψη διαφορετικών τύπων Θ.Π.Π., από αυστηρά προστατευμένα θαλάσσια καταφύγια έως θαλάσσιες περιοχές όπου επιτρέπεται η οικολογικά βιώσιμη χρήση, ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων διατήρησης και ταυτόχρονα να μη σταματήσουν οι δραστηριότητες με χαμηλό οικολογικό αντίκτυπο.
- Χάραξη μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου με παγκόσμιες προτεραιότητες βασισμένες σε επιστημονικά δεδομένα για τη δημιουργία ενός συνεκτικού, αντιπροσωπευτικού και ενοποιημένου δικτύου Θ.Π.Π. για την υποστήριξη της διασύνδεσης και της διατήρησης κρίσιμων οικοσυστημάτων, καθώς και της αύξησης της ανθεκτικότητας έναντι στην κλιματική αλλαγή.
- Εγκαθίδρυση ενός μηχανισμού ή φορέα αρωγής στη συνεργασία, επικοινωνία και συντονισμό σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο ώστε να γεφυρωθούν τα χάσματα και ο κατακερματισμός μεταξύ των διάφορων τρεχουσών πρωτοβουλιών
- Θέσπιση Επιστημονικού και Τεχνικού Σώματος επιφορτισμένο με την καθοδήγηση, αξιολόγηση και παροχή βοήθειας κατά τις διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης σχετικά με τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τις Θ.Π.Π.

Στην Απόφαση 72/249)¹⁹⁷ της 24ης Δεκεμβρίου 2017, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε να συγκαλέσει μια Διακυβερνητική Διάσκεψη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών για να εξετάσει τις συστάσεις της Προπαρασκευαστικής Επιτροπής που συγκροτήθηκε με το ψήφισμα 69/292¹⁹⁸ της 19ης Ιουνίου 2015 σχετικά με τα στοιχεία και να προχωρήσει στην εκπόνηση ενός διεθνούς νομικά δεσμευτικού μέσου στο πλαίσιο της Σ.Δ.Θ. για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ, προκειμένου να αναπτυχθεί το μέσο το συντομότερο δυνατό¹⁹⁹. Η πρώτη από τις τέσσερις διαπραγματευτικές συνόδους έλαβε χώρα από τις 4 έως τις 17 Σεπτεμβρίου 2018, ενώ η δεύτερη και τρίτη αναμένεται να διεξαχθούν εντός του 2019 και η τέταρτη το πρώτο εξάμηνο του 2020.

Convention on the Law of the Sea on Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas Beyond National Jurisdiction, New York, September 04 – 17, 2018

¹⁹⁷ <http://undocs.org/en/a/res/72/249>

¹⁹⁸ <http://undocs.org/en/a/res/69/292>

¹⁹⁹ <https://www.un.org/bbnj/>

Μέρος Γ΄ : Καθεστώς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης Βορειοανατολικού Ατλαντικού: Το καθεστώς της Σύμβασης OSPAR

Κεφάλαιο 5^ο : Καθεστώς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Σύμβασης OSPAR

5.1 Εισαγωγικά

Η περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού εκτείνεται από την ακτή της Γροιλανδίας ανατολικά προς τη Βόρεια Θάλασσα και από τον Βόρειο Πόλο προς τα νότια μέχρι τα Στενά του Γιβραλτάρ. Παρουσιάζει ποικίλα ενδιαιτήματα, από παλιρροιακές λασπώδεις πεδιάδες έως απόκρημνους βράχους, από ρηχές εκβολές ποταμών μέχρι τον βαθύ ωκεάνιο πυθμένα.

Συχνά απαντώμενα οικοσυστήματα αποτελούν τα θαλάσσια δάση, οι βυθοί με θαλάσσια βλάστηση²⁰⁰, οι κοραλλιογενείς ύφαλοι ψυχρών υδάτων. Εκτός από την πλούτο στη θαλάσσια βιοποικιλότητα, η εναέρια περιοχή (το East Atlantic Flyway) αποτελεί μεταναστευτική διαδρομή για εκατομμύρια αποδημητικά πουλιά. Ο βορειοανατολικός Ατλαντικός αποτελεί μία από τις πιο ενδελεχώς μελετημένες θαλάσσιες περιοχές σε παγκόσμιο επίπεδο²⁰¹, καθώς έχουν διεξαχθεί δύο εμπειριστατωμένες αποτιμήσεις της κατάστασής του το 2000 και το 2010. Επίσης, στη θαλάσσια περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού απαντώνται ευρέως κητοειδή, σε ποικιλία οικοτόπων και σε μεγάλους αριθμούς .

Η θαλάσσια περιοχή αντιμετωπίζει απειλές όπως η ρύπανση από χερσαίες, θαλάσσιες και υπεράκτιες εγκαταστάσεις, η υπεραλίευση και υπερκμετάλλευση των ιχθυοποθεμάτων, καθώς και η εξορυκτική δραστηριότητα στον θαλάσσιο βυθό²⁰². Επίσης, από το 1975 έχουν καταβληθεί σημαντικές προσπάθειες ώστε να μειωθούν οι εισροές επικίνδυνων ουσιών και αποβλήτων. Η θαλάσσια περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού είναι πλούσια σε θαλάσσια αγριοπανίδα, όπως κητοειδή και καρχαρίες, καθρεπτόψαρα Ατλαντικού (*Hoplostethus atlanticus*) και άλλα ψάρια βαθέων υδάτων και ευάλωτα θαλάσσια οικοσυστήματα όπως οι κοραλλιογενείς ύφαλοι κρύου νερού,

²⁰⁰ Ως βυθός με θαλάσσια βλάστηση ορίζεται η περιοχή όπου ο θαλάσσιος βυθός χαρακτηρίζεται από επικρατούσα παρουσία φανερογάμων, (ή όπου η βλάστηση αυτή υπήρχε και χρειάζεται επανορθωτική δράση) σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 του Συμβουλίου της Ε.Ε. σχετικά με μέτρα διαχείρισης για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο Θάλασσα, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1626/94 (21/12/2006)

²⁰¹ Simcock, A. & Halpern, B. & Kirubakaran, R. & Hossain, M. & Polette, M. & Smith, E. & Wang, J. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I - Chapter 20. Coastal, Riverine and Atmospheric Inputs from Land.

²⁰² <https://www.unenvironment.org/explore-topics/oceans-seas/what-we-do/working-regional-seas/regional-seas-programmes/north-east>

συσσωματώματα σπόγγων, θαλάσσια όρη και πεδία υδροθερμικών πηγών. Πολλά από τα παραπάνω έχουν χαρακτηριστεί απειλούμενα και με μειούμενο πληθυσμό λόγω της υπεραλίευσης και άλλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων²⁰³.

Η βιοποικιλότητα στο Βόρειο Ατλαντικό έχει υποστηρίξει το διεθνές εμπόριο και την εκμετάλλευση ζώντων πόρων, όπως τα ιχθυαποθέματα για αιώνες. Οι πιέσεις των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, που εντατικοποιήθηκαν και διαφοροποιήθηκαν μέσω της παγκοσμιοποίησης οδήγησαν στην ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών εδώ και δύο αιώνες, γεγονός όμως που έχει οδηγήσει στη μη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας λόγω των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Για ορισμένες επιπτώσεις, όπως η απεξάντληση των αποθεμάτων των φαλαινών, θα απαιτηθούν πολλά χρόνια ώστε να επανέλθει η πρότερη κατάσταση, ακόμα και με την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών και υψηλής συμμόρφωσης²⁰⁴.

Η αλιεία αποτελεί έναν από τους κυριότερους οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή του βορειοανατολικού Ατλαντικού, καθώς τα ιχθυαποθέματα της περιοχής παρέχουν περίπου το 10% της παγκόσμιας ψαριάς. Η υπεραλίευση ορισμένων ιχθυαποθεμάτων τα έχει οδηγήσει πολύ κοντά στο βιολογικό όριο ασφαλείας για εκμετάλλευση. Ένα κλασικό παράδειγμα απειλούμενου πόρου αποτελεί η αλιεία βαθέων υδάτων στο βορειοανατολικό Ατλαντικό, όπου έχουν επέλθει σοβαρές αλλοιώσεις στο οικοσύστημα λόγω της αφαίρεσης των πιο σημαντικών θηρευτών. Τα αλιευτικά είδη βαθέων υδάτων, όπως το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, είναι μακρόβια. Η αναπαραγωγή τους είναι αρκετά αργή και η εκμεταλλεύσιμη απόδοση τους μπορεί να είναι μόνο 1 - 2% ετησίως. Τα αποθέματά τους είναι εξίσου ευάλωτα με τα ενδιαιτήματα και τις κοινότητες των βαθέων υδάτων στα οποία στηρίζονται, όπως τα κοράλλια ψυχρών υδάτων²⁰⁵. Το ICES²⁰⁶ απαντώντας σε αίτημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για παροχή συμβουλών σχετικά με τη διαχείριση της αλιείας βαθέων υδάτων (Νοέμβριος 2000) ζήτησε δραστικές μειώσεις στην αλίευση βαθέων υδάτων, ενώ έθεσε επίσης το ζήτημα αλιευτικού αποκλεισμού περιοχών όπως το Rockall Trough και το Channel Northwest που είχαν αποτελέσει προτάσεις του WWF²⁰⁷ για Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα.

²⁰³ WWF Factsheet September (2010), First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

²⁰⁴ Rice, J. & Arvanitidis, C. & Boicenco, L. & Kasapidis, P. & Mahon, R. & Malone, T. & Montevecchi, W. & Coll Monton, M. & Moretzsohn, F. & Ouellet, P. & Oxenford, H. & Smith, T. & Wes Tunnell, J. & Vanaverbeke, J. & Van Gaever, S. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I – Chapter 36A. North Atlantic Ocean

²⁰⁵ Cripps, S. J. and Christiansen, S., (2001) A strategic approach to protecting areas on the high-seas, WWF Marine Protected Areas on the High Seas – Scientific Requirements and Legal Aspects, Vilm, Germany

²⁰⁶ International Council for the Exploration of the Sea <http://www.ices.dk/Pages/default.aspx>

²⁰⁷ WWF (2000). The Global 200 ecoregions. A user's guide. WWF: Washington, USA. 33pp.

5.2 Σύμβαση OSPAR

Η Σύμβαση OSPAR²⁰⁸ αποτελεί τον μηχανισμό με τον οποίο οι δεκαπέντε κυβερνήσεις των δυτικών ακτών και των λεκανών απορροής της Ευρώπης, μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση, συνεργάζονται για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειοανατολικού Ατλαντικού. Η Σύμβαση OSPAR αποτελεί μία από τις Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών που καλύπτουν τα θαλάσσια ύδατα στο πεδίο εφαρμογής της Ο.Π.Θ.Π. και έχει συμμετάσχει ενεργά στον ορισμό Θ.Π.Π. και στην αξιολόγηση της συνοχής του δικτύου Θ.Π.Π. σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το περιφερειακό καθεστώς της OSPAR αποτελεί ένα ανεξάρτητο πρόγραμμα του Προγράμματος Περιφερειακών Θαλασσών.

Ξεκίνησε το 1972 με τη Σύμβαση του Όσλο κατά του ντάμπινγκ²⁰⁹. Διευρύνθηκε για να καλύψει τη ρύπανση από χερσαίες πηγές και την υπεράκτια βιομηχανία με τη Σύμβαση των Παρισίων²¹⁰ του 1974. Αυτές οι δύο συμβάσεις ενοποιήθηκαν, επικαιροποιήθηκαν και επεκτάθηκαν με τη σύμβαση OSPAR του 1992²¹¹, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1998.

Συμβαλλόμενα Μέρη της είναι το Βέλγιο, η Δανία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισλανδία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Σουηδία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Φινλανδία δεν βρίσκεται στη δυτική ακτή της Ευρώπης, αλλά ορισμένα από τα ποτάμια της εκβάλλουν στη Θάλασσα Μπάρεντς, ενώ επίσης έχει ιστορικά συμμετάσχει σε προσπάθειες για τον έλεγχο της απόρριψης επικίνδυνων αποβλήτων στον Ατλαντικό ωκεανό και τη Βόρεια Θάλασσα. Το Λουξεμβούργο και η Ελβετία είναι συμβαλλόμενα μέρη λόγω της θέσης τους στη λεκάνη απορροής του Ρήνου. Η γεωγραφική έκταση της Σύμβασης OSPAR και οι θαλάσσιες περιοχές της απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη:

²⁰⁸ <https://treaties.un.org/pages/showdetails.aspx?objid=0800000280069bb5>

²⁰⁹ Convention for the Prevention of Marine Pollution by Dumping from Ships and Aircraft (Oslo Convention) <http://sedac.ciesin.org/entri/texts/marine.pollution.dumping.ships.aircraft.1972.html>

²¹⁰ Convention for the prevention of marine pollution from landbased sources (with annexes). Concluded at Paris on 4 June 1974, <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201546/volume-1546-I-26842-English.pdf>

²¹¹ UN Environment (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

- Περιοχή I: Αρκτική θάλασσα
- Περιοχή II: Ευρύτερη Βόρεια Θάλασσα
- Περιοχή III: Κελτική θάλασσα
- Περιοχή IV: Βισκαϊκός κόλπος / Ιβηρική Ακτή
- Περιοχή V: Ευρύτερος Ατλαντικός

Γεωγραφική έκταση της Σύμβασης OSPAR και θαλάσσιες περιοχές της

Πηγή: <https://odims.ospar.org/maps/1134>

Περίπου η μισή έκταση της θαλάσσιας περιοχής OSPAR βρίσκεται εκτός ορίων εθνικής δικαιοδοσίας και συμπεριλαμβάνει έξι από τους δέκα τύπους οικοτόπων που περιγράφονται από τη Σύμβαση, όπως θαλάσσια όρη (seamounts), σχηματισμοί κοραλλιογενών υφάλων (cold water coral reefs), σπογγώδη συσσωματώματα σε μεγάλα βάθη (deep sponge aggregates).

Στόχο της OSPAR αποτελεί η διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των πόρων του, για την επίτευξη του οποίου χρησιμοποιεί τρόπους διασφάλισης της παρακολούθησης και αποτίμησης της ποιοτικής του κατάστασης, όπως η εφαρμογή της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα και τα Οικοσυστήματα (Biodiversity and Ecosystem Strategy) με συνεργασία με το Joint Assessment and Monitoring Program (JAMP)²¹².

Η Σύμβαση OSPAR έχει τις εξής πέντε θεματικές στρατηγικές:

- Στρατηγική για το φαινόμενο του ευτροφισμού
- Στρατηγική για τις επικίνδυνες ουσίες
- Στρατηγική για υπεράκτιες δραστηριότητες

²¹² <https://www.ospar.org/work-areas/cross-cutting-issues/jamp>

- Στρατηγική για τις ραδιενεργές ουσίες
- Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα

Λειτουργούν 5 επιτροπές και διάφορες ομάδες εργασίες προς αντιστοιχία των θεματικών στρατηγικών, ενώ η σύμβαση και οι στρατηγικές της υλοποιούνται μέσω αποφάσεων, νομικά δεσμευτικών για τα Συμβαλλόμενα Μέρη, συστάσεων και άλλων συμφωνιών. Οι αποφάσεις και οι προτάσεις ουσιαστικά χαράσσουν σχέδια δράσης για τα Συμβαλλόμενα Μέρη.

Η Σύμβαση OSPAR περιλαμβάνει τα εξής Παραρτήματα²¹³:

Παράρτημα I: Πρόληψη και εξάλειψη της ρύπανσης από χερσαίες πηγές

Παράρτημα II: Πρόληψη και εξάλειψη της ρύπανσης από απόρριψη ή αποτέφρωση

Παράρτημα III: Πρόληψη και εξάλειψη της ρύπανσης από υπεράκτιες πηγές

Παράρτημα IV: Αξιολόγηση της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος

Παράρτημα V : για την προστασία και διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας²¹⁴ της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR.

Το Παράρτημα V της Σύμβασης²¹⁵ που υιοθετήθηκε το 1998 προβλέπει ότι τα Συμβαλλόμενα Μέρη είναι αρμόδια για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την προστασία και διατήρηση των οικοσυστημάτων έναντι των δυσμενών επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της βιολογικής ποικιλότητας της θαλάσσιας περιοχής καθώς και για τη συνεργασία στην υιοθέτηση μέτρων και προγραμμάτων. Η σχεδίαση προγραμμάτων και μέτρων για τον έλεγχο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τα κριτήρια του προσαρτήματος 3, μεταφράζεται ως το καθήκον της Επιτροπής «να αναπτύσσει μέσα, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, για τη δημιουργία μέτρων προστασίας, διατήρησης, αποκατάστασης ή προφύλαξης σχετικά με συγκεκριμένες περιοχές ή με συγκεκριμένα είδη και ενδιαίτηματα». Η δικαιοδοσία της OSPAR είναι αρκετά ευρεία όσον αφορά τον προσδιορισμό και την εκτίμηση συγκεκριμένων περιοχών στη θαλάσσια περιοχή της που χρήζουν προστασίας. Αποτελεί έτσι έναν από τους λίγους διεθνείς οργανισμούς με δικαιοδοσία εγκαθίδρυσης μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε Π.Ε.Ε.Δ. λαμβάνοντας υπόψη τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τα σωρευτικά τους αποτελέσματα, με βάση την οικοσυστημική προσέγγιση (ενδεικτικά μέσω της εκτίμησης της

²¹³ <https://www.ospar.org/convention/text>

²¹⁴ Οι όροι «Βιοποικιλότητα», «Οικοσύστημα» και «Ενδιαίτημα» χρησιμοποιούνται με την έννοια της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα του 1992

²¹⁵ Κείμενο διαθέσιμο στο: https://www.ospar.org/site/assets/files/1169/pages_from_ospar_convention_a5.pdf

περιβαλλοντικής κατάστασης και τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών που χρήζουν προστασίας)²¹⁶.

5.3 Επιτροπή OSPAR

Το σώμα λήψης αποφάσεων του περιφερειακού καθεστώτος είναι η Επιτροπή OSPAR η οποία συνέρχεται κάθε χρόνο σχετικά με τις πτυχές του προγράμματος εργασίας της Περιβαλλοντικής Στρατηγικής του Βορειοανατολικού Ατλαντικού - North East Atlantic Environment Strategy (NEAES). Μέσω της υιοθέτησης αποφάσεων, νομικά δεσμευτικών για τα Συμβαλλόμενα Μέρη της OSPAR, αλλά και συστάσεων ή άλλων συμφωνιών, προωθείται το εφαρμοστικό έργο της Σύμβασης²¹⁷. Μέσω των αποφάσεων και των συστάσεων, καθορίζονται οι δράσεις που αναλαμβάνουν τα Συμβαλλόμενα Μέρη, ενώ τις δράσεις αυτές πλαισιώνουν μέτρα σχετικά με θέματα ζωτικής σημασίας, κοινά προγράμματα παρακολούθησης και συλλογής πληροφοριών, κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής προγραμμάτων και μέτρων και δράσεις που αναλαμβάνει η Επιτροπή OSPAR εκ μέρους των Συμβαλλόμενων Μερών.

Η Επιτροπή OSPAR λειτουργεί υπό την ομπρέλα του διεθνούς εθιμικού δικαίου, όπως αυτό έχει κωδικοποιηθεί στη Σ.Δ.Θ. του 1982, ειδικότερα στο Δωδέκατο Μέρος και στο Άρθρο 197 σχετικά με τη διεθνή και περιφερειακή συνεργασία για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τα δικαιώματα δικαιοδοσίας και οι ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας αναγνωρίζονται από την OSPAR, όπως και η τήρηση ορισμένων αρχών²¹⁸ από τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης, προκειμένου να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους:

- Η αρχή της προφύλαξης, σύμφωνα με την οποία προληπτικά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται σε περίπτωση που ευσταθούν σοβαροί λόγοι ανησυχίας για πρόκληση ζημίας στην ανθρώπινη υγεία, σε ζώντες πόρους και θαλάσσια οικοσυστήματα, ακόμα και σε περίπτωση έλλειψης απόδειξης αιτιώδους σχέσης ή επιστημονικών αποδείξεων²¹⁹. Η έλλειψη αυτή δεν πρέπει να προκαλεί αναβολή δράσης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Η αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει: η αρχή απαιτεί η ανάληψη του κόστους πρόληψης της ρύπανσης, καθώς και των μέτρων ελέγχου και μείωσης της να καλύπτονται από τον ρυπαίνοντα²²⁰.

²¹⁶ UN Environment (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

²¹⁷ UN Environment (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

²¹⁸ <https://www.ospar.org/about/principles>

²¹⁹ <https://www.ospar.org/about/principles/precautionary-principle>

²²⁰ <https://www.ospar.org/about/principles/polluter-pays-principle>

- Βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και βέλτιστη περιβαλλοντική πρακτική: ορίζονται αντίστοιχα σύμφωνα με το Παράρτημα I της Σύμβασης OSPAR ως «το πιο πρόσφατο και σύγχρονο στάδιο ανάπτυξης των λειτουργικών διαδικασιών, εγκαταστάσεων ή μεθόδων που υποδεικνύουν την πρακτική καταλληλότητα ενός συγκεκριμένου μέτρου για τον περιορισμό των απεκκρίσεων, των εκπομπών και των αποβλήτων» και «η εφαρμογή του πιο κατάλληλου συνδυασμού μέτρων και στρατηγικών περιβαλλοντικού ελέγχου»²²¹.

Η υποχρέωση για τήρηση και εφαρμογή των παραπάνω αρχών υποστηρίζεται στο πλαίσιο της οικοσυστημικής προσέγγισης, η οποία αποτελεί την καθοδηγητική προσέγγιση για την ολοκληρωμένη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Βασική στρατηγική κατεύθυνση της Επιτροπής OSPAR είναι η εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης μέσω ενός συνεχούς κύκλου βημάτων για:

- (i) τον καθορισμό και συντονισμό των οικολογικών στόχων και συναφών στόχων και δεικτών,
- (ii) συνεχή διαχείριση και
- (iii) τακτική επικαιροποίηση γνώσεων, έρευνας και συμβουλών σχετικά με τα οικοσυστήματα.

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη της OSPAR που είναι κράτη μέλη της ΕΕ έχουν συμφωνήσει ότι η Επιτροπή OSPAR είναι η κύρια πλατφόρμα συντονισμού του έργου τους για την εφαρμογή της θαλάσσιας στρατηγικής της ΕΕ στα πλαίσια της Ο.Π.Θ.Π.(MSFD) στο Βορειοανατολικό Ατλαντικό.

Τα ουσιαστικά περιβαλλοντικά ζητήματα προτεραιότητας καλύπτονται από τις βασικές προτεραιότητες της OSPAR. Η επιλογή τους βασίζεται επίσης στην ανάλυση και αξιολόγηση της γνώμης των ενδιαφερομένων μερών, λαμβάνοντας υπόψη τη συνάφεια για την εφαρμογή της Ο.Π.Θ.Π..

Αυτά τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι:

- η βιοποικιλότητα.
- τα θαλάσσια απόβλητα
- οι επιπτώσεις της ναυτιλίας και των υπεράκτιων βιομηχανιών, ιδίως του υποβρύχιου θορύβου.

Η OSPAR ενσωματώνει ορισμένους δείκτες για την εκτίμηση της περιβαλλοντικής κατάστασης της περιοχής, οι οποίοι είναι σύμφωνοι με την Οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική της Ε.Ε. όπως ο ευτροφισμός και η αλιεία²²².

Οι προσπάθειες επίτευξης βιωσιμότητας υποβοηθούνται σε μεγάλο βαθμό από τις συντονισμένες διεθνείς προσπάθειες παροχής επιστημονικής και τεχνικής πληροφόρησης για την κατάσταση και

²²¹ <https://www.ospar.org/convention/text>

²²² Mee, L, Cooper, P, Kannen, A, Gilbert, AJ & O'Higgins, T (2015), 'Sustaining Europe's seas as coupled social ecological systems' Ecology and Society, vol. 20, no. 1, 1. <https://doi.org/10.5751/ES-07143-200101>

τις τάσεις της βιοποικιλότητας, αλλά και για τις απειλές για τη βιώσιμη χρήση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι περιοδικές Αναφορές ποιοτικής κατάστασης (Quality Status Reports – QSRs) της Επιτροπής OSPAR, οι οποίες προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με δείκτες του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της αντίστοιχης βιοποικιλότητας, και οι οποίες θέτουν τα θεμέλια για τη χάραξη μέτρων διαχείρισης και πολιτικής για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης στη θαλάσσια περιοχή του βορειοανατολικού Ατλαντικού (π.χ. QSR 2010)²²³

5.4 Δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR

Η στρατηγική της OSPAR για τη Βιολογική Ποικιλότητα και τα Οικοσυστήματα προβλέπει ότι η Επιτροπή OSPAR ορίζει ποια είδη και ενδιαίτηματα χρήζουν προστασίας. Ο κατάλογος αυτός συμπληρώνει το έργο του Παραρτήματος V της Σύμβασης, σχετικά με την “Προστασία και Διατήρηση των Οικοσυστημάτων και της Βιολογικής ποικιλότητας στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR”. Η κατάρτιση του καταλόγου έχει βασιστεί σε προτάσεις των Συμβαλλόμενων Μερών και παρατηρητών που κατατέθηκαν στην Επιτροπή, ενώ οι πληροφορίες για τις προτάσεις αυτές εξετάστηκαν από την Επιτροπή καθώς και από το ICES. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη οφείλουν να λάβουν υπόψη άλλες διεθνείς συμφωνίες και συμβάσεις και τα προβλεπόμενα από αυτές μέτρα, όπως οι Οδηγίες 92/43/EEC για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και 79/409/EEC για τη διατήρηση των πτηνών, και μέτρα υπό τη Σύμβαση της Βέρνης και τη Σύμβαση της Βόννης (συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών της συμφωνιών) καθώς και τη Σύμβαση Ραμσάρ, στο βαθμό που δεσμεύονται από αυτές.

Η Επιτροπή OSPAR ορίζει ως Θ.Π.Π. «μια περιοχή εντός της θαλάσσιας περιοχής για την οποία έχουν θεσπιστεί μέτρα προστασίας, συντήρησης, αποκατάστασης ή πρόληψης, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, για το σκοπό προστασίας και διατήρησης ειδών, οικοτόπων, οικοσυστημάτων ή οικολογικών διεργασιών του θαλάσσιου περιβάλλοντος.»²²⁴

Η υπουργική Διάσκεψη του 2003 υιοθέτησε τη Σύσταση 2003/3²²⁵ με στόχο την εγκαθίδρυση ενός οικολογικά συνεκτικού δικτύου καλά διαχειριζόμενων Θ.Π.Π. στο βορειοανατολικό Ατλαντικό μέχρι το 2010. Στην υπουργική δήλωση του 2003, η Επιτροπή OSPAR συμφώνησε στον ορισμό ενός πρώτου συνόλου Θ.Π.Π. έως το 2006 και στον εντοπισμό των κενών στην ολοκλήρωση μέχρι

²²³ OSPAR Commission (2010). OSPAR Quality Status Report 2010 (including regional assessments). Available at <http://qsr2010.ospar.org/en/ch01.html>.

²²⁴ OSPAR Commission (2003) Recommendation 2003/3 on a Network of Marine Protected Areas

²²⁵ OSPAR Commission (2003) Recommendation 2003/3 on a Network of Marine Protected Areas

το 2010 ενός κοινού δικτύου καλά διαχειριζόμενων Θ.Π.Π., το οποίο, μαζί με τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, είναι οικολογικά συνεκτικό.

Στόχοι του δικτύου Θ.Π.Π. της OSPAR και των επιμέρους Θ.Π.Π. που το απαρτίζουν θα είναι:

- η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση ειδών, οικοτόπων και οικολογικών διεργασιών που έχουν δυσμενώς επηρεαστεί από ανθρώπινες δραστηριότητες
- η ανάσχεση της υποβάθμισης και της ζημίας σε είδη, οικοτόπους και οικολογικές διεργασίες, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης
- η προστασία και διατήρηση περιοχών που αντιπροσωπεύουν βέλτιστα την ποικιλομορφία των ειδών, των οικοτόπων και των οικολογικών διεργασιών στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR.

Το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διασυνδέσεις μεταξύ των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και την εξάρτηση ορισμένων ειδών και οικοτόπων σε συγκεκριμένες διεργασίες που λαμβάνουν χώρα εκτός των οριζόμενων Θ.Π.Π.. Το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR πρέπει να αποτελεί ένα οικολογικά συνεκτικό δίκτυο καλά διαχειριζόμενων Θ.Π.Π.²²⁶.

5.4.1. Η διαδικασία ορισμού και επιλογής Θ.Π.Π.

1ο βήμα: Ορισμός πιθανών περιοχών

2ο βήμα: Ιεράρχηση περιοχών για ορισμό

3ο βήμα: Χρήση των κριτηρίων για επίτευξη των στόχων του δικτύου Θ.Π.Π. της OSPAR

Οικολογικά κριτήρια: Μια περιοχή πληροί τις προϋποθέσεις για ένταξη στο δίκτυο εάν απαντώνται σε αυτή ορισμένα (όχι απαραίτητα όλα) από τα ακόλουθα κριτήρια

1. Απειλούμενα ή επαπειλούμενα είδη και οικοτόποι
2. Σημαντικά είδη και οικοτόποι
3. Οικολογική σπουδαιότητα
4. Υψηλός βαθμός φυσικής βιολογικής ποικιλομορφίας
5. Αντιπροσωπευτικότητα
6. Ευαισθησία

²²⁶ OSPAR Commission, (2003) Meeting of the OSPAR Commission (OSPAR) BREMEN: 23 - 27 JUNE 2003 Guidelines for the Identification and Selection of Marine Protected Areas in the OSPAR Maritime Area (Reference number: 2003-17) διαθέσιμο στο: http://jncc.defra.gov.uk/pdf/OSPAR_03-17e_GuidelinesIdentificationMPA.pdf

7. Φυσικότητα

Πρακτικά κριτήρια

1. Μέγεθος
2. Δυνατότητες αποκατάστασης
3. Βαθμός αποδοχής από τα ενδιαφερόμενα μέρη
4. Δυνατότητα επιτυχούς εφαρμογής των μέτρων διαχείρισης
5. Πιθανή ζημία στην περιοχή από ανθρώπινες δραστηριότητες
6. Επιστημονική αξία

Η Επιτροπή OSPAR δεσμεύτηκε²²⁷ προς τον στόχο της εφαρμογής της οικοσυστημικής προσέγγισης για τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και ειδικότερα όσον αφορά τις Θ.Π.Π. να ενδυναμώσει το δίκτυο Θ.Π.Π. της, αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά τους στη διατήρηση της οικοσυστημικής ακεραιότητας και ανθεκτικότητας έναντι των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της οξίνισης των ωκεανών.

Κύριοι στόχοι της στρατηγικής της OSPAR για τη δεκαετία 2010-2020 είναι η επίτευξη δικτύου Θ.Π.Π. το οποίο:

- μέχρι το 2012 είναι οικολογικά συνεκτικό, περιλαμβάνει περιοχές αντιπροσωπευτικές όλων των βιογεωγραφικών περιοχών της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR και είναι σύμφωνο με τον στόχο της Σ.Β.Π. για αποτελεσματική διαχείριση θαλάσσιων και παράκτιων οικολογικών περιοχών (Παράρτημα IV της UNEP/CBD/COP/DEC/VIII/15, στόχος 1.1)
- μέχρι το 2016 είναι καλά διαχειριζόμενο, δηλαδή για τις Θ.Π.Π. που έχουν οριστεί μέχρι το 2012, να έχουν εφαρμοστεί συνεκτικά μέτρα διαχείρισης και να υπάρχει ενεργή συνεργασία με αρμόδιες αρχές με εξουσιοδότηση στην περιοχή.

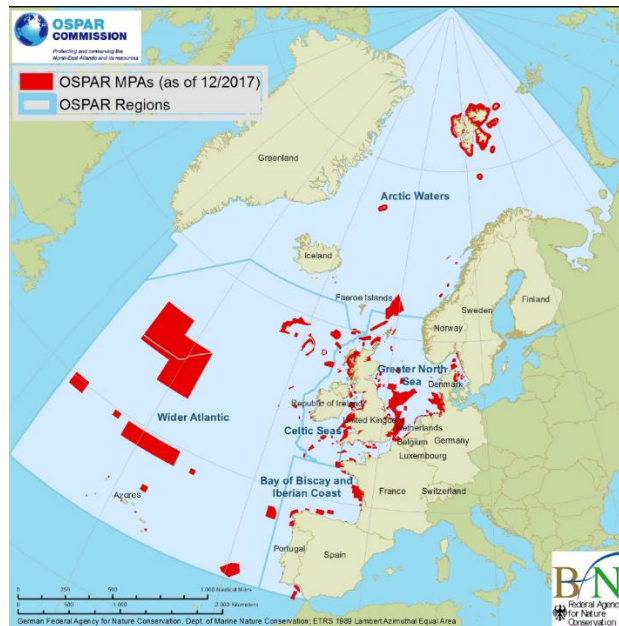
Ειδικότερα για την επίτευξη του στόχου οικολογικής συνοχής, κρίνεται απαραίτητη:

- η αναγνώριση επιπλέον περιοχών σε Π.Ε.Ε.Δ. που μπορούν δυνητικά να αποτελέσουν τμήμα του δικτύου (OSPAR Recommendation 2003/3)
- σύμφωνα με τη Σ.Δ.Θ. και σε συνεργασία με τους σχετικούς αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς, η ανάπτυξη και εφαρμογή του πλαισίου διαχείρισης για τις ήδη υπάρχουσες Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. και η εκτίμηση του βαθμού στον οποίο τυχόν νέες προτεινόμενες περιοχές μπορούν να λάβουν παρόμοιας προστασίας αλλά και ενσωμάτωσης στο υπάρχον δίκτυο

²²⁷ OSPAR Agreement 2010-3 (2010) The North-East Atlantic Environment Strategy of the OSPAR Commission for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic 2010–2020

Η οικολογική συνοχή του δικτύου OSPAR μπορεί να εκτιμηθεί με τα γενικά κριτήρια της επάρκειας/βιωσιμότητας, αντιπροσωπευτικότητας, αναπαραγωγής και συνδεσιμότητας²²⁸.

Επιπλέον, τα σχέδια διαχείρισης είναι πολύτιμα ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του δικτύου, ενώ πρέπει να αναφέρονται τα επιμέρους μέτρα διαχείρισης που πρόκειται να εφαρμοστούν, οι ανθρώπινες δραστηριότητες και οι πιθανές τους επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Επίσης πρέπει να συμπεριλαμβάνουν την ισχύουσα διεθνή, ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία (για τις Θ.Π.Π. εντός εθνικής δικαιοδοσίας). Η αποτελεσματικότητα των μέτρων διαχείρισης πρέπει να αποτιμάται τακτικά και το σχέδιο διαχείρισης μπορεί να αναπροσαρμόζεται όπου είναι αναγκαίο. Η ανάπτυξη του πρέπει να γίνεται κατόπιν ενεργούς συμμετοχής των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών από τα αρχικά στάδια. Στις οδηγίες²²⁹ επίσης περιλαμβάνεται μια ενδεικτική λίστα ανθρώπινων δραστηριοτήτων και δυνητικών επιπτώσεων, καθώς και πρότυπο για τη σύνταξη του σχεδίου διαχείρισης.

Το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR το 2017

Πηγή: OSPAR Commission (2017) Status of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2017

²²⁸ OSPAR Commission (2008) A matrix approach to assessing the ecological coherence of the OSPAR MPA network

²²⁹ OSPAR Commission (2003). Guidelines for the Management of Marine Protected Areas in the OSPAR Maritime Area. Reference Number: 2003-18. Available at http://www.ospar.org/documents/DBASE/DECRECS/Agreements/03-18e_MPA%20management%20guidance.doc.

Το Δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR συνεχίζει να αναπτύσσεται και μέχρι το τέλος του 2017 αριθμούσε 465 Θ.Π.Π., συνολικής επιφάνειας 858.890 τ.χλμ ή 6.3% της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR.

5.4.2 Ορισμός Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ υπό το καθεστώς της Σύμβασης OSPAR

Η Επιτροπή OSPAR έχει ως αρμοδιότητες την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος μέσω της ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του κοινού, της δόμησης της γνώσης, της θαλάσσιας επιστήμης, τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των στρατηγικών περιβαλλοντικών εκτιμήσεων. Από το 2000 και έπειτα, η επιτροπή OSPAR προσυπογράφει σημαντικές δεσμεύσεις για την προστασία της υπεράκτιας θαλάσσιας βιοποικιλότητας με την εγκαθίδρυση δικτύου Θ.Π.Π. Ενώ τα Συμβαλλόμενα Μέρη της OSPAR ενθαρρύνθηκαν στον ορισμό περιοχών εντός των χωρικών τους υδάτων και Α.Ο.Ζ. σε αυτό το δίκτυο, το ζήτημα ενίσχυσης αυτών των προσταθειών με την προσθήκη Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα εξαρτάται συνολικά από το καθεστώς της OSPAR²³⁰. Βασισμένα στην οικοσυστημική προσέγγιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης OSPAR υιοθετούν μέτρα για την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας τα οποία περιλαμβάνουν τη δημιουργία Θ.Π.Π. Οι περιοχές με το μεγαλύτερο οικολογικό ρίσκο τίθενται στο επίκεντρο καθώς απαιτούν ενισχυμένα μέτρα προστασίας. Ο οικολογικός πλούτος αυτών των περιοχών συνήθως συνδυάζεται από ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά όπως ωκεανικές ράχες και θαλάσσιους ορεινούς όγκους. Παρατηρείται μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων, που μπορεί να περιλαμβάνουν απειλούμενα ή με μειούμενο πληθυσμό είδη και οικοτόπους, να ποικίλλουν από κοραλλιογενείς υφάλους σε περιοχές με μεγάλα θαλάσσια θηλαστικά, όπως επίσης καρχαρίες βαθέων υδάτων και θαλασσοπούλια. Επτά Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα με βάση αυτά τα κριτήρια δημιουργήθηκαν μεταξύ 2010 και 2012 στην περιοχή OSPAR²³¹.

Η Επιτροπή OSPAR έχει προτείνει την ενδυνάμωση της προστασίας των υδροθερμικών πεδίων και πηγών που βρίσκονται σε ωκεάνιες ράχες ως απειλούμενα και μειούμενα ενδιαίτηματα ώστε να αποκατασταθεί ο αριθμός των ενδιαιτημάτων, να βελτιωθεί η κατάστασή τους και να

²³⁰ WWF Factsheet September (2010), First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

²³¹ OSPAR Commission (2012) Information Document Marine Protected Areas in the High Seas in the North-East Atlantic

διασφαλιστεί η αποτελεσματική διατήρηση, ειδικά στην Περιοχή V της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR²³²

Οι εξελίξεις στη διαδικασία ορισμού Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ στο καθεστώς OSPAR ξεκίνησαν από τη συλλογή επιστημονικών δεδομένων και πληροφοριών το 2005, τη μετέπειτα αναγνώριση δυνητικών Θ.Π.Π. εκτός εθνικής δικαιοδοσίας και την προετοιμασία των προτάσεων για την εγκαθίδρυσή τους (2008). Η πρώτη Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. προτάθηκε, υπό την αιγίδα της OSPAR, από την Πορτογαλία το 2006 (Rainbow, που βρίσκεται στην υφαλοκρηπίδα της Πορτογαλίας πέρα από την Α.Ο.Ζ. της) και αποτέλεσε μια άνευ προηγουμένου επέκταση της δικαιοδοσίας ενός κράτους στην ανοικτή θάλασσα²³³.

Το 2009, οι ομάδες εργασίας και οι επιτροπές της OSPAR, καθώς και το ICES, επεξεργάστηκαν τις προτάσεις αυτές ενώ τέθηκαν και στόχοι διατήρησης για τις προταθείσες Θ.Π.Π. οι οποίες εγκρίθηκαν από την Επιτροπή, η οποία λίγο αργότερα ενέκρινε έξι πιθανές Θ.Π.Π.. Το 2010, έπειτα από τις νομικές συμβουλές της ομάδας νομικών της OSPAR (OSPAR Group of Jurists) και από πολιτικές διαπραγματεύσεις, επήλθε η τελική συμφωνία στο Υπουργικό Συμβούλιο της OSPAR του 2010 στο Μπέργκεν της Νορβηγίας. Το Υπουργικό Συμβούλιο της OSPAR το 2010 υιοθέτησε τις αποφάσεις για την εγκαθίδρυση έξι Θ.Π.Π. σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας καθώς και τις προτάσεις για τη διαχείρισή τους, οι οποίες είναι εφαρμόσιμες μόνο σε Συμβαλλόμενα Μέρη της OSPAR, σε συμμόρφωση προς τις περιορισμένες αρμοδιότητες της Επιτροπής OSPAR. Επομένως ζητούμενο για τη διαχείριση αυτών των Θ.Π.Π. είναι η συνεργασία και η σύμπραξη με άλλες αρμόδιες αρχές σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, όπως η NEAFC, η ISA, ο IMO. Ήδη από το 2006, προτάθηκε η πρώτη Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. υπό την αιγίδα της OSPAR, από την Πορτογαλία το 2006 (Rainbow, πέρα από την Α.Ο.Ζ. της) η οποία αποτέλεσε μια άνευ προηγουμένου επέκταση της δικαιοδοσίας ενός κράτους στην ανοικτή θάλασσα²³⁴.

²³² OSPAR Commission (2014). OSPAR 14/21/1 Annex 16. OSPAR Recommendation 2014/11 on furthering the protection and conservation of hydrothermal vents/fields occurring on oceanic ridges in Region V of the OSPAR maritime area. 6pp. OSPAR Commission.

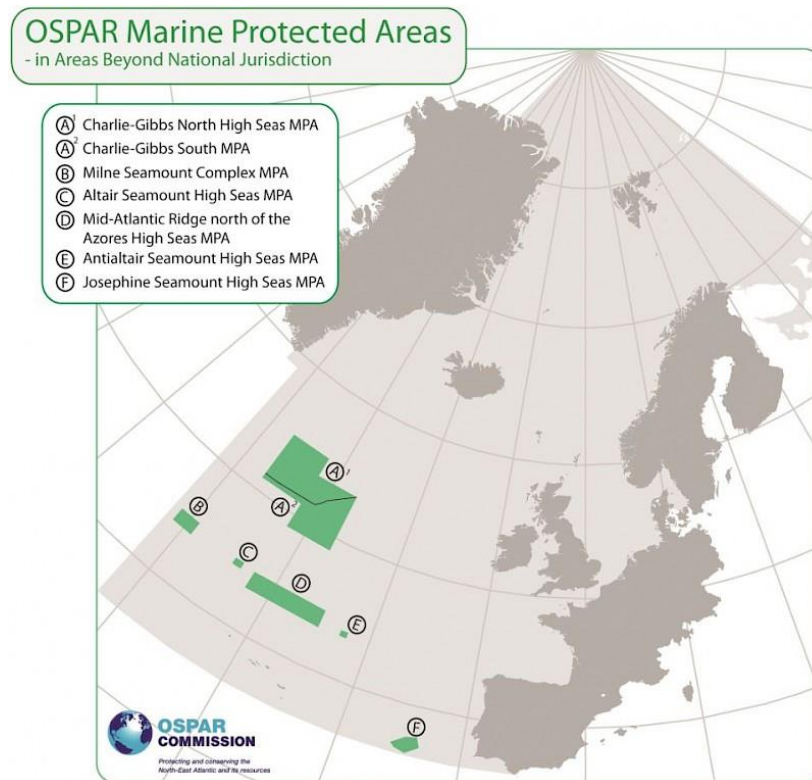
²³³ Ribeiro M.C. (2010) The 'Rainbow': the first national marine protected area proposed under the high seas. Int J Marine Coast Law 25:183–207

²³⁴ Ribeiro M.C. (2010) The 'Rainbow': the first national marine protected area proposed under the high seas. Int J Marine Coast Law 25:183–207

5.5 Το Δίκτυο Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR

Το δίκτυο Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR αριθμεί σήμερα επτά περιοχές²³⁵:

- A. Milne MPA (2010)
- B. Charlie Gibbs South MPA (2010)
- C. Altair High Seas MPA (2010)
- D. Antialtair High Seas MPA (2010)
- E. Josephine Seamount High Seas MPA (2010)
- F. Mid Atlantic Ridge North of the Azores High Seas MPA (2010)
- G. Charlie Gibbs North High Seas MPA (2012)

Γεωγραφική απεικόνιση των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. υπό το καθεστώς της OSPAR

Πηγή: <https://www.ospar.org/work-areas/bdc/marine-protected-areas/mpas-in-areas-beyond-national-jurisdiction>

²³⁵ <https://www.ospar.org/work-areas/bdc/marine-protected-areas/mpas-in-areas-beyond-national-jurisdiction>

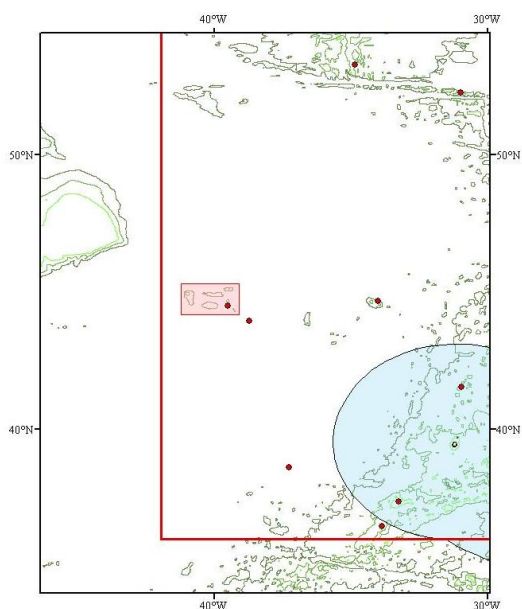
Όσον αφορά τις (Α) και (Β), η υδάτινη στήλη και ο πυθμένας έχουν οριστεί μέσω συλλογικής δράσης υπό την Επιτροπή OSPAR. Όσον αφορά τις (C), (D), (E) και (F), η υδάτινη στήλη έχει οριστεί ως Θ.Π.Π. μέσω συλλογικής δράσης υπό την Επιτροπή OSPAR, καθώς βρίσκονται σε περιοχή όπου έχει γίνει αίτημα για επέκταση της υφαλοκρηπίδας από την Πορτογαλία στην Επιτροπή για τα Όρια της Υφαλοκρηπίδας των Ηνωμένων Εθνών (Commission on the Limits of the Continental Shelf of the United Nations). Καλύπτουν την υδάτινη στήλη και το βυθό, ενώ η ευθύνη διαχείρισης αυτών των δύο εμπίπτει στην OSPAR και την Πορτογαλία αντίστοιχα. Τέλος, για την (G) ο ορισμός της ως Θ.Π.Π. υπό την OSPAR αφορά μόνο την υδάτινη στήλη, κατόπιν αιτήματος της Ισλανδίας.

Οι αποφάσεις πραγματεύονται τον στόχο και τη γεωγραφική περιοχή κάθε Θ.Π.Π., ενώ συμπληρώνονται από νομικά μη δεσμευτικές συστάσεις σχετικές με τη διαχείρισή τους²³⁶. Οι συστάσεις αυτές σκιαγραφούν στόχους διατήρησης, γενικούς και ειδικούς, με σκοπό την καθοδήγηση των συμβαλλόμενων μερών στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων. Οι συστάσεις προβλέπουν επίσης την ευαισθητοποίηση και την πληροφόρηση του κοινού σχετικά με τους στόχους των Θ.Π.Π. και τη βιοποικιλότητα και τις δυσμενείς επιπτώσεις σε αυτή. Εντός των Θ.Π.Π., τα συμβαλλόμενα μέρη ενθαρρύνονται στη διεξαγωγή θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας, ενώ απαιτείται η ενημέρωση της Γραμματείας OSPAR σχετικά με τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων στις Θ.Π.Π. ή εκτός αυτών με δυνητικά σημαντικές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα των Θ.Π.Π.. Η διεξαγωγή εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι απαραίτητη σε περιπτώσεις δυνητικών συγκρούσεων μεταξύ των νέων δραστηριοτήτων και των στόχων διατήρησης των Θ.Π.Π.. Τέλος, τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να συνεργάζονται με άλλους φορείς και διεθνείς οργανισμούς ώστε να εκπληρωθούν οι στόχοι των Θ.Π.Π..

Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένα στοιχεία για κάθε προαναφερθείσα Θ.Π.Π., όπως η γεωγραφική της απεικόνιση και οι εξειδικευμένοι στόχοι διατήρησης των κρίσιμων ειδών και ενδιαιτημάτων της εκάστοτε Θ.Π.Π. καθώς και σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες με αντίκτυπο στα οικοσυστήματα.

²³⁶ Ringbom H. and Henriksen, T. (2017). Governance Challenges, Gaps and Management Opportunities in Areas Beyond National Jurisdiction. Global Environment Facility – Scientific and Technical Advisory Panel, Washington, D.C.

A. Milne Seamount Complex Marine Protected Area (έκταση: 21.000 τ.χλμ.)²³⁷

Γεωγραφική θέση της Milne Seamount Complex MPA

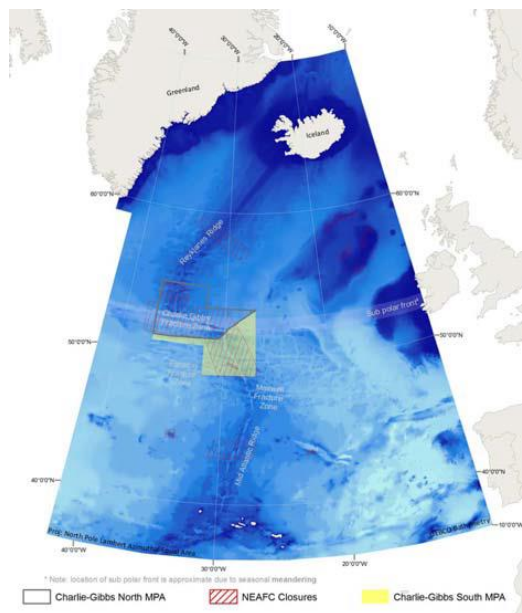
Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον (π.χ. θόρυβος), καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα θαλάσσια όρη. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting και η τοποθέτηση καλωδίων²³⁸.

²³⁷ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/1 on the Establishment of the Milne Seamount Complex MPA

²³⁸ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/12 on the Management of the Milne Seamount Complex MPA

B. Charlie-Gibbs South MPA (έκταση: 145.420 τ.χλμ.)²³⁹

Γεωγραφική θέση της Charlie-Gibbs South MPA

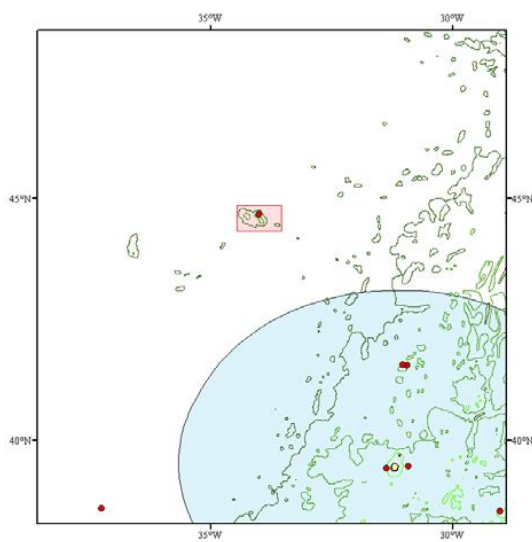
Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε ωκεάνιες ράχες. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting, η τοποθέτηση καλωδίων και ο υποβρύχιος θόρυβος²⁴⁰.

²³⁹ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/2 on the establishment of the Charlie-Gibbs South MPA

²⁴⁰ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/13 on the Management of the Charlie-Gibbs South MPA

C. Altair Seamount High Seas MPA (έκταση: 4.409 τ.χλμ.)²⁴¹

Γεωγραφική θέση της Altair Seamount High Seas MPA

Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

Τα όρια της συγκεκριμένης Θ.Π.Π. μπορούν να αναθεωρηθούν από την Επιτροπή OSPAR, μετά τη λήψη

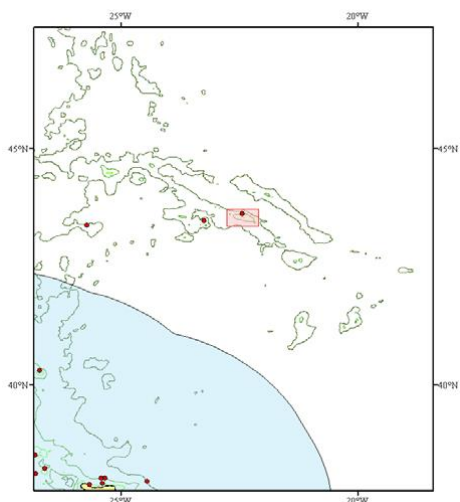
υπόψη της προόδου στην επέκταση της υφαλοκρηπίδας της Πορτογαλίας σε συμφωνία με το Άρθρο 76 και το Παράρτημα II της Σ.Δ.Θ..

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε ωκεάνιες ράχες. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting, η τοποθέτηση καλωδίων και ο υποβρύχιος θόρυβος²⁴².

²⁴¹ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/3 on the Establishment of the Altair Seamount High Seas MPA

²⁴² OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/14 on the Management of the Altair Seamount High Seas MPA

D. Antialtair Seamount High Seas MPA (έκταση: 2.208 τ.χλμ.)²⁴³

Γεωγραφική θέση της Antialtair Seamount High Seas MPA

Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

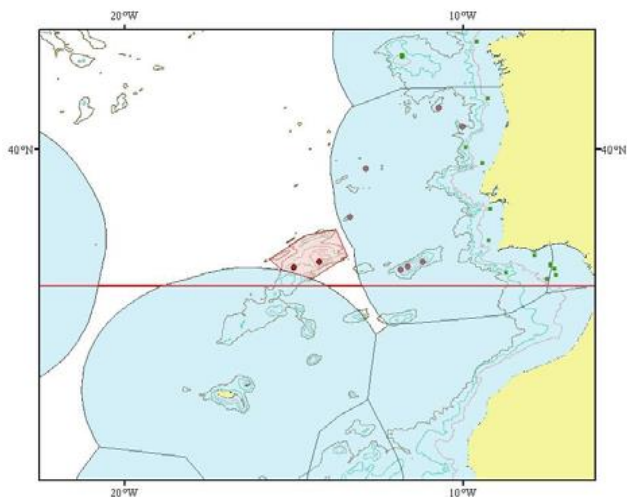
Τα όρια της συγκεκριμένης Θ.Π.Π. μπορούν να αναθεωρηθούν από την Επιτροπή OSPAR, μετά τη λήψη υπόψη της προόδου στην επέκταση της υφαλοκρηπίδας της Πορτογαλίας σε συμφωνία με το Άρθρο 76 και το Παράρτημα II της Σ.Δ.Θ..

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε θαλάσσια όρη. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting, η τοποθέτηση καλωδίων και ο υποβρύχιος θόρυβος²⁴⁴.

²⁴³ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/4 on the Establishment of the Antialtair Seamount High Seas MPA

²⁴⁴ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/15 on the Management of the Antialtair Seamount High Seas MPA

E. Josephine Seamount High Seas MPA (έκταση: 19.370 τ.χλμ.)²⁴⁵

Γεωγραφική θέση της Josephine Seamount High Seas MPA

Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

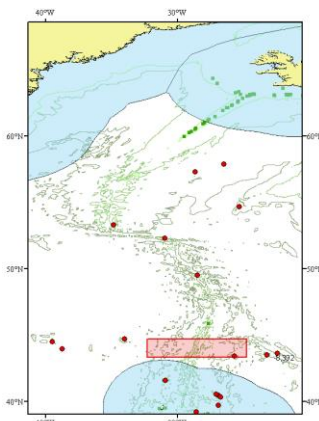
Τα όρια της συγκεκριμένης Θ.Π.Π. μπορούν να αναθεωρηθούν από την Επιτροπή OSPAR, μετά τη λήψη υπόψη της προόδου στην επέκταση της υφαλοκρηπίδας της Πορτογαλίας σε συμφωνία με το Άρθρο 76 και το Παράρτημα II της Σ.Δ.Θ..

Συγκεκριμένοι στόχοι διατήρησης της Θ.Π.Π. είναι: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Σε βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε θαλάσσια όρη. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting, η τοποθέτηση καλωδίων και ο υποβρύχιος θόρυβος²⁴⁶.

²⁴⁵ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/5 on the Establishment of the Josephine Seamount High Seas MPA

²⁴⁶ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/16 on the Management of the Josephine Seamount High Seas MPA

F. Mid Atlantic Ridge North of the Azores High Seas MPA (έκταση: 93.568 τ.χλμ.)²⁴⁷

Γεωγραφική θέση της MAR North of the Azores High Seas MPA

Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

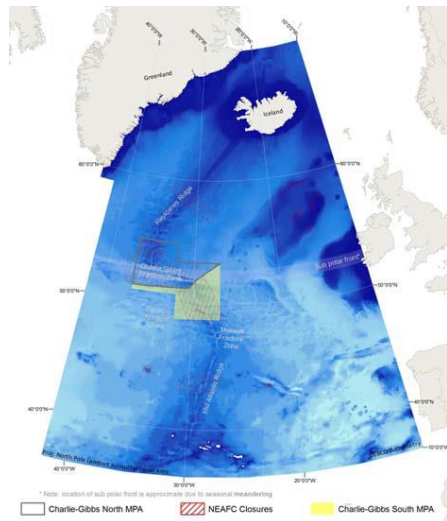
Τα όρια της συγκεκριμένης Θ.Π.Π. μπορούν να αναθεωρηθούν από την Επιτροπή OSPAR, μετά τη λήψη υπόψη της προόδου στην επέκταση της υφαλοκρηπίδας της Πορτογαλίας σε συμφωνία με το Άρθρο 76 και το Παράρτημα II της Σ.Δ.Θ..

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων. Σε βενθικό επίπεδο, η στόχευση είναι στα ενδιαιτήματα που απαντώνται σε θαλάσσια όρη και μεσοωκεάνιες ράχες. Ενδεικτικά κρίσιμα ενδιαιτήματα και είδη αποτελούν: τα θαλάσσια όρη, τα συσσωματώματα σπόγγων βαθέων υδάτων, το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού, η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό, η ναυσιπλοΐα, η εξόρυξη πόρων από τον βυθό, το bioprospecting, η τοποθέτηση καλωδίων και ο υποβρύχιος θόρυβος²⁴⁸.

²⁴⁷ OSPAR Commission (2010) Decision 2010/6 on the Establishment of the MAR North of the Azores High Seas MPA

²⁴⁸ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/17 on the Management of the MAR North of the Azores High Seas MPA

G. Charlie-Gibbs North High Seas MPA (έκταση: 177.700 τ.χλμ.)²⁴⁹

Γεωγραφική θέση της Charlie-Gibbs North High Seas MPA

Πηγή: Collective arrangement between competent international organisations on cooperation and coordination regarding selected areas in areas beyond national jurisdiction in the North-East Atlantic (OSPAR Agreement 2014-09 (Update 2018))

Συγκεκριμένους στόχους διατήρησης της Θ.Π.Π. αποτελούν: η ανάσχεση της επιδείνωσης της περιβαλλοντικής κατάστασης της βαθυπελαγικής και επιπελαγικής υδάτινης στήλης και η αποκατάσταση της όπου έχει επέλθει, η ανάσχεση άλλων οχλήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των βαθυπελαγικών και επιπελαγικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημικών λειτουργιών για τα μεταναστευτικά είδη, όπως τα κητοειδή και οι μεσοπελαγικοί και βαθυπελαγικοί πληθυσμοί ψαριών. Στο βενθοπελαγικό επίπεδο: η προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση πληθυσμών ψαριών (αλιευτικών στόχων ή ατυχηματικής αλίευσης) και βενθοπελαγικών ενδιαιτημάτων και κοινοτήτων, με ιδιαίτερη έμφαση στα ελασμοβράγχια είδη βαθέων υδάτων.

Ενδεικτικά κρίσιμα είδη αποτελούν το καθρεπτόψαρο Ατλαντικού και η γαλάζια φάλαινα, ενώ ενδεικτικές σχετικές ανθρώπινες δραστηριότητες είναι: οι αλιευτικές πρακτικές βαθέων υδάτων με σταθερό και κινητό εξοπλισμό στην υδάτινη στήλη, η ναυσιπλοΐα, και το bioprospecting²⁵⁰.

²⁴⁹ OSPAR Commission (2010) Decision 2012/1 on the establishment of the Charlie-Gibbs North High Seas MPA

²⁵⁰ OSPAR Commission (2010) Recommendation 2012/1 on the Management of the Charlie-Gibbs North High Seas MPA

Το 2018, το ICES, κατόπιν εξέτασης του σχεδίου πρότασης υποψηφιότητας της North Atlantic Current and Evlanov Seamount MPA²⁵¹ ως Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR διαπίστωσε ότι η προτεινόμενη περιοχή είναι σημαντική για τα θαλάσσια πτηνά, αλλά το γεγονός αυτό δεν καθιστά την πρόταση υποψηφιότητας επαρκή για την εγκαθίδρυση της Θ.Π.Π.. Συνέστησε επίσης διεύρυνση και εμπάθυνση των πληροφοριών που περιέχονται στο σχέδιο πρότασης, ώστε στη συνέχεια να επαναξιολογηθεί. Ένας κατάλληλος τρόπος δύναται να είναι η συμπερίληψη της γνώσης των εμπειρογνομόνων σχετικά με την πανίδα εκτός από τα πουλιά, όπως ωκεανογράφων και υπευθύνων για τη διαχείριση των ανθρώπινων χρήσεων της προτεινόμενης περιοχής, ώστε να βελτιωθεί σημαντικά η υποψηφιότητα της εν λόγω θαλάσσιας περιοχής ως Θ.Π.Π. προς ενσωμάτωση στο δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR.

5.6 Αποτίμηση του έργου προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος της OSPAR

Η Σύμβαση OSPAR έχει κυρίως χαρακτήρα κωδικοποίησης των επιτευγμάτων των προγενέστερων Συμβάσεων του Όσλο και των Παρισίων του 1974 και των έργων των αντίστοιχων επιτροπών. Τα σημεία που έχουν κυρίως κωδικοποιηθεί αφορούν στην αρχή της προφύλαξης, στην κανονιστική ρύθμιση της θαλάσσιας ρύπανσης από χερσαίες πηγές μέσω της εφαρμογής των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών και των βέλτιστων περιβαλλοντικών πρακτικών, στην απαγόρευση της απόρριψης βιομηχανικών αποβλήτων και λυματολάσπης και στην απαγόρευση της αποτέφρωσης. Η Σύμβαση αρχικά κατηγορήθηκε ότι δεν επέφερε πραγματικές δεσμεύσεις για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και ότι δεν απάντησε στην αδυσώπητη έκκληση για μια πιο αποφασιστική αντιμετώπιση των απειλών του θαλάσσιου περιβάλλοντος²⁵². Η Σύμβαση εισήγαγε ορισμένες νέες αρχές, κυρίως την αρχή της βιώσιμης διαχείρισης (κυρίως στο προοίμιο) και την αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει. Παρατηρήθηκε επίσης η έλλειψη νέων συμπαγών δεσμεύσεων, με τη μορφή συγκεκριμένα ορισμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων, με σκοπό τη βελτίωση της δράσης ιδιαίτερα σε χερσαίες και υπεράκτιες πηγές και την απόρριψη μολυσμένων υλικών. Επίσης, αναγνωρίστηκε η ανάγκη επαρκούς προσέγγισης για άλλες απειλές από άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες. Το παράρτημα V της Σύμβασης OSPAR, παρά τις αρχικά υψηλές προσδοκίες για

²⁵¹ ICES Special Request Advice Ecoregions in the Northeast Atlantic OSPAR request on review of a draft nomination proforma for a "North Atlantic Current and Evlanov Seamount" MPA in the OSPAR Maritime Area
Published 30 October 2018 <https://doi.org/10.17895/ices.pub.4570>

²⁵² Hey, I., IJlstra, T. and Nollkaemper, A. (1993) "The 1992 Paris Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic: A critical analysis" *The International Journal of Marine and Coastal Law* Vol. 8 Iss. 1 Available at: http://works.bepress.com/andre_nollkaemper/12/

την προστασία και διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR, αξιολογήθηκε ως ασαφές λόγω της γενικότητας του. Θεωρήθηκε απλά νομική βάση για περαιτέρω μέτρα στο πλαίσιο της OSPAR, καθώς περιλάμβανε ασαφείς προϋποθέσεις και απουσίαζε η κατηγοριοποίηση των Θ.Π.Π. και τα αντίστοιχα διαχειριστικά μέτρα²⁵³

Η Σύμβαση δέχθηκε κριτική καθώς αρχικά κωδικοποίησε περιορισμένη ποσότητα της υπάρχουσας πρακτικής. Η προϋπάρχουσα πολιτική σχετικά με τις χερσαίες και τις υπεράκτιες πηγές όπως αντικατοπτριζόταν στις Αποφάσεις και Συστάσεις παραβλέφθηκε αρχικά, με αποτέλεσμα την περιορισμένη κατάδειξη από των επακριβών υποχρεώσεων των Συμβαλλόμενων Μερών στο ίδιο το κείμενο της Σύμβασης και την εναπόθεση ανάληψης δράσης σε μελλοντικές Αποφάσεις και Συστάσεις. Επίσης αμφισβητήθηκε ο ρόλος των παραρτημάτων καθώς θεωρήθηκε ότι δεν περιείχαν αρκετές τεχνικές διασαφηνίσεις και πρότυπα αναφορικά με τις χερσαίες και τις υπεράκτιες πηγές. Το έργο προς την αποτίμηση της προόδου σχετικά με τους στόχους της Περιβαλλοντικής Στρατηγικής για το βορειοανατολικό Ατλαντικό²⁵⁴ (NEAES) συνεχίζεται όσον αφορά την «εγκαθίδρυση ενός συνεκτικού και αποτελεσματικού δικτύου Θ.Π.Π.» συμπεριλαμβανόμενης της εκτίμησης της οικολογικής συνοχής του δικτύου Θ.Π.Π. και αν οι Θ.Π.Π. του τελούν υπό καλή διαχείριση²⁵⁵.

Από το 2005 και μέχρι σήμερα, τα 12 Συμβαλλόμενα Μέρη που βρίσκονται στις ακτές του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, έχουν προτείνει περιοχές προς ένταξη στο δίκτυο Θ.Π.Π. της σύμβασης OSPAR τόσο στα εθνικά τους ύδατα όσο και σε περιοχές εκτός της εθνικής τους δικαιοδοσίας. Μέχρι το τέλος του 2017, το δίκτυο περιλάμβανε 465 Θ.Π.Π. με συνολική επιφάνεια 858,890 km² ή 6,3% της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR. Συνολικά 455 Θ.Π.Π. βρίσκονται εντός των χωρικών υδάτων ή των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών (Α.Ο.Ζ.) των Συμβαλλόμενων Μερών. Το 19,1% των χωρικών υδάτων χαρακτηρίζεται ως θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή (OSPAR MPA), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό της περιοχής που καλύπτεται από Αποκλειστικές οικονομικές ζώνες (Α.Ο.Ζ.) είναι 2,7%. Η θαλάσσια περιοχή OSPAR πέρα από τα όρια των εθνικών Α.Ο.Ζ. περιλαμβάνει 10 Θ.Π.Π. της OSPAR, καλύπτοντας το 8,9% αυτής της περιοχής (εκτός εθνικής δικαιοδοσίας).

Ο στόχος της ίδρυσης της δικτύου Θ.Π.Π. της OSPAR υποστηρίχθηκε ευρέως από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, τα οποία είχαν ήδη προχωρήσει στον ορισμό Θ.Π.Π. στα εθνικά τους ύδατα, αν και

²⁵³ Cliquet, A., (2003). Constraints and Opportunities for Marine Protected Areas, the Belgian Example, MARE conference People and the Sea II, Amsterdam 2003

²⁵⁴ https://www.ospar.org/site/assets/files/1200/ospar_strategy.pdf

²⁵⁵ OSPAR Commission (2018) Annual Report 2017-2018

με διαφορετικούς όρους, όπως ο αριθμός, η κάλυψη και η κατανομή. Όσον αφορά την ανοικτή θάλασσα, ο συμβιβασμός μεταξύ της απόκτησης γνώσης και των δράσεων προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος παρουσιάζεται ιδιαίτερα δριμύς. Σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εγκαθίδρυσης Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στο καθεστώς OSPAR ακολουθήθηκε η αρχή της προφύλαξης λόγω των περιορισμένων δεδομένων σχετικά με τη θαλάσσια βιοποικιλότητα στην ανοικτή θάλασσα, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Milne Seamount Complex MPA, με βάση πολύ περιορισμένη πληροφόρηση, χρησιμοποιώντας επαγωγικά πληροφόρηση από άλλες παρόμοιες θαλάσσιες περιοχές.

Επίσης η διαδικασία ορισμού Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. υποβοηθήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την έλλειψη σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων στις προταθείσες περιοχές²⁵⁶, αλλά και από την παράλληλη δράση της NEAFC ως αποτέλεσμα της Απόφασης 61/105 των ΗΕ για τον αποκλεισμό ορισμένων θαλάσσιων περιοχών από καταστρεπτικές αλιευτικές πρακτικές.

Μέτρα διαχείρισης εφαρμόζονται μόνο για μερικές από τις Θ.Π.Π. της OSPAR, με αποτέλεσμα, το 11% των Θ.Π.Π. της περιοχής OSPAR να έχει ήδη επιτύχει τους στόχους διατήρησής του ή να κινείται προς την εκπλήρωσή τους. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστούν οι περαιτέρω προσπάθειες για την εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης που είναι απαραίτητα για την επίτευξη των στόχων διατήρησης των προστατευόμενων ειδών των Θ.Π.Π. της OSPAR. Παράλληλα, απαιτούνται μακροπρόθεσμα προγράμματα παρακολούθησης για να αξιολογηθεί πιο αντικειμενικά ο βαθμός επίτευξης των στόχων διατήρησης των MPA της OSPAR. Η Μεγάλη Βόρεια Θάλασσα (Greater North Sea) και η Κελτική Θάλασσα (Celtic Seas) έχουν επιτύχει το στόχο που έχει θέσει η Σ.Β.Π.²⁵⁷, δηλαδή τη διατήρηση τουλάχιστον του 10% των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών έως το 2020. Ωστόσο, η οικολογική συνεκτικότητα του δικτύου δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την κάλυψη των υπαρχόντων κενών στο δίκτυο και του γνωστικού ελλείμματος. Μία σημαντική πρόκληση αξιολόγησης της οικολογικής συνοχής και της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης είναι η ανεπάρκεια σχετικών επιστημονικών δεδομένων, όπως για παράδειγμα αναφορικά με την εμφάνιση, τη διανομή και την κατάσταση των ειδών και των ενδιαιτημάτων αλλά και την κοινή θεώρηση του τι αποτελεί αποτελεσματική διαχείριση.

²⁵⁶ O’Leary B.C., Brown, R.L., Johnson, D.E., von Nordheim, H, Ardron, J., Packeiser, J.T., Roberts, C.M. (2012) The first network of marine protected areas (MPAs) in the high seas: The process, the challenges and where next”, *Marine Policy* 36 598–605

²⁵⁷ OSPAR Commission (2017) Status of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2017

Η εκτίμηση που έγινε το 2017 έδειξε επίσης ότι τα πτηνά αντιμετωπίζουν πρόβλημα, γεγονός το οποίο οδήγησε στη συζήτηση για την υποστήριξη των αποδημητικών πτηνών και την ανάπτυξη πρότασης εκ μέρους της Επιτροπής OSPAR για μια νέα Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., την Ένλανον Seamount MPA²⁵⁸, για την οποία και δεσμεύεται να συνεχίσει τη διαδικασία πρότασης και ενδεχόμενου ορισμού ως Θ.Π.Π.. Η OSPAR αναζήτησε απόψεις όσον αφορά τη συμπερίληψη της συγκεκριμένης περιοχής στο δίκτυο Θ.Π.Π. της με τρόπο τέτοιο ώστε να συγκεντρωθούν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον ορισμό της προτεινόμενης Θ.Π.Π. και τυχόν συστάσεις σχετικά με τη μελλοντική διαχείρισή της.

Κατά συνέπεια, η Σύμβαση έχει επίσης χάσει την ευκαιρία να πραγματοποιήσει τις κύριες αρχές της, δηλαδή την αρχή της βιώσιμης διαχείρισης και την αρχή της προφύλαξης. Εξαρτάται από τα Συμβαλλόμενα Μέρη η συμμόρφωση της πρακτικής της με τις αρχές αυτές. Αναγνωρίζεται επίσης από νωρίς ο ρόλος των παρατηρητών στη συμμόρφωση αυτή, καθώς με το ρόλο τους αυτό έχουν τη δυνατότητα να υπενθυμίζουν στα Συμβαλλόμενα Μέρη τις δεσμεύσεις τους. Η προετοιμασία της πολιτικής μπορεί να υποβοηθηθεί από τη συνεισφορά τους όσον αφορά το διαμοιρασμό σχετικών πληροφοριών στα Συμβαλλόμενα Μέρη. Η πραγματική συνεισφορά της Σύμβασης θα αποτιμηθεί κατόπιν της εκτίμησης του έργου της Επιτροπής OSPAR, καθώς στην πράξη η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του βορειοανατολικού Ατλαντικού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις πρακτικές της. Η Σύμβαση παρέχει ορισμένες ευκαιρίες για μελλοντικές πρωτοποριακές εξελίξεις, μέσω των αυστηρών προβλεπόμενων μέτρων ενδεικτικά σχετικά με τις χερσαίες πηγές, την ατμοσφαιρική ρύπανση και τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες που προκαλούν όχληση, αλλά εναπόκειται στα Συμβαλλόμενα Μέρη η πολιτική θέληση και αξιοποίηση των προβλέψεων της για την επίτευξη προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος²⁵⁹.

Όσον αφορά την υλοποίηση της Ο.Π.Θ.Π., εντοπίστηκαν οι ακόλουθες βασικές ανάγκες προτεραιότητας για το καθεστώς της OSPAR:

1. Ανάπτυξη περιφερειακού ολοκληρωμένου προγράμματος αξιολόγησης και παρακολούθησης.
2. Ανάπτυξη κοινών δεικτών στο καθεστώς OSPAR.

²⁵⁸ <https://www.ospar.org/news/views-sought-on-new-marine-protected-area-for-seabirds>

²⁵⁹ Hey, I., IJlstra, T. and Nollkaemper, A. (1993) "The 1992 Paris Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic: A critical analysis" *The International Journal of Marine and Coastal Law* Vol. 8 Iss. 1 Available at: http://works.bepress.com/andre_nollkaemper/12/

3. Υποστήριξη συνεκτικού προσδιορισμού καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (GES).
4. Περιφερειακά συντονισμένη αναφορά δεδομένων και πληροφοριών.
5. Ανάπτυξη συμφωνίας για τις κοινές απαιτήσεις πολιτικής και ευκαιρίες για συντονισμό στην ανάπτυξη μέτρων.

Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί, το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR δεν μπορεί ακόμη να θεωρηθεί οικολογικά συνεκτικό, καθώς παρατηρούνται σημαντικά χωρικά κενά. Το δίκτυο έχει ικανοποιητική παρουσία σε αρκετές βιογεωγραφικές περιοχές του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, μία από τις βασικές απαιτήσεις οικολογικής συνοχής, αλλά επίσης απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες προς την ανάπτυξη κατάλληλης μεθοδολογίας και για την παροχή δεδομένων που είναι απαραίτητα για επιστημονικά τεκμηριωμένη αξιολόγηση της οικολογικής συνοχής²⁶⁰.

Η πρώτη αξιολόγηση της OSPAR για το δίκτυο Θ.Π.Π. διεξήχθη το 2010 καταδεικνύοντας την μη επίτευξη του στόχου οικολογικής συνοχής με βάση τη χωροταξική κατανομή των Θ.Π.Π. Ωστόσο, το δίκτυο έδειξε τα πρώτα σημάδια συνοχής σε ορισμένες υποπεριφέρειες, π.χ. στην ευρύτερη Βόρεια Θάλασσα, και σε κάποιο βαθμό και στην Κελτική Θάλασσα²⁶¹. Η Επιτροπή OSPAR παραδέχτηκε ότι το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR δεν ήταν οικολογικά συνεκτικό και τόνισε την αναγκαιότητα περαιτέρω προσπαθειών για τη διασφάλιση επίτευξης οικολογικής συνοχής του δικτύου Θ.Π.Π. στο βορειοανατολικό Ατλαντικό, πιο συγκεκριμένα μέσω της συμπερίληψης περιοχών των βαθέων υδάτων και μέσω της χρηστής διαχείρισης του δικτύου για την επίτευξη των στόχων δημιουργίας τους. Επίσης, μέχρι το 2008 κανένα Συμβαλλόμενο Μέρος δεν είχε υποβάλει αναφορές σχετικά με τα διαχειριστικά μέτρα ή την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των Θ.Π.Π.²⁶². Μεταγενέστερα, το 2012, η Επιτροπή OSPAR παραδέχτηκε²⁶³ ότι δεν είχε υιοθετηθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της οικολογικής συνοχής διεθνώς και έχουν αναπτυχθεί μόνο κάποιες θεωρητικές έννοιες και πρακτικές προσεγγίσεις για την εκτίμηση της οικολογικής συνοχής ενός δικτύου Θ.Π.Π.. Υπό αυτή την άποψη, η οικολογική συνοχή αποτελεί έναν όρο ομπρέλα που περιλαμβάνει άλλα κριτήρια και όχι ένα μεμονωμένο κριτήριο.

²⁶⁰ OSPAR Commission (2017) Status of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2017

²⁶¹ Johnson D., et al. (2013) 'An assessment of the ecological coherence of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2012'

²⁶² OSPAR Commission (2008) Report on the progress made in developing the OSPAR Network of Marine Protected Areas

²⁶³ Caveen, A. & Polunin, N., Gray, T., Stead, S. (2015). The Controversy over Marine Protected Areas. Springer International Publishing

Σύμφωνα με τους Richardson et al. 2006²⁶⁴ τα εμπορικά σημαντικά είδη ψαριών αποκλείστηκαν από την άσκηση περιβαλλοντικής διαχείρισης καθώς η διαχείριση τους αποτελεί κατά βάση έναν στόχο αλιευτικής πολιτικής και διαχείρισης παρά έναν στόχο διατήρησης της θαλάσσιας φύσης. Το δίκτυο ΘΘΠ σε Π.Ε.Ε.Δ. της OSPAR επίσης δεν ανταποκρίνεται στον στόχο οικολογικής συνοχής που έχει θέσει η OSPAR, η οποία ορίζεται ως η συμπερίληψη αντιπροσωπευτικών τύπων ενδιαιτημάτων και ειδών και η ύπαρξη διασυνδέσεων στο δίκτυο²⁶⁵.

Η συμβατότητα μεταξύ των μέτρων διατήρησης στις Θ.Π.Π. και των ελευθεριών της ανοικτής θάλασσας που απολαμβάνουν τρίτα κράτη χρειάζεται να ληφθεί υπόψη. Με σκοπό την αποφυγή διεθνών διαφορών λόγω ενδεχόμενης ασυμβατότητας με άλλες νόμιμες χρήσεις της ανοικτής θάλασσας, είναι σημαντική η αύξηση της διεθνούς αποδοχής των Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα. Για το σκοπό αυτό, υπάρχει ανάγκη ενίσχυσης της νομικότητας των Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα σε επίπεδο ουσίας και διαδικασιών²⁶⁶. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ρυθμιστικά μέτρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο για την επιδίωξη συμφερόντων ενός συγκεκριμένου κράτους ή μιας ομάδας κρατών υπό το πρόσχημα της δράσης με γνώμονα την προστασία των κοινωνικών συμφερόντων, έχει ιδιαίτερη σημασία η διασφάλιση της νομικότητας συγκεκριμένων μέτρων και διαδικασιών. Οι Θ.Π.Π. δε δύνανται μόνες τους να ρυθμίσουν την αλιεία και τη θαλάσσια ρύπανση, συμπεριλαμβανομένης της ρύπανσης από σκάφη. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη προώθησης θετικής συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων διεθνών οργανισμών. Στην περίπτωση των Θ.Π.Π. της OSPAR στην ανοικτή θάλασσα, πολλά τμήματα των Θ.Π.Π. υπερκαλύπτουν τις περιοχές αποκλεισμού της αλιείας που έχουν δημιουργηθεί υπό τη NEAFC. Αναμφισβήτητα η διασύνδεση μεταξύ της OSPAR και της NEAFC είναι θεμελιώδης για την προστασία της βιοποικιλότητας των Θ.Π.Π. με πιο ολοκληρωμένο τρόπο. Όσον αφορά τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στον βυθό της θάλασσας των Θ.Π.Π., απαιτείται περαιτέρω συνεργασία μεταξύ της επιτροπής OSPAR και της ISA. Στην περίπτωση που οι Θ.Π.Π. επικαλύπτουν μέρος της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 ν.μ. ενός παράκτιου κράτους, υπάρχει ανάγκη προώθησης του συντονισμού μεταξύ των μέτρων διατήρησης της Επιτροπής OSPAR και του ενδιαφερόμενου παράκτιου κράτους.

²⁶⁴ Richardson E.A, Kaiser M.J., Hiddink J.G., Galanidi M, Donald E.J. (2006) Developing scenarios for a network of marine protected areas: building the evidence base for the Marine Bill. Final report to Defra, 5.6.06

²⁶⁵ Ardron J.A. Three initial OSPAR tests of ecological coherence: heuristics in a data-limited situation. ICES J.Mar.Sci.2008;65:1527–33

²⁶⁶ Tanaka, Y. (2012) Reflections on High Seas Marine Protected Areas: A Comparative Analysis of the Mediterranean and the North-East Atlantic Models, Nordic Journal of International Law 81 p. 295–326

Κεφάλαιο 6^ο : Περιφερειακό καθεστώς διακυβέρνησης του Βορειοανατολικού: Συνεργασία μεταξύ OSPAR και άλλων φορέων

Ο βορειοανατολικός Ατλαντικός αποτελεί μια από τις λίγες περιοχές όπου διάφοροι φορείς εργάζονται σε διατομεακή βάση για την προστασία των ευάλωτων θαλάσσιων ειδών και οικοσυστημάτων. Η OSPAR προωθεί περιφερειακές δράσεις για την προστασία των θαλάσσιων περιοχών από τις δυσμενείς επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και η διαχείριση της θαλάσσιας περιοχής της OSPAR βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης και την οικοσυστημική προσέγγιση. Το 1998, η OSPAR δεσμεύτηκε στη δημιουργία ενός οικολογικά συνεκτικού δικτύου Θ.Π.Π. μέχρι το 2012 ενώ πρωτοπόρησε σε διεθνές επίπεδο το 2010 δημιουργώντας το πρώτο δίκτυο Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ..

Η Σύμβαση OSPAR²⁶⁷ δίνει τη δυνατότητα κανονιστικής ρύθμισης των σχετικών με τον σκοπό της δραστηριοτήτων. Ωστόσο δεν έχει νομική αρμοδιότητα για τη διαχείριση της αλιείας, γεγονός που σημαίνει ότι ζητήματα αλιευτικής διαχείρισης εμπίπτουν στη δικαιοδοσία της αντίστοιχης αρχής, που είναι η NEAFC, ενώ τα ζητήματα ναυσιπλοΐας ρυθμίζονται από τον IMO²⁶⁸. Επίσης παραμένει ασαφές ποιες θαλάσσιες χρήσεις επιτρέπονται στις Θ.Π.Π. της OSPAR²⁶⁹, καθώς η καθοδήγηση από την Επιτροπή αφορά σε έξι παραδείγματα: την επιστημονική έρευνα, την τοποθέτηση υποβρύχιων καλωδίων, την απόρριψη, την κατασκευή εγκαταστάσεων, την οικοδόμηση τεχνητών νησιών και τον τουρισμό βαθέων υδάτων.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθεί συνοπτικά το περιφερειακό καθεστώς του Βορειοανατολικού Ατλαντικού υπό το πρίσμα της συνεργασίας των διάφορων φορέων με τη Σύμβαση OSPAR και κυρίως με την επίτευξη κοινής περιφερειακής διαχείρισης των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. που έχουν εγκαθιδρυθεί υπό το καθεστώς της.

²⁶⁷ UN Environment (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

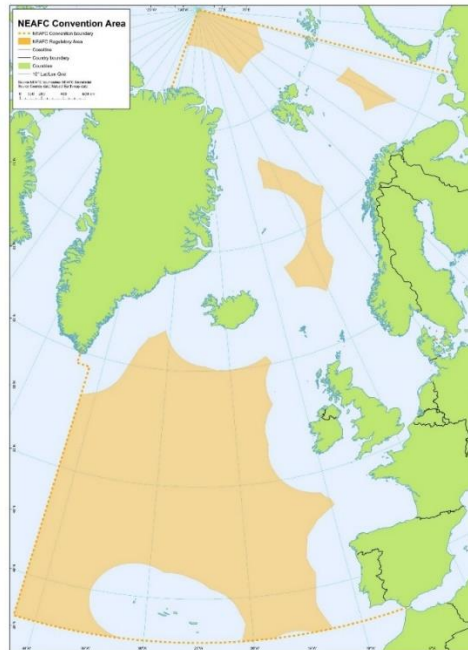
²⁶⁸ Molenaar E.J., Oude Elferink, A.G. (2009) Marine protected areas in areas beyond national jurisdiction: the pioneering efforts under the OSPAR Convention. *Utrecht Law Rev* 5(1):5–20

²⁶⁹ Caveen, A. & Polunin, N., Gray, T., Stead, S. (2015). *The Controversy over Marine Protected Areas*. Springer International Publishing

6.1 Κυριότεροι οργανισμοί του περιφερειακού πλαισίου διακυβέρνησης του Βορειοανατολικού Ατλαντικού

6.1.1 NEAFC

Η Επιτροπή Αλιείας Βορειοανατολικού Ατλαντικού (NEAFC) αποτελεί τον Περιφερειακό Οργανισμό Διαχείρισης της Αλιείας (Π.Ο.Δ.Α) για τον Βορειοανατολικό Ατλαντικό²⁷⁰. Η περιοχή που καλύπτεται από τη σύμβαση NEAFC εκτείνεται από τη νότια άκρη της Γροιλανδίας, ανατολικά μέχρι τη θάλασσα του Μπάρεντς και νότια μέχρι την Πορτογαλία. Στόχο της NEAFC αποτελεί η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατήρησης και βέλτιστης αξιοποίησης των αλιευτικών πόρων στην περιοχή της σύμβασης, παρέχοντας οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη με βιώσιμο τρόπο. Για το σκοπό αυτό, η NEAFC υιοθετεί μέτρα διαχείρισης για διάφορα ιχθυαποθέματα και μέτρα ελέγχου προκειμένου να εξασφαλίσει την ορθή εφαρμογή τους. Η NEAFC υιοθετεί επίσης μέτρα για την προστασία άλλων μερών του θαλάσσιου περιβάλλοντος από δυνητικά δυσμενείς επιπτώσεις της αλιείας.

Γεωγραφική περιοχή κάλυψης της NEAFC

Πηγή: <http://www.neafc.org/page/27>

²⁷⁰ <http://www.neafc.org/about>

Έργο της NEAFC

Η NEAFC, ως αρμόδια οργάνωση για την κανονιστική ρύθμιση της αλιείας στην ανοικτή θάλασσα του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, ελπίζει ότι η συνεργασία με άλλες οργανώσεις στην κανονιστική ρύθμιση άλλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων στους ωκεανούς δύναται να εξασφαλίσει ότι δεν θα υπάρξουν μη αναστρέψιμες αλλαγές στην περιβαλλοντική ποιότητα.²⁷¹» (NEAFC, 2009). Επίσης, πρόσφατα συνήψε σύμφωνο συνεργασίας με τον IMO και εξετάζει το ενδεχόμενο να συνάψει αντίστοιχα ένα σύμφωνο με την ISA.

Σε περιοχές της Βόρειας Θάλασσας όπου παρατηρήθηκε αλιευτική δραστηριότητα από τράτες βενθοπελαγικών ειδών για μεγάλα χρονικά διαστήματα, παρατηρήθηκε σημαντική μεταβολή στη βενθική βιοποικιλότητα και στη βενθική σύνθεση τόσο σε μεγαλύτερα, πιο μακρόβια βενθικά είδη όσο και σε μικρότερα είδη.²⁷² Στο βορειοανατολικό Ατλαντικό, όπου δραστηριοποιείται η NEAFC χρησιμοποιείται η μέθοδος προστατευτικής δράσης όπως ο τερματισμός δραστηριοτήτων αλιείας σε συγκεκριμένες περιοχές, βασισμένος σε περιφερειακά δεδομένα για τη γενική κατανομή των ταξινομικών ειδών που απαντώνται σε VME²⁷³. Η NEAFC έχει προχωρήσει στον αποκλεισμό αρκετών αλιευτικών περιοχών για την προφύλαξη των VME's από τις επιπτώσεις της αλιείας βαθέων υδάτων, και αυτές οι κλειστές περιοχές παρέχουν πρωταρχικά προστατευτικά μέτρα και για το δίκτυο Θ.Π.Π. της OSPAR. Περαιτέρω διαχειριστικά μέτρα βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης. Βιογεωγραφικά αντιπροσωπευτικές υποπεριοχές που υποτίθεται ότι συναντώνται τέτοια οικοσυστήματα, κλείνονται προς τις αλιευτικές δραστηριότητες, ως μέτρο προφύλαξης, όπως το Mid-Atlantic Ridge. Ο προσωρινός μετριασμός της πιο απειλητικής αλιευτικής δραστηριότητας που πλήττει τις βιοκοινότητες του βυθού και τα συσσωματώματα σπόγγων ελπίζεται ότι θα επιφέρει μόνιμη προστασία έναντι καταστρεπτικών αλιευτικών πρακτικών²⁷⁴, αλλά και νέα μέτρα σχετικά με τα ιχθυαποθέματα του πελάγους και των βαθέων υδάτων, μέσω πιθανού αποκλεισμού των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, της μείωσης των κινδύνων με σχετίζονται με τη ναυσιπλοΐα, της διασφάλισης διεξαγωγής της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας με περιβαλλοντικά υπεύθυνο

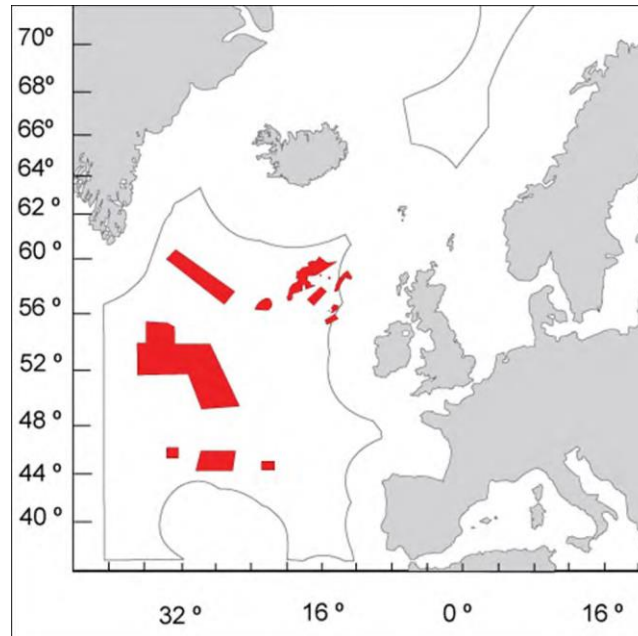
²⁷¹ NEAFC press release, 11 December 2009 (available at www.neafc.org/system/files/10122009_imo_pressrelease.pdf).

²⁷² E.E., COM (2002) 539 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Και Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: προς μια στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος - Βρυξέλλες, 02.10.2002 τελικό διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0539:FIN:EL:PDF>

²⁷³ ICES. (2018). Report of the ICES/NAFO Joint Working Group on Deep-water Ecology (WGDEC), 5–9 March 2018, Dartmouth, Nova Scotia, Canada. ICES CM 2018/ACOM:26. 126 pp.

²⁷⁴ WWF Factsheet September (2010), First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

τρόπο και της διασφάλισης των μεταναστευτικών ροών και των περιοχών αναπαραγωγής των θαλάσσιων θηλαστικών, των χελωνών και των θαλασσοπούλιών του ωκεανού.

Κλειστές περιοχές προς την αλιεία για την προστασία των VME's

Πηγή: <https://www.neafc.org/>

6.1.2 NAMMCO

Η Συμφωνία NAMMCO²⁷⁵ (North Atlantic Marine Mammal Commission - Επιτροπή Προστασίας των Θαλάσσιων Θηλαστικών στο Βόρειο Ατλαντικό) υπεγράφη στην πόλη Νουούκ της Γροιλανδίας το 1992 από τις Νήσους Φερόε, τη Γροιλανδία, την Ισλανδία και τη Νορβηγία που είναι τα τρέχοντα μέλη της. Στόχο έχει τη διαχείριση, διατήρηση και βέλτιστη αξιοποίηση των ζώντων πόρων της θάλασσας, κατανοώντας στο βέλτιστο βαθμό το ρόλο των θαλάσσιων θηλαστικών, ενώ ακολουθεί την οικοσυστημική προσέγγιση. Παρέχει μηχανισμό συνεργασίας για τη διατήρηση και διαχείριση όλων των ειδών κητωδών και φωκιδών στην περιοχή αρμοδιότητάς της, δηλαδή τον Βόρειο Ατλαντικό ωκεανό, χωρίς περιορισμό ή περαιτέρω διευκρινίσεις σύμφωνα με το κείμενο της.

²⁷⁵ <https://nammco.no/topics/nammco-agreement/>

6.1.3 ICCAT

Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση των Θυννοειδών του Ατλαντικού²⁷⁶ (International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas) είναι επιφορτισμένη με τη διατήρηση των ειδών τόνου και συγγενικών ειδών στον Ατλαντικό Ωκεανό και τις γειτονικές θάλασσες. Ο οργανισμός δημιουργήθηκε κατά τη Διάσκεψη των Πληρεξουσίων η οποία προετοίμασε και υιοθέτησε τη Διεθνή Σύμβαση για τη Διατήρηση των Θυννοειδών του Ατλαντικού, η οποία υπογράφηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1966 και τέθηκε σε ισχύ το 1969. Περίπου 30 είδη αφορούν άμεσα την ICCAT, ενδεικτικά: ο κιτρινόπτερος τόνος (*Thunnus albacares*), ο μακρυπτερύγος τόνος (*Thunnus alalunga*), ο τόνος μεγαλόφθαλμος (*Thunnus obesus*), ο ξιφίας (*Xiphias gladius*), το λευκό μάρλιν (*Tetrapturus albidus*), το γαλάζιο μάρλιν (*Makaira nigricans*), ο ιστιοφόρος Ατλαντικού (*Istiophorus albicans*), το σκουμπρί της Ισπανίας (*Scomberomorus maculatus*) και το καρβούνι (*Euthynnus alletteratus*). Η ICCAT αποτελεί τον μόνο οργανισμό για την αλιεία που μπορεί να αναλάβει το εύρος των εργασιών που απαιτούνται για τη μελέτη και τη διαχείριση των τόνων και των συγγενών ειδών στην περιοχή του Ατλαντικού²⁷⁷. Το έργο της Επιτροπής απαιτεί τη συλλογή και την ανάλυση στατιστικών πληροφοριών σχετικών με τις ισχύουσες συνθήκες και τάσεις των αλιευτικών πόρων στην περιοχή της Σύμβασης.

6.1.4 NASCO

Ο Οργανισμός για τη Διατήρηση του Σολομού του Βόρειου Ατλαντικού²⁷⁸ (North Atlantic Salmon Conservation Organization), ιδρύθηκε το 1984 με σκοπό τη διατήρηση, αποκατάσταση, ενίσχυση και βιώσιμη διαχείριση των αποθεμάτων του σολομού του Ατλαντικού μέσω διεθνούς συνεργασίας που βασίζεται στις βέλτιστες διαθέσιμες επιστημονικές πληροφορίες.

6.1.5 ASCOBANS

Στην ASCOBANS²⁷⁹ συμμετέχουν: η Ολλανδία, η Σουηδία, το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Πολωνία, η Φινλανδία, η Γαλλία και Λιθουανία (κράτη εμβέλειας) και η Ε.Ε.. Συνήφθη το 1991 υπό το άρ. 4 της Σύμβασης της Βόννης για τη Διατήρηση των

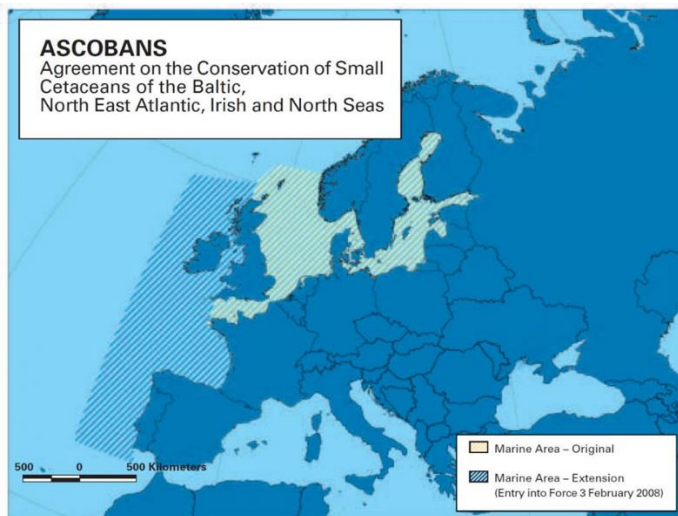
²⁷⁶ <https://www.iccat.int/en>

²⁷⁷ OSPAR Commission (2010) Quality Status Report 2010 - Assessment of the environmental impact of fishing

²⁷⁸ <http://www.nasco.int/about.html>

²⁷⁹ Συμφωνία για τη Διατήρηση των Μικρών Κητοειδών της Βαλτικής Θάλασσας, του Βορειοανατολικού Ατλαντικού και της Θάλασσας της Ιρλανδίας και της Βόρειας Θάλασσας <https://www.ascobans.org/>

Μεταναστευτικών Ειδών Άγριων Ζώων, το οποίο της προσδίδει νομική βάση. Το υλικό πεδίο εφαρμογής της ASCOBANS είναι όλα τα μικρά κητοειδή (οδοντοκήτη), με την εξαίρεση της φάλαινας φουσητήρα²⁸⁰. Η ASCOBANS αποβλέπει στον συντονισμό, μεταξύ των δέκα συμβαλλόμενων μερών, και τη λήψη μέτρων για τη μείωση των επιπτώσεων από την ατυχηματική αλίευση, την απώλεια ενδιαιτήματος, τη θαλάσσια ρύπανση και τις διαταραχές του ηχητικού πεδίου.

Γεωγραφική κάλυψη της ASCOBANS

Πηγή: <https://www.ascobans.org/en/about/how-to-become-a-party>

6.2 Συνεργασία μεταξύ OSPAR και διεθνών φορέων

6.2.1 Αναγκαιότητα για συνεργασία

Η εξουσιοδότηση του περιφερειακού καθεστώτος της OSPAR δεν επεκτείνεται σε ζητήματα αλιείας, ναυτιλίας ή εξαγωγής ορυκτών πόρων από το έδαφος και το υπέδαφος του βυθού, οπότε οι προσεγγίσεις διαχείρισης κάθε Θ.Π.Π. που προτείνονται αναφέρονται στα μέτρα που λαμβάνονται εντός OSPAR. Ενδεικτικά αφορούν στην εφαρμογή των μέτρων που σχετίζονται με:

- την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, μέσω του διαμοιρασμού πληροφοριών με τις σχετικές αρχές και το κοινό, αλλά και με τομεακές οργανώσεις, π.χ. δημιουργία ιστοσελίδας για την Θ.Π.Π. Charlie-Gibbs (charlie-gibbs.org) αλλά και την ενσωμάτωση

²⁸⁰ Ενδεικτικά, ορισμένα από τα είδη είναι τα εξής: όρκα (*Orcinus orca*), κοινό βραχύρρυγχο δελφίνι (*Delphinus delphis*), γράμπος (*Grampus griseus*), μαρσουάνος (*Phocoena phocoena*), ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*), ζιφιός (*Ziphius cavirostris*).

των Θ.Π.Π. στα συστήματα πλοήγησης των στρατιωτικών πλοίων, με ταυτόχρονη παροχή κατευθυντήριων γραμμών για την περιβαλλοντική προστασία

- τη συλλογή πληροφόρησης, με τη διευκόλυνση της συλλογής και του διαμοιρασμού πληροφοριών για τη βιοποικιλότητα και τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις Θ.Π.Π., όπως για παράδειγμα με την ανάλυση των αλιευτικών δραστηριοτήτων στις Θ.Π.Π. με βάση VMS δεδομένα
- την θαλάσσια επιστήμη, προωθώντας τη συμμόρφωση με καλές πρακτικές για επιστημονική έρευνα στην ανοικτή θάλασσα που τίθενται ως περιοχές προτεραιότητας
- τη διασφάλιση ότι η υλοποίηση των νέων δραστηριοτήτων είναι σύμφωνη με διεθνείς ρυθμίσεις (θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, προκαταρκτικές μελέτες επιπτώσεων)
- και τη συνεργασία με τρίτες χώρες και αρμόδιους οργανισμούς και θεσμικούς φορείς για το συνυπολογισμό των Θ.Π.Π. στους αντίστοιχους τομείς τους (IMO, ISA)²⁸¹

Για άλλα θέματα που αφορούν τη γεωγραφική περιοχή κάλυψης της OSPAR, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι μόνο τα Συμβαλλόμενα Μέρη της δεσμεύονται για δράσεις σε Π.Ε.Ε.Δ., οι οποίες εναπόκεινται στη συνεργασία και τον συντονισμό με άλλες κυβερνήσεις και φορείς για την επίτευξη των στόχων μέσω μέτρων, όπως η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π..

Η απαίτηση συνεργασίας με άλλους φορείς αποτυπώνει την έκταση εφαρμογής των αποφάσεων και συστάσεων του καθεστώτος OSPAR, οι οποίες περιορίζονται μόνο σε δραστηριότητες των συμβαλλόμενων μερών. Η Σύμβαση OSPAR ασχολείται με όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες που ενδέχεται να έχουν δυσμενείς συνέπειες στα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα στον Βορειοανατολικό Ατλαντικό. Ωστόσο, δεν έχει δικαιοδοσία σχετικά με τη διαχείριση της αλιείας, τη ρύθμιση των εξορυκτικών δραστηριοτήτων στην Περιοχή ή τη ρύθμιση της ναυτιλίας (Σύμβαση OSPAR παράρτημα V, άρθρο 4). Οι απαιτήσεις συνεργασίας με διεθνείς οργανισμούς με σκοπό την επίτευξη των στόχων των Θ.Π.Π. αντικατοπτρίζει το γεγονός μη κάλυψης αυτών των δραστηριοτήτων από το καθεστώς OSPAR. Διεθνείς οργανισμοί που είναι αρμόδιοι για τη ρύθμιση της συγκομιδής ζώντων θαλάσσιων πόρων στις Θ.Π.Π. είναι η NEAFC, η ICCAT, η NASCO και η IWC. Ο IMO είναι αρμόδιος για τη ρύθμιση της ναυτιλίας και η ISA για την εξόρυξη στην Περιοχή. Η OSPAR είναι υποχρεωμένη σε συνεργασία με αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς²⁸²

²⁸¹ OSPAR Commission (2012) Information Document Marine Protected Areas in the High Seas in the North-East Atlantic

²⁸² Molenaar, Erik J, and Alex G Oude Elferink. (2009). "Marine Protected Areas in Areas beyond National Jurisdiction-The Pioneering Efforts under the OSPAR Convention." JOUR. Utrecht L. Rev. 5. HeinOnline: 5

Η Σύμβαση OSPAR δεν μπορεί να επιβάλλει τη δημιουργία Θ.Π.Π. σε διεθνείς δρώντες που δεν είναι Συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης (προς συμμόρφωση με τη Σ.Δ.Θ.), αλλά έχει μηχανισμούς για τη δέσμευση κρατών μη μελών, τα οποία δραστηριοποιούνται στα ύδατα της καλυπτόμενης από τη Σύμβαση θαλάσσιας περιοχής. Τα 16 Συμβαλλόμενα Μέρη της OSPAR μπορούν να προσκαλέσουν κράτη μη μέλη να προσχωρήσουν στη Σύμβαση, συχνά μέσω αμοιβαίων συμφωνιών καθεστώτος παρατηρητή²⁸³ ή μέσω μνημονίων συνεργασίας (MoU's), καθιστώντας τις Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. πιο εφαρμόσιμες με την ταυτόχρονη παραδοχή της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Η συνεργασία μεταξύ της OSPAR και των εταίρων της πραγματοποιείται μέσω της ανάπτυξης μηχανισμού συνεργασίας που περιλαμβάνει οργανισμούς με ποικίλες και διαχωρισμένες αρμοδιότητες για τη διαχείριση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στις θάλασσες σε περιοχές πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας. Η OSPAR έχει προχωρήσει στη σύναψη Μνημονίων Κατανόησης και Συμφωνιών Συνεργασίας με τους ακόλουθους οργανισμούς: ISA²⁸⁴, NASCO²⁸⁵, NEAFC²⁸⁶, IMO²⁸⁷. Μια παρόμοια συμφωνία θα μπορούσε να εφαρμοστεί με άλλους Π.Ο.Δ.Α. . Μεταξύ IMO και της Επιτροπής OSPAR έχει υπογραφεί επίσης Μνημόνιο Κατανόησης για την προώθηση της Σύμβασης²⁸⁸ και του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου²⁸⁹

Η συνεργασία της OSPAR με άλλες διεθνείς αρχές για τη δημιουργία διαχειριστικών μέτρων στις Θ.Π.Π. και για την εξεύρεση λύσεων στην πρόκληση μιας κοινής προσέγγισης διατήρησης και διαχείρισης αποτελούν καινοτομίες στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην ανοικτή θάλασσα και στη διακυβέρνηση των ωκεανών²⁹⁰.

Υποστηρίζεται²⁹¹ ότι η συνεργασία μεταξύ της Σύμβασης OSPAR και τομεακών ρυθμιστικών οργανισμών, όπως οι Π.Ο.Δ.Α. μπορεί να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο μοντέλο συνεργασίας για το σκοπό της δημιουργίας παρόμοιων περιφερειακών συμφωνιών, για παράδειγμα στην περιοχή της Αρκτικής. Παρά τις περιορισμένες αξιώσεις της OSPAR στην Αρκτική, το μέχρι τώρα έργο στην περιοχή της Αρκτικής εκτός εθνικής δικαιοδοσίας, που καλύπτεται από τη Σύμβαση,

²⁸³ <https://www.ospar.org/organisation/observers>

²⁸⁴ https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_isa.pdf

²⁸⁵ https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/nasco_mou.pdf

²⁸⁶ https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_neafc_ospar.pdf

²⁸⁷ https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/imo_oneils_letter_30_nov_1999_and_attachments_from_imo.pdf

²⁸⁸ Σύμβαση του Λονδίνου για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από τη ρίψη αποβλήτων και άλλων ουσιών του 1972 <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/LCLP/Pages/default.aspx>

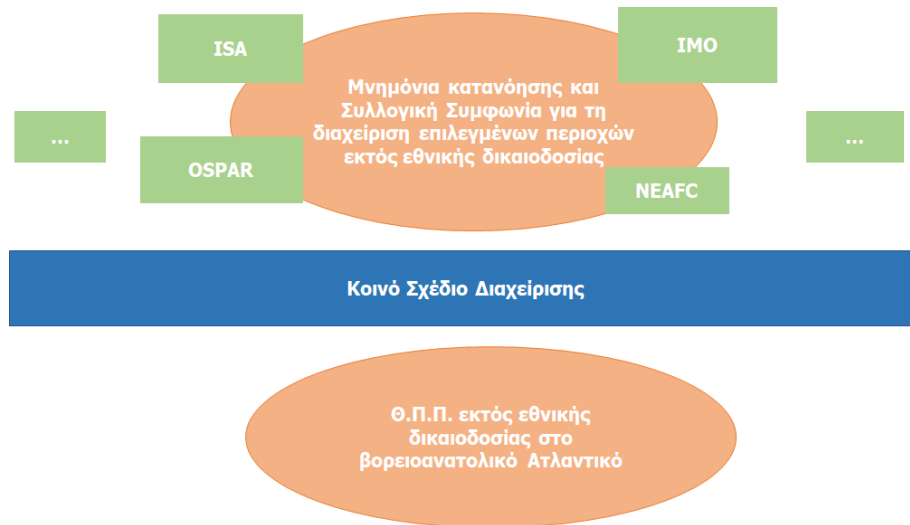
²⁸⁹ https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_imo_ospar_on_london_convention_and_protocol.pdf

²⁹⁰ WWF Factsheet September (2010). First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

²⁹¹ Druel et al. (2011) A legal scenario analysis for marine protected areas in areas beyond national jurisdiction. Report from the Boulogne-Sur-Mer Seminar, 19–21 September 2011

καταδεικνύει την ύπαρξη επιτυχημένου προηγούμενου για τη δημιουργία ενός συνασπισμού περιφερειακών δρώντων για την εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα.²⁹².

Προς τον στόχο της διαχείρισης των Θ.Π.Π. οι αρμόδιες αρχές καλούνται να μοιράζονται μεταξύ τους περιβαλλοντικές πληροφορίες και δεδομένα για την περιβαλλοντική εκτίμηση των περιοχών, να διαβουλεύονται για τις υπάρχουσες και τις προτεινόμενες ανθρώπινες χρήσεις, να συνεργάζονται για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, να διαβουλεύονται σε ετήσια βάση για την ανασκόπηση της κατάστασης των περιοχών του Παραρτήματος Ι και την εκτίμηση καταλληλότητας των υπάρχοντων διαχειριστικών μέτρων και την ανάπτυξη προτάσεων για τη βελτίωσή τους και τέλος να συνεργάζονται για την απόκτηση γνώσεων σχετικά με τις περιοχές μέσω ανταλλαγής δεδομένων.

Κοινό σχέδιο διαχείρισης των Θ.Π.Π. εκτός εθνικής δικαιοδοσίας στο βορειοανατολικό Ατλαντικό από αρμόδιους φορείς σε περιφερειακό επίπεδο

Προσαρμογή από: Designation and Management of OSPAR MPAs Beyond National Jurisdiction in the North-East Atlantic Dr. Henning von Nordheim & Tim Packeiser IUCN-BfN Seminar on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity beyond National Jurisdiction 1-3 December 2011 – Bonn/Germany

6.2.2 Συλλογική συμφωνία με τη NEAFC

Η OSPAR και η NEAFC αποτελούν δυο περιφερειακούς οργανισμούς με επιμέρους στόχους προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, στην ίδια γεωγραφική περιοχή. Για την OSPAR ο στόχος

²⁹² Molenaar E.J., Oude Elferink A. (2009) Marine protected areas in areas beyond national jurisdiction-the pioneering efforts under the OSPAR convention. Utrecht Law Rev

αυτός περιλαμβάνει την εγκαθίδρυση Θ.Π.Π., ενώ για τη NEAFC τη λήψη μέτρων διαχείρισης της αλιείας για την προστασία των ευάλωτων θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Η αλληλοεπικάλυψη των στόχων αυτών δεν αναιρεί το γεγονός ότι έχουν διαφορετικές αρμοδιότητες όσον αφορά τα μέτρα που μπορούν να υιοθετήσουν για την επίτευξη των αντίστοιχων στόχων τους. Υπεύθυνη για τη διαχείριση της αλιείας στην περιοχή του Βορειοανατολικού Ατλαντικού είναι η NEAFC, ζήτημα για το οποίο η OSPAR δεν έχει καμία απολύτως αρμοδιότητα. Το Διεθνές Συμβούλιο για την Εξερεύνηση της Θάλασσας το 2008²⁹³, μεταξύ άλλων, προέτρεψε το καθεστώς της OSPAR σε συνεργασία με Π.Ο.Δ.Α. (όπως η NEAFC), αλλά και με τα Συμβαλλόμενα Μέρη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επεξήγηση των στόχων διατήρησης και τον τρόπο σύνδεσής τους με τη διαχειριστική δράση στις Θ.Π.Π., αλλά και εντατικοποίηση των προσπαθειών για συλλογή επιπλέον πληροφοριών για τα οικοσυστήματα των βαθέων υδάτων. Η επιτυχής οικοσυστημική διαχείριση των Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στη θαλάσσια περιοχή της OSPAR απαιτεί συντονισμό μεταξύ των οργανισμών που είναι υπεύθυνοι για τη ρύθμιση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων σε αυτούς τους τομείς. Αρχικά, η OSPAR και η NEAFC εφαρμόζουν τη συλλογική συμφωνία που έχουν συνάψει, λαμβάνοντας υπόψη τους επιμέρους τους στόχους και δραστηριότητες²⁹⁴.

Η OSPAR έχει ενισχύσει την περιφερειακή και τομεακή συνεργασία μέσω της Συλλογικής Συμφωνίας με τη NEAFC το 2014 προωθώντας εποικοδομητικό διάλογο με άλλες Συμβάσεις Περιφερειακών Θαλασσών και Περιφερειακούς Οργανισμούς Διαχείρισης της Αλιείας, βασισμένο όχι μόνο μέσω ανταλλαγής πληροφοριών αλλά και μέσω της ενίσχυσης της περιφερειακής συνεργασίας στην περιοχή του βορειοανατολικού Ατλαντικού²⁹⁵.

Η NEAFC έχει ορίσει περιοχές όπου η αλιεία βαθέων υδάτων απαγορεύεται, οι οποίες καλύπτονται από τις Θ.Π.Π. της OSPAR μερικώς ή ολικά. Οι αρμοδιότητες των δύο οργανισμών αλληλοεπικαλύπτονται αλλά τα οικολογικά ζητήματα για τις συγκεκριμένες περιοχές είναι τα ίδια και για τις δύο, ενώ και οι δύο ανατρέχουν στο International Council for the Exploration of the Sea (ICES) για επιστημονική συνδρομή. Το συλλογικό σύμφωνο που υπέγραψαν προβλέπει επαυξημένη συνεργασία για λήψη πιο συνεκτικών μέτρων διαχείρισης από τις διάφορες αρμόδιες αρχές.

²⁹³ ICES Advice 2008, Book 1 - 1.5.5.9 Assessment of the impact of fisheries on the marine environment of the OSPAR maritime area

²⁹⁴ <https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/key-messages-and-highlights/network-ospar-marine-protected-areas-expanding/>

²⁹⁵ OSPAR Commission (2018) Annual Report 2017-2018

Η συμφωνία εφαρμόζεται σε επιλεγμένες Π.Ε.Ε.Δ., ενώ οι συμμετέχοντες οργανισμοί δεσμεύονται για τη διασφάλιση εφαρμογής κατάλληλων μέτρων για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών, κατά περίπτωση, μέσω καθορισμένων στόχων διατήρησης συγκεκριμένα για τις περιοχές αυτές (παράγραφος 5 του ΜΣ). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει τη δυνατότητα συμφωνίας σε κοινούς συλλογικούς στόχους για τις Θ.Π.Π.. Η συμφωνία επιπλέον ενθαρρύνει την ανταλλαγή επιστημονικών πληροφοριών και περιβαλλοντικών εκτιμήσεων καθώς και πληροφόρησης σχετικά με τις υφιστάμενες και προτεινόμενες ανθρώπινες δραστηριότητες υπό τη δικαιοδοσία τους. Οι φορείς μπορούν να διαβουλευτούν όσον αφορά την επανεξέταση των στόχων. Οι περιοχές που προσδιορίζονται από την OSPAR περιλαμβάνουν τις επτά Θ.Π.Π. που ορίζονται από την OSPAR, οι οποίες συμπίπτουν εν μέρει με τις δεκατρείς VME's που είναι περιοχές αποκλεισμού της αλιείας με τράτα βυθού βάσει των κανονισμών της NEAFC.

Η επίτευξη αυτής της συνεργασίας δεν είναι ούτε εύκολη ούτε εγγυημένη. Με παράδειγμα το περιφερειακό καθεστώς της OSPAR, η εγκαθίδρυση των Θ.Π.Π. (πρώτες έξι το 2010) στην ανοικτή θάλασσα επιτεύχθηκε λόγω της παράλληλης απόφασης της NEAFC για αποκλεισμό εκτεταμένων θαλάσσιων περιοχών προς την αλιεία με τράτες βυθού²⁹⁶. Από την άλλη μεριά, η απόφαση της NEAFC δε λήφθηκε κατόπιν άμεσης διαβούλευσης με την OSPAR, αλλά ως απάντηση στην αυξανόμενη πίεση εκ μέρους του συστήματος των Η.Ε. για την καλύτερη κανονιστική ρύθμιση της αλιείας με τράτες βυθού ώστε να προστατευτεί η βιοποικιλότητα βαθέων υδάτων και να επιτευχθεί αλιευτική βιωσιμότητα. Πριν από την εγκαθίδρυση των Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα υπό την OSPAR, στην περιοχή του βορειοανατολικού Ατλαντικού, η NEAFC είχε προχωρήσει στον αποκλεισμό περιοχών που πλήττονται από την αλιεία με τράτα στα βαθιά ύδατα προσωρινά, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις των Αποφάσεων της Γ.Σ. των Η.Ε. για τη Βιώσιμη Αλιεία²⁹⁷.

Οι οργανισμοί που έχουν υιοθετήσει μέχρι στιγμής τη Συλλογική Συμφωνία είναι η NEAFC και η Επιτροπή OSPAR. Εν ευθέτω χρόνω, τουλάχιστον δύο άλλοι οργανισμοί με συμφέρον στην κοινή συνεργασία, δηλαδή ο IMO και η ISA αναμένεται να υιοθετήσουν τη Συμφωνία., Υφιστάμενα μνημόνια συνεργασίας παρέχουν προσωρινά τη βάση για συνεργασία με οργανισμούς που δεν έχουν φτάσει σε επίσημη Συλλογική Συμφωνία και συμμετέχουν στη συνεργασία ανεπίσημα σε επίπεδο γραμματείας.

²⁹⁶ von Nordheim, H. & Packeiser, T. (2010) Status Report on the OSPAR Network of Marine Protected Areas (OSPAR Commission, 2011) (available at: http://www.ospar.org/documents/dbase/publications/p00548_Status%20report%20MPAs.pdf)

²⁹⁷ WWF Factsheet September (2010). First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

Η εστίαση της Συλλογικής Συμφωνίας είναι ο διαμοιρασμός πληροφοριών σχετικά με τη θέση της των διαχειριζόμενων περιοχών και με τους στόχους των διαχειριστικών δράσεων. Αυτό οδηγεί σε γενικότερο διαμοιρασμό πληροφοριών μεταξύ των οργανισμών, οι οποίοι δύνανται στη συνέχεια να επηρεάσουν περαιτέρω αποφάσεις και ενέργειες ληφθείσες στα πλαίσια των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους. Η Συλλογική Συμφωνία επικεντρώνεται σε επιλεγμένες περιοχές στον Βορειοανατολικό Ατλαντικό, οι οποίες προσδιορίζονται από κάθε οργανισμό. Οι συμμετέχοντες τηρούν από κοινού ένα παράρτημα της Συλλογικής Συμφωνίας που περιλαμβάνει πληροφορίες για τις περιοχές που σχετίζονται με τη Συμφωνία, μεταξύ άλλων. Όλες οι πληροφορίες που σχετίζονται με τη διαχείριση των περιοχών στο βορειοανατολικό Ατλαντικό βρίσκεται σε ένα κοινό μέρος και έτσι διασφαλίζεται ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το τι έχει αποφασιστεί προγενέστερα από άλλους οργανισμούς πριν προβούν στις δικές τους αποφάσεις αναφορικά με τις συγκεκριμένες περιοχές²⁹⁸.

Η συλλογική συμφωνία με τη NEAFC έχει εισέλθει πλέον σε λειτουργική φάση και επικεντρώνεται επί του παρόντος στην προστασία των καρχαριών.

6.3 Άλλες περιφερειακές πρωτοβουλίες

6.3.1 OSPAR και Αρκτική

Για την OSPAR, είναι σημαντική η συνεργασία με το Αρκτικό Συμβούλιο καθώς η Περιοχή I βρίσκεται στη θαλάσσια περιοχή της Αρκτικής και ανέρχεται περίπου στο 40% της συνολικής θαλάσσιας περιοχής της OSPAR. Η Γραμματεία της OSPAR μοιράζεται το έργο της OSPAR με την ομάδα εργασίας PAME (Protection of the Arctic Marine Environment) του Αρκτικού Συμβουλίου καθώς και με το EPPR (Emergency, Prevention, Preparedness and Response) Working Group²⁹⁹.

Σε περιοχές όπως η θαλάσσια περιοχή της Αρκτικής όπου υπάρχει πολυδιάστατο θεσμικό πλαίσιο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας (Σ.Δ.Θ., Σ.Β.Π., CITES, MARPOL και Σύμβαση OSPAR) θεωρείται³⁰⁰ προτιμότερη η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των ήδη υπάρχουσών συμφωνιών

²⁹⁸ UN Environment (2017): Realizing Integrated Regional Oceans Governance – Summary of case studies on regional cross-sectoral institutional cooperation and policy coherence

²⁹⁹ OSPAR Commission (2018) Annual Report 2017-2018

³⁰⁰ Workshop on the Governance of High Seas Biodiversity Conservation, Cairns, Australia June 16-19, 2003

παρά η διαπραγμάτευση για νέες σχετικές διατάξεις διεθνούς δικαίου. Η OSPAR συνεχίζει τη συνεισφορά της στο έργο των ομάδων εργασίας του Αρκτικού Συμβουλίου μετά την ανακήρυξη της ως παρατηρητής κατά τη 10η σύνοδο της υπουργικής Διάσκεψης του Αρκτικού Συμβουλίου στο Fairbanks της Αλάσκας το Μάιο του 2017.

Μια περιφερειακή συμφωνία για την Αρκτική, με υπόδειγμα την OSPAR δυνητικά μπορεί να οδηγήσει σε ένα ισχυρό καθεστώς θαλάσσιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης³⁰¹. Ιδιαίτερα για τον στόχο της προστασίας της βιοποικιλότητας, η κάλυψη της περιοχής της Αρκτικής από ένα τέτοιο νομικό καθεστώς, μπορεί δυνητικά να προσφέρει την ευκαιρία δημιουργίας Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. στην ευρύτερη περιοχή του Αρκτικού Ωκεανού. Το καθεστώς αυτό, ακολουθώντας την οικοσυστημική προσέγγιση, μέσω ενός ενοποιημένου διαχειριστικού συστήματος, θα δώσει τη δυνατότητα διεξαγωγής ανθρώπινων δραστηριοτήτων που επί του παρόντος απαγορεύονται ή περιορίζονται, μέσω της εξισορρόπησης τους με συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος³⁰².

Η NEAFC αποτελεί σημαντική πλατφόρμα προώθησης και επικοινωνίας των στόχων και των αρχών της Ε.Ε., η οποία είναι συμβαλλόμενο μέρος της, για την επίτευξη βιώσιμης αλιείας στην Αρκτική, καθώς καλύπτει ένα σημαντικό μέρος του Αρκτικού Ωκεανού. Επιπλέον, η NEAFC προσβλέπει μέσω του συλλογικού συμφώνου που έχει υπογράψει με την Επιτροπή OSPAR και της μεταξύ τους συνεργασίας και συντονισμού, στη δημιουργία και διαχείριση Θ.Π.Π. στο βορειοανατολικό Ατλαντικό. Η NEAFC και η OSPAR βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα που τους παρέχει ο ίδιος οργανισμός, το ICES. Οι περιοχές κλειστές προς την αλιεία που έχει ορίσει η NEAFC μοιράζονται σχεδόν τα ίδια όρια με τις Θ.Π.Π. που έχουν δημιουργηθεί υπό την OSPAR, επομένως παίζει κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση των διατομεακών Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ.. Καμία από τις μέχρι σήμερα ορισμένες Θ.Π.Π. δε βρίσκεται στην υποαρκτική θαλάσσια περιοχή, αλλά δύνανται να χρησιμεύσουν ως πρότυπα³⁰³ και να παρέχουν πολύτιμη καθοδήγηση στην αλιευτική διαχείριση του κεντρικού Αρκτικού Ωκεανού, ώστε να καταστεί λειτουργική η οικοσυστημική προσέγγιση σε Π.Ε.Ε.Δ..

³⁰¹ Hossain K., Morris K. (2017) Protecting Arctic Ocean Marine Biodiversity in the Area Beyond National Jurisdiction. In: Andreone G. (eds) The Future of the Law of the Sea. Springer, Cham

³⁰² Hossain, K. (2016) A New Legal Regime for the Protection of Arctic Marine Biodiversity in the ABNJ? (urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201605031120) Arctic Centre, University of Lapland

³⁰³ Liu, N. (2017). The European Union's Potential Contribution to the Governance of High Sea Fisheries in the Central Arctic Ocean. In Liu N., Kirk E., & Henriksen T. (Eds.), The European Union and the Arctic (pp. 274-295). LEIDEN; BOSTON: Brill. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w8h3gv.15>

6.3.2 OSPAR και Sargasso Sea Alliance

Τον Αύγουστο του 2012, η Γραμματεία της Σύμβασης OSPAR και η Γραμματεία της Συμμαχίας για τη Θάλασσα των Σαργασσών (Sargasso Sea Alliance) υπέγραψαν μια συμφωνία συνεργασίας³⁰⁴ ώστε να "μεγιστοποιήσουν τις ευκαιρίες ανταλλαγής ερευνών, εμπειρογνομοσύνης και πρακτικής εμπειρίας στην προσπάθεια προστασίας και διαχείρισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βόρειου Ατλαντικού, ειδικά σε περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας"³⁰⁵.

6.3.1 North-East Atlantic Regional EBSA Workshop

Στο workshop της Σ.Β.Π. σχετικά με τον καθορισμό EBSA's στο βορειοανατολικό Ατλαντικό (North-East Atlantic Regional EBSA Workshop) το Δεκέμβριο του 2017³⁰⁶, ένα από τα θέματα που συζητήθηκαν ήταν η διαδικασία περιγραφής (και τροποποίησης) και ορισμού περιοχών ως EBSA's, τόσο εντός όσο και εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. Όσον αφορά την περιοχή της Σύμβασης OSPAR, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία σχετικά με την περιγραφή περιοχών που πληρούν τα κριτήρια για EBSA στο βορειοανατολικό Ατλαντικό, μια πρωτοβουλία της Γραμματείας της Επιτροπής OSPAR και της NEAFC (NEAFC/OSPAR North-East Atlantic Regional EBSA Workshop), με παρατηρητή τη Γραμματεία της Σ.Β.Π.. Το workshop περιορίστηκε σε Π.Ε.Ε.Δ., ενώ η αναφορά που συντάχθηκε συνόψισε δέκα περιοχές που πληρούν τα κριτήρια για EBSA. Η NEAFC και η OSPAR (με την απουσία ειδικής τεχνικής ομάδας) υπέβαλαν την αναφορά στο ICES πριν την παρουσίασή της στα Συμβαλλόμενα Μέρη τους, το οποίο συγχώνευσε τα αποτελέσματα του workshop σε τέσσερις περιοχές. Με αυτό το workshop εξήχθη το συμπέρασμα ότι στην περιοχή του βορειοανατολικού Ατλαντικού και ειδικότερα όσον αφορά τις χώρες-μέλη της Ε.Ε., υπάρχει μια καλά εδραιωμένη κουλτούρα συμβουλευτικής καθοδήγησης από το ICES, λόγω της εμπιστοσύνης στην αντικειμενικότητα και στα επίπεδα επιστημονικής δυνατότητας του.

³⁰⁴ http://www.sargassoseacommission.org/storage/documents/Collaboration_Arrangement_-_OSPAR__Sargasso_Sea.pdf

³⁰⁵ <http://www.sargassoseacommission.org/about-our-work/relevant-organizations/ospar-commission>

³⁰⁶ Convention on Biological Diversity, (2017) Report of the Expert Workshop to Develop Options for Modifying the Description of Ecologically or Biologically Significant Marine Areas, for Describing New Areas, and for Strengthening the Scientific Credibility and Transparency of this Process CBD/EBSA/EM/2017/1/3 Berlin, 5-8 December 2017

Συμπεράσματα

Η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει τεράστιες προκλήσεις όσον αφορά τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, και ειδικά στις περιοχές εκτός εθνικής δικαιοδοσίας. Οι νέες προκλήσεις που έχουν προκύψει για την ανοικτή θάλασσα αφορούν ενδεικτικά στην προστασία ξεχωριστών ιχθυοποθεμάτων που απαντώνται μόνο εκεί³⁰⁷, των ευάλωτων θαλάσσιων ενδιαιτημάτων των βαθέων υδάτων και της βιοποικιλότητας στα θαλάσσια όρη και στις υδροθερμικές πηγές, την κανονιστική ρύθμιση ανθρώπινων δραστηριοτήτων όπως το bio-prospecting, η θαλάσσια επιστημονική έρευνα, τα θαλάσσια συντρίμια, η ρύπανση από υποβρύχιο θόρυβο, τα χωροκατακτητικά είδη και οι υπεράκτιες δραστηριότητες υδρογονανθράκων.³⁰⁸

Καθώς πλησιάζουμε το 2020, έτος ορόσημο για την επίτευξη των στόχων της Σ.Β.Π.³⁰⁹ και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης³¹⁰, η παγκόσμια κοινότητα και πολλοί κυβερνητικοί φορείς συνεχίζουν να επενδύουν στην επέκταση του παγκόσμιου δικτύου Θ.Π.Π.

Η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ περικλείει σημαντικές νομικές και πρακτικές προκλήσεις³¹¹ που αφορούν σε επιστημονική αβεβαιότητα σχετικά με τα θαλάσσια οικοσυστήματα, έλλειψη γενικά αποδεκτών κριτηρίων για την επιλογή περιοχών, ανάγκη ενίσχυσης της νομιμότητας των διαδικασιών για τη δημιουργία των Θ.Π.Π. και διασφάλισης καθολικής συμμετοχής των κρατών στο σχεδιασμό Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ. και ανάγκη συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων διεθνών οργανισμών. Οι αρμοδιότητες των αντίστοιχων οργανισμών είναι σε γενικές γραμμές συμπληρωματικές, αν και υπάρχουν κάποια σημεία αλληλεπικάλυψης όσον αφορά τη γενική εξουσιοδότηση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η καθιέρωση αρχών και η ανάπτυξη ικανοτήτων συνεργασίας και σύμπραξης των αρμόδιων αρχών παραμένει μία πρόκληση, ενώ οι περιφερειακές αρχές σαφώς έχουν περιορισμένο γεωγραφικό εύρος, οπότε τα λαμβανόμενα μέτρα περιορίζονται μόνο στα Συμβαλλόμενα Μέρη. Επομένως κρίνεται απαραίτητη η εμπλοκή των διεθνών αρχών, αν και διαφαίνεται ως περίπλοκη και μακροσκελής διαδικασία.

³⁰⁷ Molenaar, E.J. (2005) Addressing Regulatory Gaps in High Seas Fisheries, 20 Int'l J. Mar. & Coastal L. 553

³⁰⁸ Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403

³⁰⁹ <https://www.cbd.int/sp/targets/rationale/target-11/>

³¹⁰ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

³¹¹ Tanaka, T. (2012) Reflections on High Seas Marine Protected Areas: A Comparative Analysis of the Mediterranean and the North-East Atlantic Models, Nordic Journal of International Law 81p. 295–326

Πρώτον, το κανονιστικό καθεστώς είναι τομεακό καθώς οι διάφορες χρήσεις των ωκεανών τυγχάνουν διαφορετικής κανονιστικής ρύθμισης στις Π.Ε.Ε.Δ. και υπάρχουν διαφορετικά διαθέσιμα εργαλεία για την εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται σε αυτές τις περιοχές. Ακόμα και ο ορισμός μιας θαλάσσιας περιοχής ως Π.Ε.Ε.Δ. μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να διαφέρει ανά τομέα. Το γεγονός αυτό υπαγορεύει διατομεακό συντονισμό, αλλά ελλείπει συντονιστικού οργάνου, αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση. Τα εμπλεκόμενα θεσμικά όργανα έχουν πολύ διαφορετικά συμφέροντα και υποχρεώσεις στις Π.Ε.Ε.Δ., καθώς και διαφορετικά κριτήρια για τον καθορισμό Θ.Π.Π.. Οι τομεακοί οργανισμοί έχουν την ευχέρεια να αποφασίσουν εάν και σε ποιο βαθμό επιθυμούν να συνεργαστούν και να συνυπάρξουν σε μια Θ.Π.Π. πολλαπλών χρήσεων και το πρωταρχικό συμφέρον των αρμόδιων διεθνών οργανισμών δεν είναι απαραίτητα η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας. Παρ'όλα αυτά, η μελέτη περίπτωσης του καθεστώτος της OSPAR αποδεικνύει ότι είναι δυνατή η δημιουργία Θ.Π.Π., ακόμη και μέσω περιφερειακών οργανισμών που είναι αρμόδιοι κανονιστικής ρύθμισης σε Π.Ε.Ε.Δ., και η θέσπιση μέτρων προστασίας μέσω σχετικών παγκόσμιων και περιφερειακών αρμόδιων φορέων.

Το προηγούμενο που δημιούργησε η συνεργασία μεταξύ των παράκτιων κρατών³¹², μέσω της OSPAR και άλλων διακυβερνητικών οργανισμών, όπως η ISA, ο IMO, η NEAFC, η IWC και η ICCAT μέσω προσχεδίων συμφωνιών, καταδεικνύει ότι είναι εφικτός ο ορισμός περιοχών προτεραιοτήτων στην ανοικτή θάλασσα, η αντικειμενική στόχευση και η δημιουργία πολιτικής βούλησης για τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε Π.Ε.Ε.Δ..

Τέλος, η δυσχέρεια της Σ.Δ.Θ. για δέσμευση τρίτων χωρών ή μη μερών της αποτελεί εμπόδιο στην αποτελεσματική εφαρμογή των εν λόγω Θ.Π.Π., ιδίως εκείνων που εγκαθιδρύονται σε περιφερειακή βάση. Τέλος, η εγκαθίδρυση Θ.Π.Π. δεν επιλύει τυχόν ζητήματα δικαιοδοσίας σχετικά με την εφαρμογή και επιβολή.

Το 2010, η OSPAR εγκαθίδρυσε το πρώτο δίκτυο έξι Θ.Π.Π. σε Π.Ε.Ε.Δ., με την προσθήκη μιας έβδομης 2 χρόνια αργότερα, καλύπτοντας συνολική θαλάσσια περιοχή 470.000 τ.χλμ. στο βορειο-ανατολικό Ατλαντικό και προστατεύοντας μια σειρά θαλάσσιων ορέων και ειδών και ενδιαιτημάτων των βαθέων υδάτων³¹³. Η OSPAR είναι πρωτοπόρος στην εγκαθίδρυση τέτοιων περιοχών και αποτελεί πρότυπο για άλλες περιφέρειες ως προς την προσπάθεια επίτευξης των στόχων της

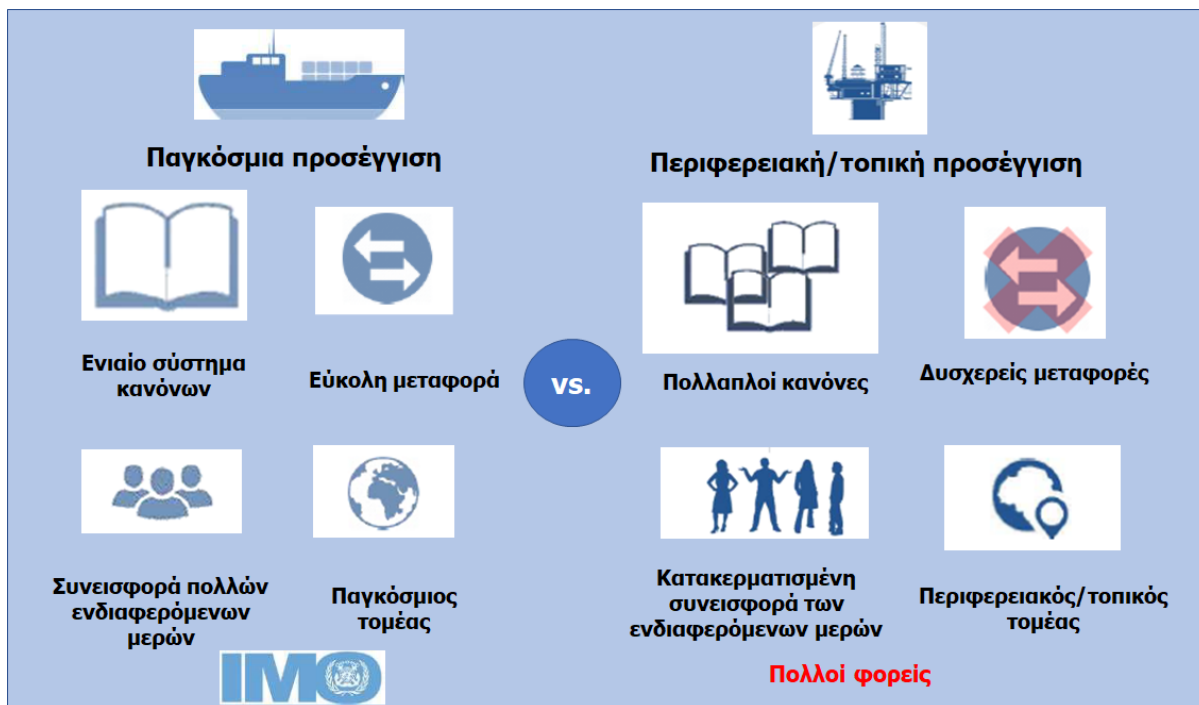
³¹² WWF Factsheet September (2010), First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

³¹³ O'Leary B.C., Brown, R.L., Johnson, D.E., von Nordheim, H, Ardron, J., Packeiser, J.T., Roberts, C.M. (2012) The first network of marine protected areas (MPAs) in the high seas: The process, the challenges and where next", Marine Policy 36 598–605

Διάσκεψης Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και της Σ.Β.Π. για τη δημιουργία αντιπροσωπευτικών δικτύων Θ.Π.Π. μέχρι το 2012³¹⁴.

Τα παραδείγματα του Βορειοανατολικού Ατλαντικού, του Νότιου Ωκεανού και της Μεσογείου αποδεικνύουν ότι οι περιφερειακές νομικές συμφωνίες μπορούν να διευκολύνουν τον ορισμό Θ.Π.Π. με βάση την επιστημονική γνώση και σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, όπου υπάρχουν τέτοιου είδους συμφωνίες και οι απαιτούμενες ικανότητες. Επίσης αποδεικνύουν ότι ενώ μια περιφερειακή προσέγγιση μπορεί να λειτουργήσει, τα γεωγραφικά θεσμικά κενά επιμένουν να υπάρχουν εμποδίζοντας την ολοκληρωμένη προστασία και την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων διατήρησης στην ανοικτή θάλασσα και στην Περιοχή. Ελλείπει μιας παγκόσμιας συμφωνίας για την οικοδόμηση επιστημονικών, νομικών και τεχνικών ικανοτήτων διαχείρισης μεγάλων ωκεάνιων περιοχών, οι Θ.Π.Π. μπορούν να δημιουργηθούν μόνο σε περιοχές που περιβάλλονται από ανεπτυγμένες χώρες. Η ανάπτυξη πολυτομεακής, ολοκληρωμένης πολιτικής για τους ωκεανούς είναι απαραίτητη για μια πιο ολιστική προσέγγιση της διαχείρισης των ωκεανών. Υπάρχουν πολλές πρόσφατες πρωτοβουλίες προς την επίτευξη αυτού του στόχου σε περιφερειακό επίπεδο, τα αποτελέσματα των οποίων δεν έχουν ακόμη καταγραφεί. Πολλές περιοχές έχουν ξεκινήσει διατομεακή συνεργασία με βάση τις περιφερειακές προτεραιότητες της διακυβέρνησης των ωκεανών, τη χρησιμότητα της καθώς και εμπειρίες από προηγούμενες συνεργασίες.

³¹⁴ WWF Factsheet September (2010), First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic, Gift to Earth

Σύγκριση παγκόσμιας και περιφερειακής προσέγγισης

Προσαρμογή από IMO Improving Ocean Governance, Dr. Cleopatra Doumbia-European Maritime Day, Turku, Finland 18-19 May 2016

Οι προβλέψεις για δίκτυα Θ.Π.Π. μπορούν να ωφεληθούν από ευρεία διεθνή υποστήριξη, ως μέρος μιας ευρύτερης συμφωνίας για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ., που θα περιλαμβάνει διατάξεις για τους θαλάσσιους γενετικούς πόρους, εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ανάπτυξη ικανοτήτων και μεταφορά τεχνολογίας, Για τη διευκόλυνση των δικτύων Θ.Π.Π., μια τέτοια συμφωνία δύναται να παρέχει: μια διαδικασία για τον ορισμό και την έγκριση των Θ.Π.Π. ως μέρος μιας επιστημονικά καθοδηγούμενης διαδικασίας με διεθνώς αποδεκτά κριτήρια, μια επιστημονική διαδικασία για το σχεδιασμό αντιπροσωπευτικών δικτύων Θ.Π.Π., σαφή διαμοιρασμό αρμοδιοτήτων σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, μεταξύ τομεακών οργανισμών και οργανισμών διατήρησης καθώς και ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη περιφερειακού Θ.Χ.Σ.. Για να ενισχυθεί η διατομεακή συνεργασία, δύναται επίσης να θέτει στόχους, προτεραιότητες, χρονοδιαγράμματα και διαδικασίες για αξιολόγηση της προόδου.

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι οι διαβουλεύσεις για ένα Εφαρμοστικό Σύμφωνο για τη Β.Ε.Ε.Δ. αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης ολιστικής προσέγγισης για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας σε Π.Ε.Ε.Δ., ώστε να

εκπληρωθεί ο στόχος της Σ.Δ.Θ. για την προώθηση των ειρηνικών χρήσεων των θαλασσών και των ωκεανών, της ορθόνομης και αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων τους, της διατήρησης των ζώντων πόρων και της μελέτης, προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Μια παγκόσμια προσέγγιση διεθνούς θεματοφύλακα φαίνεται να είναι συμβατή με την πρακτική των κρατών και την ανάγκη διασφάλισης προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος στην ανοικτή θάλασσα, καθώς και με την επίτευξη βιωσιμότητας των θαλάσσιων πόρων για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές³¹⁵. Ένα διεθνές δημόσιο καταπίστευμα για τους ωκεανούς δύναται να προωθήσει την περιβαλλοντικά υπεύθυνη χρήση της ανοικτής θάλασσας και να διασφαλίσει την εφαρμογή σύγχρονων αρχών διατήρησης και διαχειριστικών εργαλείων μέσω ενός στενά συνδεδεμένου δικτύου τομεακών και περιφερειακών οργανισμών.

Η αυξανόμενη ζήτηση για πόρους σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση των πιέσεων εξαιτίας της ρύπανσης, της υποβάθμισης των ενδιαιτημάτων, της κλιματικής αλλαγής και της οξίνισης των ωκεανών υποδηλώνουν ότι δεν υπάρχει πλέον περιθώριο αναμονής. Είναι επιτακτική η δημιουργία μιας ειδικής συμφωνίας για την ενίσχυση του συντονισμού και τη διευκόλυνση των προσπαθειών μεταξύ όλων των περιφερειακών θαλασσών και όλων των τομέων, και όχι μόνο μεταξύ λίγων περιφερειακών συμφωνιών με ικανότητα διαχείρισης μεγάλων ωκεάνιων περιοχών. Ένα εργαλείο με δικαιοδοσία οικοσυστημικής διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας Θ.Π.Π. στην ανοικτή θάλασσα και την Περιοχή, μπορεί να διασφαλίσει ότι οι κυβερνήσεις θα εκπληρώσουν τις πολιτικές υποσχέσεις τους για την προστασία των παγκόσμιων ωκεανών από τους οποίους εξαρτώνται όλα τα έθνη³¹⁶.

Μια τέτοια συμφωνία μπορεί να παρέχει ένα πλαίσιο για την έγκριση και τη στήριξη δημιουργίας Θ.Π.Π. και για την εφαρμογή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού και διατομεακής διαχείρισης. Τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να αναγνωρίσουν τη σημασία σημαντικών περιοχών, να συμμορφώνονται με τα εφαρμοστέα μέτρα και να μην επιτρέπουν ή να αναλαμβάνουν δραστηριότητες που αντιβαίνουν στους στόχους διατήρησης. Για να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που έχουν προκύψει από την περίπτωση της θάλασσας των Σαργασσών, η συμφωνία θα μπορούσε να συμπεριλάβει χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια για τη δημιουργία λειτουργικών περιφερειακών

³¹⁵ Rayfuse, R. & Warner, R. M. (2008). Securing a sustainable future for the oceans beyond national jurisdiction: the legal basis for an integrated cross-sectoral regime for high seas governance for the 21st century. *International Journal of Marine and Coastal Law*, 23 (3), 399-421.

³¹⁶ Nordtvedt Reeve, L. L., Rulska-Domino, A., & Gjerde, K. M. (2012). The Future of High Seas Marine Protected Areas, *Ocean Yearbook Online*, 26(1), 265-289. doi: <https://doi.org/10.1163/22116001-92600089>

προγραμμάτων και τη διευκόλυνση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών. Τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να δεσμευθούν στη λήψη μέτρων για την επιβολή τη συμμόρφωσης, σύμφωνα με το Δ.Δ., και συνεπώς να διασφαλίσουν ότι κανείς οργανισμός δεν ασκεί καμία δραστηριότητα αντίθετη προς τις αρχές ή τους σκοπούς της συμφωνίας. Επίσης, μη συμβαλλόμενα μέρη και διεθνείς οργανισμοί μπορούν να προσκληθούν για συνεργασία.

Συμπερασματικά, η δημιουργία ενός διεθνούς καταπιστεύματος για την ανοικτή θάλασσα απαιτεί πολιτική βούληση εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας και μακροπρόθεσμη δέσμευση ως προς τη βιώσιμη χρήση και διαχείριση των πόρων και της βιοποικιλότητας. Η εξέλιξη του υφιστάμενου καθεστώτος σε ένα καθεστώς που υποστηρίζει τη διατήρηση των πολύτιμων οικοσυστημικών υπηρεσιών και της ανθεκτικότητας του ωκεανού είναι απολύτως απαραίτητη, ώστε να αντιμετωπιστούν οι κλιμακούμενες απειλές στον ωκεάνιο χώρο λόγω των υπάρχουσών και αναδυόμενων ανθρώπινων χρήσεων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Βιβλία

- Gaston, K. and Spicer, J. (2002) Βιοποικιλότητα, Μια εισαγωγή (Επιμέλεια απόδοσης στα ελληνικά Χαρίτων Χιντήρογλου – Δημήτρης Βαφείδης), Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κουτούπα – Ρεγκάτου, Ε. (2005) Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Αθήνα: Σάκκουλας
- Τσάλτας Ι. Γρ., (2003) Το διεθνές καθεστώς των θαλασσών και των ωκεανών, τ.2, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα.
- Χατζημπίρος, Κ. (2001) Οικολογία: Οικοσυστήματα και προστασία του περιβάλλοντος, Γ΄ έκδοση, Αθήνα: Συμμετρία

Αρθρογραφία

- Μπάλιας Γ. (2010), Οι διεθνείς και ευρωπαϊκές ρυθμίσεις σχετικά με τον καθορισμό και τη διαχείριση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, ΠερΔικ 3/2010
- Μπεριάτος, Η. (2012) «Θαλάσσια χωροταξία: Μια νέα πρόκληση για την Ελλάδα». 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Διπλωματικές εργασίες

- Γαλάνη, Κ. (2010) Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας της Βιοποικιλότητας, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Εκπαιδευτικό υλικό

- Κατσακιώρη, Μ., Βασάλα Π., Φλογαΐτη Ε., (συντονίστριες έκδοσης). 2008. Εκπαιδευτικό Υλικό «Προστατευόμενες περιοχές» Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Θέρμη.

Μαρδίρης Θ. Α., Γρηγορίου Μ και Ευαγγέλου Α. (2008) ‘Περιοχές με Ιδιαίτερη Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα, Πανίδα’, Εκπαιδευτικό Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το ‘Πρόγραμμα Ανοικτών Περιβαλλοντικών Τάξεων – Καλλιστώ’, Διαθέσιμο στο www.e-yliko.gr/htmls/perivallon/kallisto_files_/Biopoik.pdf

Πρωτογενείς πηγές

Ε.Ε., Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό

Ε.Ε., COM(2007) 575 Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ε., COM (2002) 539 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Και Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: προς μια στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος - Βρυξέλλες, 02.10.2002 τελικό διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0539:FIN:EL:PDF>

Ξενόγλωσση

Κείμενα διεθνών οργανισμών

Australian and New Zealand Environment and Conservation Council (ANZECC). Task Force on Marine Protected Areas. Strategic plan of action for the national representative system of marine protected areas: a guide for action by Australian Government. Canberra: Environment Australia for ANZECC; 1999. 80 pp.

Convention on Biological Diversity, (2017) Report of the Expert Workshop to Develop Options for Modifying the Description of Ecologically or Biologically Significant Marine Areas, for Describing New Areas, and for Strengthening the Scientific Credibility and Transparency of this Process CBD/EBSA/EM/2017/1/3 Berlin, 5-8 December 2017

Convention on Biological Diversity (2010) Strategic Plan for Biodiversity 2011–2020

Convention on Biological Diversity, (2009) Azores Scientific Criteria and Guidance for identifying ecologically or biologically significant marine areas and designing representative networks of marine protected areas in open ocean waters and deep-sea habitats

Convention on Biological Diversity, (2008) Scientific guidance for selecting areas to establish a representative network of marine protected areas, including in open ocean waters and deep-sea habitats (Annex II of CBD Decision IX/20)

European Commission, 2007. Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment. Application of the Habitats and Birds Directives. European Commission, Brussels, p. 112

FAO (2009). International guidelines for the management of deep-sea fisheries in the high seas. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 73 pp.

FAO. (2016). Vulnerable Marine Ecosystems: Processes and Practices in the High Seas, by Anthony Thompson, Jessica Sanders, Merete Tandstad, Fabio Carocci and Jessica Fuller, eds. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 595. Rome, Italy

Greenpeace (2007) The Ecosystem Approach: protecting marine life in all its forms

ICES Advice 2008, Book 1 - 1.5.5.9 Assessment of the impact of fisheries on the marine environment of the OSPAR maritime area

ICES Special Request Advice Ecoregions in the Northeast Atlantic OSPAR request on review of a draft nomination proforma for a “North Atlantic Current and Evlanov Seamount” MPA in the OSPAR Maritime Area, Published 30 October 2018 <https://doi.org/10.17895/ices.pub.4570>

ICES, 2018. Report of the ICES/NAFO Joint Working Group on Deep-water Ecology (WGDEC), 5–9 March 2018, Dartmouth, Nova Scotia, Canada. ICES CM 2018/ACOM:26.

ISA, Nodules Exploration Regulations, Regulation 31(6); Sulphides Exploration Regulations, Regulation 33(6); Crusts Exploration Regulations, Regulation 33(6)

ISA, Regulations on Prospecting and Exploration for Polymetallic Nodules in the Area

IUCN, 2010. Marine protected areas, why have them? International Union for Conservation of Nature

IUCN Recommendations Paper, (2018) Recommendations for the Intergovernmental Conference First Session of the Intergovernmental Conference on an International Legally Binding Instrument Under the United Nations Convention on the Law of the Sea on Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas Beyond National Jurisdiction, New York, September 04 – 17, 2018

IUCN WCPA, (2018), Applying IUCN’s Global Conservation Standards to Marine Protected Areas

Johannesburg Declaration on Sustainable Development, in Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, South Africa, 26 Aug.–4 Sept. 2002, A/CONF.199/20, New York, UN, 2002.)

NEAFC press release, 11 December 2009 (available at www.neafc.org/system/files/10122009_imo_pressrelease.pdf).

OSPAR Commission (2018) Annual Report 2017-2018

OSPAR Commission (2017) Status of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2017

OSPAR Commission (2014). OSPAR 14/21/1 Annex 16. OSPAR Recommendation 2014/11 on furthering the protection and conservation of hydrothermal vents/fields occurring on oceanic ridges in Region V of the OSPAR maritime area. 6pp. OSPAR Commission.

OSPAR Commission (2012) Information Document Marine Protected Areas in the High Seas in the North-East Atlantic

OSPAR Commission (2012). Report of the OSPAR Workshop on research into possible effects of regular platform lighting on specific bird populations, Offshore Industry Series. OSPAR Commission, London.

OSPAR Commission (2011) Status Report on the OSPAR Network of Marine Protected Areas, (available at: http://www.ospar.org/documents/dbase/publications/p00548_Status%20report%20MPAs.pdf)

OSPAR Agreement 2010-3 (2010) The North-East Atlantic Environment Strategy of the OSPAR Commission for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic 2010–2020

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/1 on the Establishment of the Milne Seamount Complex Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/2 on the establishment of the Charlie-Gibbs South Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/3 on the Establishment of the Altair Seamount High Seas Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/4 on the Establishment of the Antialtair Seamount High Seas Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/5 on the Establishment of the Josephine Seamount High Seas Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2010/6 on the Establishment of the MAR North of the Azores High Seas Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) Decision 2012/1 on the establishment of the Charlie-Gibbs North High Seas Marine Protected Area

OSPAR Commission (2010) OSPAR Quality Status Report 2010 (including regional assessments)

OSPAR Commission, (2010) Quality Status Report 2010 - Assessment of the environmental impact of fishing

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/12 on the Management of the Milne Seamount Complex MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/13 on the Management of the Charlie-Gibbs South MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/14 on the Management of the Altair Seamount High Seas MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/15 on the Management of the Antialtair Seamount High Seas MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/16 on the Management of the Josephine Seamount High Seas MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2010/17 on the Management of the MAR North of the Azores High Seas MPA

OSPAR Commission (2010) Recommendation 2012/1 on the Management of the Charlie-Gibbs North High Seas Marine Protected Area

OSPAR Convention (2008) A matrix approach to assessing the ecological coherence of the OSPAR MPA network

OSPAR Commission (2008) Code of conduct for responsible marine research in the deep seas and high seas of the OSPAR maritime area, Reference Number: Agreement 2008-01

OSPAR Commission (2008) Background Document on potential problems associated with power cables other than those for oil and gas activities. London.

OSPAR Commission (2008) Report on the progress made in developing the OSPAR Network of Marine Protected Areas

OSPAR Commission (2006), 'Guidance on developing an ecologically coherent network of OSPAR marine protected areas', reference number 2006-3

OSPAR Commission (2003) Recommendation 2003/3 on a Network of Marine Protected Areas

OSPAR Commission (2003). Guidelines for the Management of Marine Protected Areas in the OSPAR Maritime Area. Reference Number: 2003-18

OSPAR Convention, MEETING OF THE OSPAR COMMISSION (OSPAR) BREMEN: 23 - 27 JUNE 2003 Guidelines for the Identification and Selection of Marine Protected Areas in the OSPAR Maritime Area (Reference number: 2003-17) διαθέσιμο στο: http://jncc.defra.gov.uk/pdf/OSPAR_03-17e_GuidelinesIdentificationMPA.pdf

Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2014) Global Biodiversity Outlook 4. Montréal, 155 pages.

Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2004) The Ecosystem Approach, (CBD Guidelines) Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity 50 p.

UNEP (2018). Global Manual on Ocean Statistics. Towards a definition of indicator methodologies. Nairobi (Kenya): UN Environment. 46 pp. plus four appendices.

UNEP (2017): Realizing Integrated Regional Oceans Governance – Summary of case studies on regional cross-sectoral institutional cooperation and policy coherence

UNEP (2017) Regional Seas programmes covering Areas Beyond National Jurisdictions

UNEP (2016) Regional Seas Strategic Directions (2017-2020)

UNEP (2010) 12th Global Meeting of the Regional Seas Conventions and Action Plans, Bergen, Norway, 20th – 22nd September 2010 UNEP (DEPI)/RS.12 /INF.6.RS

UNEP (2010) Decision Adopted by the COP to the CBD at Its 10th Meeting, UNEP/CBD/COP/DEC/X/29.

UNEP-WCMC (2018). Protected areas map of the world, October 2018 Available at: www.protectedplanet.net

UNGA, Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012 [without reference to a Main Committee (A/66/L.56)] 66/288. The future we want available online: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_66_288.pdf

UNGA Resolutions A/RES/63/111 paras. 134-135 and A/RES/69/245 para.224

UNGA Resolution A/RES/ 66/288. The future we want, para 177

UNGA Resolution 68/70 (n 24), paragraphs 208–213; UNGA Resolution 67/78 (n 53), paragraphs 192–198.

Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (Johannesburg, 4 September 2002), www.unep.org (JPOI), Para. 32(c.)

United Nations General Assembly Session 49 Verbatim Report 22. A/49/PV.22 page 10

United Nations (Ed.). (2017). *The First Global Integrated Marine Assessment: World Ocean Assessment I*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781108186148

Βιβλία

Aricò, S. and Salpin, C. (2005). *Bioprospecting of Genetic Resources in the Deep Seabed: Scientific, Legal and Policy Aspects*. United Nations University.

Caveen, A. & Polunin, N., Gray, T., Stead, S. (2015). *The Controversy over Marine Protected Areas*. Springer International Publishing

Cordonier-Segger, M.C. and Khalfan A. (eds.) (2004) *Sustainable Development Law: Principles, Practices and Prospects*, Oxford University Press.

Kelleher, G. (1999). *Guidelines for Marine Protected Areas*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xxiv +107pp.

Louka, E. (2006). *International Environmental Law: Fairness, Effectiveness, and World Order*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511618109

Malo D. (1951). *Hawaiian Antiquities (Moolelo Hawaii)*. Translated by Emerson NB. Bishop Museum Special Publication 2, Bishop Museum Press: Honolulu

- Sand, P.H. (1999) *Transnational Environmental Law: Lessons in Global Change*, The Hague, Kluwer Law International, p.13.
- Soden, D., Brent, R., Steel (1999) *Handbook of Global Environmental Policy and Administration*, CRC Press, p. 665
- Voigt, C. (n.d.). *Sustainable Development as a Principle of International Law*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. doi: <https://doi.org/10.1163/ej.9789004166974.i-428>

Μελέτες

- Baker, M., Bett, B., Billett, D., and Rogers, A. (2001). *The status of natural resources on the high-seas - an environmental perspective*. WWF / IUCN, Gland, Switzerland
- Census of Marine Life (2011), “Scientific results to support the sustainable use and conservation of marine life – A summary of the Census of Marine Life for decision-makers”, 16p.
- Cripps, S. J. and S. Christiansen (2001). *A Strategic Approach to Protecting Areas on the High-Seas. Managing Risks to Biodiversity and the Environment on the High Sea, Including Tools Such as Marine Protected Areas - Scientific Requirements and Legal Aspects*. Bonn, German Federal Agency for Nature Conservation. BfN-Skripten 43.: 113-121
- Harris, P. & Alo, B. & Bera, A. & Bradshaw, M. & Coakley, B. & Grosvik, B. E. & Lourenço, N. & R. Moreno, J. & Shrimpton, M. & Simcock, A. & Singh, A. (2016). *The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I – Chapter 21. Offshore Hydrocarbon Industries*.
- Hoyt E. (2005) *Marine protected areas for whales, dolphins and porpoises*. London: Earthscan; 492 pp.
- Johnson, D., Ardron, J., Billett, D., Hooper, T. and Mullier, T. (2013) *An assessment of the ecological coherence of the OSPAR Network of Marine Protected Areas in 2012*
- MALSF (2009). *Marine aggregate extraction: helping to determine good practice*. Summary Report. Marine Aggregate Levy Sustainability Fund.
- Matthew G. (2004). *High Seas Bottom Trawl Fisheries and their Impacts on the Biodiversity of Vulnerable Deep-Sea Ecosystems: Options for International Action*. Executive Summary. IUCN, Gland, Switzerland.
- Millennium Ecosystem Assessment-Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis (2005) <http://www.unep.org/maweb/documents/document.354.aspx.pdf>

- Newell, R.C., Woodcock, T.A. (2013). *Aggregate Dredging and the Marine Environment: an overview of recent research and current industry practice*. The Crown Estate, pp. 165.
- Richardson E.A, Kaiser M.J., Hiddink J.G., Galanidi M, Donald E.J. (2006) *Developing scenarios for a network of marine protected areas: building the evidence base for the Marine Bill*. Final report to Defra, 5.6.06
- Rogers AD, Sumaila UR, Hussain SS, Baulcomb C. (2014). *The high seas and us: understanding the value of high-seas ecosystems*. Global Ocean Commission, Oxford.
- Smith, R.D. and Maltby, E. (2003). *Using the Ecosystem Approach to Implement the Convention on Biological Diversity: Key Issues and Case Studies*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. x + 118 pp.
- WWF (2000). *The Global 200 ecoregions. A user's guide*. WWF: Washington, USA. 33pp.
- WWF Factsheet September 2010, *First High Seas Marine Protected Areas in the North Atlantic*, Gift to Earth
- WWF/IUCN (2001). *The status of natural resources on the high-seas*. WWF/IUCN, Gland, Switzerland.

Δημοσιεύσεις – Πρακτικά Συνεδρίων

- Cliquet, A., (2003). *Constraints and Opportunities for Marine Protected Areas, the Belgian Example*, MARE conference *People and the Sea II*, Amsterdam 2003
- Druel et al. (2011) *A legal scenario analysis for marine protected areas in areas beyond national jurisdiction*. Report from the Boulogne-Sur-Mer Seminar, 19–21 September 2011
- Ehler, C., Douvère, F. (2009) “*Marine Spatial Planning: A step by step approach toward ecosystem-based management*”. Intergovernmental Oceanographic Commission and Man and the Biosphere Programme, IOC Manual and Guides No 53, ICAM Dossier No 6. Paris: UNESCO
- Gjerde, K.M. & Breide, C. (2003). *Towards a Strategy for High Seas Marine Protected Areas: Proceedings of the IUCN, WCPA and WWF Experts Workshop on High Seas Marine Protected Areas, 15-17 January 2003, Malaga, Spain*. IUCN, Gland, Switzerland
- Gjerde K, ed. (2003), *Ten-year strategy to promote the development of a global representative system of high seas marine protected area networks, as agreed by marine theme participants*

- at the 5th world parks conference governance session “Promoting Marine Biodiversity beyond National Jurisdiction”. Durban, South Africa: IUCN; 8–17 September. 7 pp.
- International Seminar on Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity beyond National Jurisdiction, Bonn, Germany, December 2011, Summary Report
- Koh TTB. (1982). A Constitution for the Oceans. United Nations Conference on the Law of the Sea, 6 and 11 December 1982, Montego Bay, Jamaica.
- Nilufer O. (2012). 1982 UNCLOS 30: Confronting New Complexities in the Protection of Biodiversity and Marine Living Resources in the High Seas. Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), 106, 403-406. doi:10.5305/procanmeetasil.106.0403
- Ricketts, T.H., Dinerstein, E., Boucher, T., Brooks, T.M., Butchart, S. H., Hoffmann, M., Lamoreux, J.F., Morrison, J., Parr, M., & Pilgrim, J.D. (2005). Pinpointing and preventing imminent extinctions. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 102(51), 18497-18501.
- Ringbom H. and Henriksen, T. (2017). Governance Challenges, Gaps and Management Opportunities in Areas Beyond National Jurisdiction. Global Environment Facility, Scientific and Technical Advisory Panel, Washington, D.C.
- Sarkis, S., 2014. UKOT/CD Technical Workshop I: Marine Protected Areas. JNCC Technical Workshop, Nov 28-29, 2013, Peterborough, UK, 37 pages.
- Scovazzi T. (2013) Open Questions on the Exploitation of Genetic Resources in Areas Beyond National Jurisdiction Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Vol.107, International Law in a Multipolar World pp. 119-122, Cambridge University Press on behalf of the American Society of International Law
- Workshop on the Governance of High Seas Biodiversity Conservation, Cairns, Australia June 16-19, 2003
- XXVI ATCM Information Paper IP-116- IUCN Agenda Item: VI CEP 4g, IUCN: IUCN, WPCA AND wwf high Seas Marine Protected Areas Workshop 15-17 January 2003, Málaga, Spain

Αρθρογραφία

- Angélique de La Fayette, L. (2009). A New Regime for the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity and Genetic Resources Beyond the Limits of National Jurisdiction. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 24. 221-280. 10.1163/157180809X421752.
- Ardron J.A. (2008). Three initial OSPAR tests of ecological coherence: heuristics in a data-limited situation. *ICES Journal of Marine Science*, 65: 1527-1533
- Asaad, I. & Lundquist, C. & V Erdmann L., & Costello, M. (2016). Ecological criteria to identify areas for biodiversity conservation. *Biological Conservation*. 10.1016/j.biocon.2016.10.007.
- Ásmundsson, S. (2016). Regional Fisheries Management Organisations (RFMOs): Who are they, what is their geographic coverage on the high seas and which ones should be considered as General RFMOs, Tuna RFMOs and Specialised RFMOs?, *Convention on Biodiversity*
- Ban, N. C., Bax, N. J., Gjerde, K. M., Devillers, R. , Dunn, D. C., Dunstan, P. K., Hobday, A. J., Maxwell, S. M., Kaplan, D. M., Pressey, R. L., Ardron, J. A., Game, E. T. and Halpin, P. N. (2014), Systematic Conservation Planning: A Better Recipe for Managing the High Seas for Biodiversity Conservation and Sustainable Use. *Conservation Letters*, 7: 41-54. doi:10.1111/conl.12010
- Ban, N. C., Maxwell, S. M., Dunn, D. C., Hobday, A. J., Bax, N. J., Ardron, J. A., Gjerde, K. M., Game, E. T., Devillers, R., Kaplan, D. M., Dunstan, P. K., Halpin, P. N., Pressey, R. L. (2014): Better integration of sectoral planning and management approaches for the interlinked ecology of the open oceans. - *Marine Policy*, 49, p. 127-136.DOI: <http://doi.org/10.1016/j.marpol.2013.11.024>
- Boyle, A. (2005). Further Development of the Law of the Sea Convention: Mechanisms for Change. *The International and Comparative Law Quarterly*, 54(3), 563-584. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/3663450>
- Burnett, D., & Carter, L. (2017). International Submarine Cables and Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction: The Cloud Beneath the Sea. In *International Submarine Cables and Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction: The Cloud Beneath the Sea*

- (pp. 1-72). LEIDEN; BOSTON: Brill. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76vr5.4>
- Carden, K., Bridging the Divide (2006). The Role of Science in Species Conservation Law, *Harvard Environmental Law Review*, vol. 30, p. 165
- Calado, H., Ng, K., Lopes, C., Paramio, L. (2011). Introducing a legal management instrument for offshore marine protected areas in the Azores—The Azores Marine Park. *Environmental Science and Policy* 14: 1175-1187.
- Carter, L., Burnett, D., & Davenport, T. (2014). "Chapter 7. The Relationship between Submarine Cables and the Marine Environment". In *Submarine Cables: The Handbook of Law and Policy*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. doi: https://doi.org/10.1163/9789004260337_009
- Clark, M. R., Rowden, A.A., Schlacher, T.A., Guinotte, J., Dunstan, P.K., Williams, A., O'Hara, T.D., Watling, L., Niklitschek, E., & Tsuchida, S. (2014). Identifying Ecologically or Biologically Significant Areas (EBSA): A systematic method and its application to seamounts in the South Pacific Ocean. *Ocean & Coastal Management*, 91, 65-79. doi: DOI 10.1016/j.ocecoaman.2014.01.016
- Day, J. C. (2006) 'Marine protected areas', in M. Lockwood, G. L. Worboys and A. Kothari (eds) *Managing Protected Areas: A global guide*, pp. 497–527, Earthscan, London
- Day, J. & Laffoley, D. & Zischka, K. (2015). 'Marine protected area management'. In book: *Protected Area Governance and Management*, Edition: Book was launched at World Parks Congress, Nov 2014
- Diz, D. (2016). The Sargasso Sea, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 31(2), 359-370. doi: <https://doi.org/10.1163/15718085-12341399>
- Druel E, Gjerde K.M. (2014). Sustaining marine life beyond boundaries: options for an implementing agreement for marine biological diversity beyond national jurisdiction under the United Nations Convention on the Law of the Sea. *Marine Policy* 49: 90–97
- Edgar, G. J. et al. (2014) 'Global conservation outcomes depend on marine protected areas with five key features', *Nature* 506, pp. 216–220
- Ehler C. (2008), "Conclusions: Benefits, lessons learned and future challenges of marine spatial planning". *Marine Policy* (32) 5, pp. 840-843.

- Foden, J., Rogers, S.I., Jones, A.P. (2009). Recovery rates of UK seabed habitats after cessation of aggregate extraction. *Marine Ecology Progress Series*, 390, 15–26.
- Foley, M., Halpern, B., Micheli, F., Armsby, M., Caldwell, M., Crain, C., Prahler, E., Rohr, N., Sivas, D., Beck, M., Carr, M., Crowder, L., Duffy, J.E., Hacker, S., McLeod, K., Palumbi, S., Peterson, C., Regan, H., Ruckelshaus, M., Sandifer, P. and Steneck, R. (2010) “Guiding ecological principles for marine spatial planning”. *Marine Policy*, 34 (5), pp. 955-966.
- Freestone, D. (Eds.). (n.d.). *The 1982 Law of the Sea Convention at 30*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. Retrieved Dec 2, 2018, from <https://brill.com/view/title/22825>
- Freestone, D. (2018). The Limits of Sectoral and Regional Efforts to Designate High Seas Marine Protected Areas. *AJIL Unbound*, 112, 129-133. doi:10.1017/aju.2018.45
- Freestone D., Gjerde K., Rayfuse R., D. VanderZwaag (2008). Current Legal Developments: International Union for the Conservation of Nature 23(2) *International Journal of Marine and Coastal Law* 359-363
- Gill, D. & Mascia, M. & Ahmadi, G. & Glew, L. & Lester, S. & Barnes, M. & Craigie, I. & Darling, E. & Free, C. & Geldmann, J. & Holst, S. & Jensen, O. & White, A. & Basurto, X. & Coad, L. & Gates, R. & Guannel, G. & Mumby, P. & T.H. & Fox, H. (2017). Capacity shortfalls hinder the performance of marine protected areas globally. *Nature*. 543. 10.1038/nature21708.
- Gilliland, P. και Laffoley, D. (2008) “Key elements and steps in the process of developing ecosystem-based marine spatial planning”. *Marine Policy* (32) 5, pp. 787-796.
- Gjerde, K. & Rulska-Domino, A. (2012). Marine Protected Areas beyond National Jurisdiction: Some Practical Perspectives for Moving Ahead. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 27. 351-373. 10.1163/157180812X633636.
- Harris, P. & Whiteway, T. (2009). High seas marine protected areas: Benthic environmental conservation priorities from a GIS analysis of global ocean biophysical data. *Ocean & Coastal Management - OCEAN COAST MANAGE*. 52. 22-38. 10.1016/j.ocecoaman.2008.09.009.
- Hart, S. (2008). *Elements of a Possible Implementation Agreement to UNCLOS for the Conservation and Sustainable Use of Marine Biodiversity in Areas beyond National Jurisdiction*. IUCN, Gland, Switzerland. x + 21

- Hey, I., IJlstra, T. and Nollkaemper, A. (1993) "The 1992 Paris Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic: A critical analysis" *The International Journal of Marine and Coastal Law* Vol. 8 Iss. 1 Available at: http://works.bepress.com/andre_nollkaemper/12/
- Hislop, C. *Environmentalism* (2007) 27: 119. <https://doi.org/10.1007/s10669-007-9016-9>
- Hossain, K. (2016) A New Legal Regime for the Protection of Arctic Marine Biodiversity in the ABNJ? (urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201605031120) Arctic Centre, University of Lapland
- Hossain K., Morris K. (2017) Protecting Arctic Ocean Marine Biodiversity in the Area Beyond National Jurisdiction. In: Andreone G. (eds) *The Future of the Law of the Sea*. Springer, Cham
- Jaeckel, A. (2015). An Environmental Management Strategy for the International Seabed Authority? The Legal Basis. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. 30. 93-119. 10.1163/15718085-12341340.
- Johnston, D.M. (2003). The Future of the Arctic Ocean: Competing Domains of International Public Policy, *Ocean Yearbook* 17, 596–624
- Langhammer, P.F., Bakar, M.I., Bennun, L.A., Brooks, T.M., Rob P. Clay, Darwall, W., Silva, N.D., Edgar, G.J., Eken, G., Fishpool, L.D. C., Fonseca, G.A.B. d., Matthew N. Foster, Knox, D.H., Matiku, P., Radford, E.A., Rodrigues, A.S.L., Salaman, P., Sechrest, W., & Tordoff, A.W. (2007). Identification and gap analysis of key biodiversity areas: Targets for comprehensive protected area systems: IUCN. Gland - Switzerland.
- Liu, N. (2017). The European Union's Potential Contribution to the Governance of High Sea Fisheries in the Central Arctic Ocean. In Liu N., Kirk E., & Henriksen T. (Eds.), *The European Union and the Arctic* (pp. 274-295). LEIDEN; BOSTON: Brill. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w8h3gv.15>
- Leary, D. K. (2004). Bioprospecting and the genetic resources of hydrothermal vents on the high seas: what is the existing legal position, where are we heading and what are our options? *Macquarie Journal of International and Comparative Environmental Law*, 1(Vol. 1), 137-178
- Lowe, A.V. "Foreword" in David Freestone, Richard Barnes and David Ong (eds) (2006). *The Law of the Sea: Progress and Prospects* (Oxford: Oxford University Press).

- Maffei, M. (1997). The International Convention for the Regulation of Whaling, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 12(3), 287-305. doi: <https://doi.org/10.1163/157180897X00211>
- Mee, L, Cooper, P, Kannen, A, Gilbert, AJ & O'Higgins, T. (2015). 'Sustaining Europe's seas as coupled social ecological systems' *Ecology and Society*, vol. 20, no. 1, 1. <https://doi.org/10.5751/ES-07143-200101>
- Mills CE, Carlton JT. (1998). Rationale for a system of international reserves for the open ocean. *Conservation Biology* 1998;12(1):244–7.
- Molenaar, E. (2005). Addressing Regulatory Gaps in High Seas Fisheries, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 20(3), 533-570. doi: <https://doi.org/10.1163/157180805775098559>
- Molenaar, E. J., & Oude Elferink, A. G. (2009). Marine protected areas in areas beyond national jurisdiction: The pioneering efforts under the OSPAR Convention. *Utrecht Law Review*, 5(1), 5–20. DOI: <http://doi.org/10.18352/ulr.92>
- Newell, R.C., Seiderer, L.J., Simpson, N.M. and Robinson, J.E. (2004). Impacts of marine aggregate dredging on benthic macrofauna off the south coast of the United Kingdom. *Journal of Coastal Research*, 20 (1): 115–125.
- Nordtvedt Reeve, L. L., Rulska-Domino, A., & Gjerde, K. M. (2012). The Future of High Seas Marine Protected Areas, *Ocean Yearbook Online*, 26(1), 265-289. doi: <https://doi.org/10.1163/22116001-92600089>
- O’Leary B.C., Brown, R.L., Johnson, D.E., von Nordheim, H, Ardron, J., Packeiser, J.T., Roberts, C.M. (2012) The first network of marine protected areas (MPAs) in the high seas: The process, the challenges and where next”, *Marine Policy* 36 598–605
- Page, H.M., Dugan, J.E., Dugan, D.S., Richards, J.B., Hubbard, D.M. (1999). Effects of an offshore oil platform on the distribution and abundance of commercially important crab species. *Marine Ecological Progress Series* 185
- Rayfuse, R. & Warner, R. M. (2008). Securing a sustainable future for the oceans beyond national jurisdiction: the legal basis for an integrated cross-sectoral regime for high seas governance for the 21st century. *International Journal of Marine and Coastal Law*, 23 (3), 399-421.

- Ribeiro, M.C. (2010). The “Rainbow”: The First National Marine Protected Area Proposed Under the High Seas. *International Journal of Marine and Coastal Law* 25, 183–207. doi:10.1163/157180910X12665776638669
- Rice, J. & Arvanitidis, C. & Boicenco, L. & Kasapidis, P. & Mahon, R. & Malone, T. & Montecchi, W. & Coll Monton, M. & Moretzsohn, F. & Ouellet, P. & Oxenford, H. & Smith, T. & Wes Tunnell, J. & Vanaverbeke, J. & Van Gaever, S. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I – Chapter 36A. North Atlantic Ocean
- Roberts C, Andelman S, Branch G, Bustamante R, Castilla JC, Dugan J, et al. (2003). Application of ecological criteria in selecting marine reserves and developing reserve networks. *Ecological Applications* 2003;13(1):215–28.
- Rodrigues, A.S.L., Akçakaya, H.R., Andelman, S.J., Bakarr, M.I., Boitani, L., Brooks, T.M., Chanson, J.S., Fishpool, L.D. C., Da Fonseca, G.A.B., Gaston, K. J., Hoffmann, M., Marquet, P.A., Pilgrim, J.D., Pressey, R.L., Schipper, J., Sechrest, W., Stuart, S.N., Underhill, L.G., Waller, R.W., Watts, M.E.J., & Yan, X. (2004). Global gap analysis: Priority regions for expanding the global protected-area network. *BioScience*, 54(12), 1092-1100.
- Sardà, R., T. O'Higgins, R. Cormier, A. Diedrich, and J. Tintore (2014). A proposed ecosystem-based management system for marine waters: linking the theory of environmental policy to the practice of environmental management. *Ecology and Society* 19(4):51. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-07055-190451>
- Scovazzi, T. (2004). Marine Protected Areas on the High Seas: Some Legal and Policy Considerations, *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 19(1), 1-17. doi: <https://doi.org/10.1163/157180804773788646>
- Sherman, K. and A.M. Duda, (1999). An ecosystem approach to global assessment and management of coastal waters. *Marine Ecology Progress Series*. 190:271-287
- Simcock, A. & Halpern, B. & Kirubakaran, R. & Hossain, M. & Polette, M. & Smith, E. & Wang, J. (2016). The First Global Integrated Marine Assessment - World Ocean Assessment I - Chapter 20. Coastal, Riverine and Atmospheric Inputs from Land.
- Smith, H., Maes, F., Stojanovic, T. και Ballinger, R. (2011) “The integration of land and marine spatial planning”. *Journal of Coastal Conservation and Planning*, (15) 2, pp. 291-303.

- Tanaka, T. (2012) Reflections on High Seas Marine Protected Areas: A Comparative Analysis of the Mediterranean and the North-East Atlantic Models, *Nordic Journal of International Law* 81p. 295–326
- Vanderklift M.A., Ward T.J. (2000) Using biological survey data when selecting marine protected areas: an operational framework and associated risks. *Pacific Conservation Biology* 2000;6(2):152–61.
- Warner R, Gjerde K, Freestone D. (2013). Regional governance for fisheries and biological diversity. In *Governance for Fisheries and Marine Conservation: Interactions and Coevolution*, Garcia S, Charles T, Rice J (eds). Wiley Blackwell: Chichester; 211–224
- Watson, J. E. M., Dudley, N., Segan, D. B. & Hockings, M. (2014). The performance and potential of protected areas. *Nature* 515, 67–73
- Whomersley P. and Picken G.B. (2003). Long-term dynamics of fouling communities found on offshore installations in the North Sea. *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 83(5): 897-901.

Ηλεκτρονικές πηγές (Ανάκτηση: Δεκέμβριος 2018)

- http://cmsdata.iucn.org/downloads/promise_of_sydney_theme_marine.pdf
- <https://nammco.no/topics/nammco-agreement/>
- <https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/intermediate-assessment-2017/key-messages-and-highlights/network-ospar-marine-protected-areas-expanding/>
- <https://oceanservice.noaa.gov/facts/sargassosea.html>
- <http://sedac.ciesin.org/entri/texts/marine.pollution.dumping.ships.aircraft.1972.html>
- <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf>
- <https://treaties.un.org/pages/showdetails.aspx?objid=0800000280069bb5>
- <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201546/volume-1546-I-26842-English.pdf>
- <http://undocs.org/en/a/res/69/292>
- <http://undocs.org/en/a/res/72/249>
- <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
- <http://wwf.panda.org/?205453/vast-high-seas-area-in-the-north-east-atlantic-now-protected>

<https://www.ascobans.org/>
<https://www.bas.ac.uk/media-post/south-orkneys-marine-protected-area/>
<https://www.cbd.int/convention/articles/default.shtml?a=cbd-02>
<https://www.cbd.int/cop10/>
<https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>
<https://www.cbd.int/ecosystem/>
<https://www.cbd.int/information/parties.shtml>
<https://www.cbd.int/marine/doc/ebsa-brochure-2012-en.pdf>
<https://www.cbd.int/meetings/COP-09>
<https://www.cbd.int/protected/pacbd/>
<https://www.cbd.int/sp/targets/>
<https://www.cbd.int/sp/targets/rationale/target-11/>
<https://www.ccamlr.org/en/news/2016/ccamlr-create-worlds-largest-marine-protected-area>
<https://www.cites.org/>
<https://www.cms.int/>
<http://www.coe.int/cn/web/bern-convention>
<http://www.fao.org/home/en/>
<http://www.fao.org/in-action/vulnerable-marine-ecosystems/en/>
<http://www.ggk.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A7%CE%9F%CE%99-%CE%92%CE%99%CE%A9%CE%A3%CE%99%CE%9C%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3-EL-2.pdf>
<https://www.iccat.int/en>
<http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/LCLP/Pages/default.aspx>
<http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PSSAs/Pages/Default.aspx>
<http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/SpecialAreasUnderMARPOL/Pages/Default.aspx>
<http://www.ices.dk/Pages/default.aspx>
<https://www.isa.org.jm/files/documents/EN/Regs/PN-en.pdf>
<https://www.iscpc.org/>
<http://www.iucn.org/>

<https://iwc.int/home>
<http://www.mar.ist.utl.pt/mventura/Projecto-Navios-I/IMO-Conventions%20%28copies%29/MARPOL.pdf>
<http://www.neafc.org/about>
<https://www.ospar.org/about/principles>
<https://www.ospar.org/about/principles/precautionary-principle>
<https://www.ospar.org/about/principles/polluter-pays-principle>
<https://www.ospar.org/convention/text>
<https://www.ospar.org/organisation/observers>
https://www.ospar.org/site/assets/files/1232/jmm_annex05_ecosystem_approach_statement.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/imo_oneils_letter_30_nov_1999_and_attachments_from_imo.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_imo_ospar_on_london_convention_and_protocol.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_isa.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/mou_neafc_ospar.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1169/pages_from_ospar_convention_a5.pdf
https://www.ospar.org/site/assets/files/1357/nasco_mou.pdf
<https://www.ospar.org/news/views-sought-on-new-marine-protected-area-for-seabirds>
https://www.ospar.org/site/assets/files/1200/ospar_strategy.pdf
<https://www.ospar.org/work-areas/bdc/marine-protected-areas/mpas-in-areas-beyond-national-jurisdiction>
<https://www.ospar.org/work-areas/cross-cutting-issues/jamp>
<https://www.ramsar.org/about-the-ramsar-convention>
<https://www.ramsar.org/about/the-ramsar-convention-and-its-mission>
<https://www.sanctuaire-pelagos.org/en/about-us/history>
<http://www.sargassoseacommission.org/about-the-commission>
<http://www.sargassoseacommission.org/about-our-work/relevant-organizations/ospar-commission>
http://www.sargassoseacommission.org/storage/documents/Collaboration_Arrangement_-_OSPAR__Sargasso_Sea.pdf

http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

<https://www.un.org/bbnj/>

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

<https://www.unenvironment.org/explore-topics/oceans-seas/what-we-do/working-regional-seas/regional-seas-programmes/north-east>

<http://www.unep.org/maweb/documents/document.354.aspx.pdf>

<http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/>

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10410&catid=25:---un-system-directory&Itemid=32

<https://www.worldwildlife.org/>